3 1761 07014894 5

Presented to the

LIBRARIES *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

by

George Bisztray

KISS JÓZSEF

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI

ELSŐ OLCSÓ KIADÁS

A „Költemények“ 7-ik — a „Mese a varrógépről“ 5-ik, — az „Ujabb költemények“ 3-ik kiadása.

MÁRKUS SAMU KÖNYVNYOMDÁJA, BUDAPEST

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/sszeskItem00kiss

Az én mezőmön nem értek kalászok,
Az én aratásom egy marék verág,
Az én gyönyöröm az álomlátások,
Az én világom egy álomvilág

Kin József

KISS JÓZSEF

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI

OLCSÓ KIADÁS

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA
1899

NEGYEDIK EZER

LIBRARY
JUN 03 2008
UNIVERSITY OF TO

AJÁNLÁS.

Nem adatott nékem fennszárnyaló ének,
Zengni daliákat, régi dicsőséget, —
Mélázó honfibú lágy zengzete bongva
Bele nem cseng az én utszéli dalomba, —
Akiknek nevére honfi szíve dobban,
Az én árva nevem nincs az ő sorukban,
S hirem, dicsőségem tetszik csak olyannak,
Mint vándor bohóczé, akit megtapsolnak,
Midőn ponyvát terit és bukfenczet árul
Dologtalan népnek olcsó mulatságul.

Ó pedig szerettek, én földem, te drága,
Mint talaját a fa, hol elhullt virága,
Lelkem minden szála te hozzád van kötve,
Ugy fogódzik belé áldott szent rögödbe.
Cordélia módra szerettelek mindég
És viseltem érted a gúny Nessus-ingét.
Kitagadva jártam időtlen-időkig,
Sajnáltad én tőlem éltető emlőid,

És a merre jártam, vadonról vadonra,
Kőből volt a virág, fagyból a hegyorma,
És nyomasztó magány, míg a szem ellátbat —
Sasok útja, melyen a sas is elfárad . . . .

Dadogtam egy-két dalt nyugtalan álmomban,
Félig elkaczagtam, félig elzokogtam.
Java része bele veszett a viharba,
Ha felsír, talán az én nótám siratja.
Lassu köny szivárog végig az orczámon,
Nem tudom, de lehet, én is azt sajnálom.
Mi sajnálni való van egy elmúlt álmon?
Mi sajnálni való egy pár letört szárnyon?

Halk bizsergést érzek olykor a szivemben,
Valami megmozdul, amit eltemettem.
Akit eltemettek, magát megbecsülje,
Fel ne akaródzék napfényes derűre.
Dalok töredéki! maradjatok nyugton;
Nem sokára, érzem, magam is lenyugszom.
S mi itt félbeszakadt és zaklatott engem.
Majd egy más csillagon talán tovább zengem.

1898. november végén.

Kiss József.

KISS JÓZSEF

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI.

AZ AGGASTYÁN.

Már megint
Úgy elmerültél álomképeidben,
Hogy a rád bízott marha kárba ment,
Hogy ébren légy, borsón fogsz térdepelni.

PLÁTÓ (*visszalépve.*)

Még a borsón is szépet álmodom.

MADÁCH: *Az ember tragédiája.*

ELŐHANG.

A csengő vizekről
Mondott mesét dajkám,
Midőn vágyva csüggtem
Mesemondó ajkán.

Volt, hol nem volt, régen
Nagy Meseországban,
Egy szegény királyfi
Elindult magában:
Keresni a forrást,
Melynek vize éltet,
S a ki megízlelte,
Haláltól se félhet.
A csengő vizekből
Egy italra vágyott,
S más viz el nem oltja
Azt a szomjuságot.
Kisérte őt anyja
Félénk biztatása,

(Ah, ki hitte volna,
Hogy viszont se lássa!)
Kisérte édes gond
És szereto bánat,
Szivárvány az égen
És a földön árnyak.
Kapott jó tanítást.
A mint illik, utra,
Volt egy földi angyal,
Ki fülébe sugta:

Se jobbra, se balra
Ne tekints, se hátra!
Ne hallgass ellenre,
És ne — jó barátra.
Akárhogy biztatnak,
Akármit igérnek,
Ne fogjon terajtad
Biztatás, igéret.
Te csak menj elöre!
Ha ködbe, ha éjbe,
Ha nyomtalan, rémes,
Vadon semmiségbe!

Támadnak mögötted
Zürzavaros hangok.
Hallani vélsz baljós
Morajt, vészharangot.

Gunyoló káromlás
Sarkaidhoz tapad,
A neveden szólít,
S nem védheted magad.
Kigyó szisszenése
Orvúl megfenyeget,
S földalatti dörgés
Ámítja az eget.
Hallani fogsz hangot,
Mintha tengerárnak
Fékevesztett habja
Zúdulna utánad:
Kaczajt és üvöltést,
Csörömpölő láncot,
Vélnéd, őrült csoport
Jár mögötted táncot!
Velőd, véred megfagy,
Lélegzeted elfúl,
Szívverésed eláll
A nagy iszonyattól.
S ha megállod mégis
S nem tekintesz hátra:
Akkor majd megcsendül
Mögötted egy hárfa,
Bódító, csábító,
Csalogató ének —
Vészesebb a vésznél
Az ifjú szivének.
Mintha lánypajtások
Össze-összesúgnak,

Vadgalamb módjára
Szerelemről búgnak.
Csevegnek, csattognak.
Csókokat cserélnek:
Oly édes, ingerlő,
Bűbájos az ének.
Néven szólít egy hang.
Ismerős a másik.
Hozzá képzeled egy
Drága arcz vonásit.
Mintha édes anyád
Hívó szava volna.
Mintha ifju álmod
Hozzád újra szólna:
Ó ne hallgass rája!
Ó ne fordulj hátra!
Igézet az egész —
Hazudik a hárfa!
Te csak menj előre.
Ha ködbe, ha éjbe.
Ha nyomtalan, rémes.
Vadon semmiségbe!

Százan elindultak.
Czélhoz nem ért egy se.
Talán szerencsésebb.
Boldogabb leszesz te!
Fekete fürteid
Ószbe csavarodnak.

Hosszabb lesz az éjjel,
Rövidebb lesz a nap.
Elszáll ifjuságod
Halkan, észrevétlen,
Csak a lelked ragyog
Még a régi fényben!
Süket éjszakába
Előre világit,
Túl ködön, homályon
Vetve fénysugárit.

Megszólnak a bölcsek:
„Ó te balga! balga!
Fárasztó utadnak
Sohsem lesz jutalma;
Mert amit te kergetsz,
Puszta árnyék, álom —
A csengő vizekhez
Nem visz földi lábnyom.
A forrás, a melytől
A szemek megnyilnak,
Nem itt van, de túlsó
Határán a sírnak!“
Ez se bántson téged!
Te csak menj előre!
Nem a ki bizott — ki
Nem bizott a dőre!
Szelid nyájas szóval
Csitítsad el őket:

A bölcs józanságot
S józan kétkedőket:
„Ha álom is — mindegy!
Dicső, szép álomnak:
Boldogok, kik soká
És szépet álmodnak!“ —

* * *

Volt, hol nem volt, régen
Nagy Meseországban,
Egy szegény királyfi
Elindult magában . . . .

TRAGÉDIÁK.

Azok a néma nagy tragédiák,
Hol vér nem foly, csak titkos köny pereg,
Vad örvényt rejt a síma felszin mélye,
Megoldás nincs — se bűn — csak bűnhödése,
Ó azok sujtók mindenek felett.

Van nekem is egy! Oly bús, megrázó,
Hogy ahoz foghatót én nem tudok:
De ennek dalban sorját sohsem ejtem,
Egy perczem van csak, a mikor felejtem,
S ez az, midőn tinéktek dalolok.

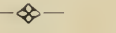

EGY SÍR.

Valahol messze,
Valaha régen,
Megástak egy sírt
Temető-szélen.
Fája elsüppedt,
Hantja behorpadt,
Ki nyugszik ottan,
Azt én tudom csak —
Én tudom csak.

Nem jártam arra,
De oda szállnék:
Nem láttam soha,
De rátalálnék:
Valami titkos
Erő él bennem,
Az megmondaná:
Merre kell mennem —
Merre kell mennem.

Te alszol ottan,
Édes jó anyám! . . .
Kietlen gond közt,
Sivár éjszakán,
Ha éltem sorát
Meghányom-vetem:
Hej, azt a sírt be
Meg is könnyezem —
Be megkönnyezem!

RAB ASSZONY.

Viszik a rabasszonyt a bírák elébe:
„Ülj le, te rabasszony, a vallató székre!“ —
Suhogó selyembe, talpig feketébe,
Úgy lép a rabasszony a bírák elébe.

„Rekettyés tövében, süppedő avarban,
Szent Iván napjára, harmatos hajnalban
Halva lelték urad — kés szívébe mártva:
Ismered ezt a kést, Nemes Nagy Zsuzsánna?“

„Ismerem, ismerem! Esztendeje nyáron
Nagy Oláhországból hozta mátkapárom,
Rubinttal, gyémánttal a nyele kirakva.
Babonás hit ellen — én kértem . . . Ő adta! .
Arany idők jártak! . . . Kertem rózsafája
Akkor állt, akkor volt teljes virágjába'.“

Suttogásba olvad csengése szavának.
Rokolyája selymén tűnődve babrálgat.
Megyeház ablakán a verőfény árja
Betör és odatűz bársony homlokára.

Bársony homlokára, fiatal arczára,
Székülő bíráknak szomorúságára . . .
Hozzá nyájas szóval fordulnak, úgy kérik:
„Mondja el, kegyelmed, eleitől végig“.

Föláll a rabasszony, mint a nádszál lenge,
Bánatosan tekint körül a terembe'.
. . . . Hushagyón hirdettek, husvétkor eskettek,
Egy hétre, kettőre száz hírt rebesgettek.
Amerre csak jártam, amerre csak keltem,
Szánó pillantással kisérgettek engem.
Jöttek a szomszédok: Zsuzsikám! tubiczám!
Csapodár az ember, csapodár mind a hány.
Az egyik azt mondta: Eszem a szépséged!
A másik azt mondta: Nem érdemel téged.
Megkönyörült rajtam végtére valaki,
Szivembe nyilaltak öldöklő szavai:
„Gyümölcsös kertednek tolvaj megszedője:
Alszegi Borbála — régi szeretője“.

Jött az uram este csókszomjas ajakkal,
Elfordultam tőle sértő iszonyattal:
„Hogyha minden tenger vize rád zúdulna,
Hogyha minden felhő zápora rád hullna,
Egyebet se tenne, csak tégedet mosna,
Attól az asszonytól tisztára nem mosna!“

Bokát-verő hajam kezére csavarta,
Liliom-vállamat fogával megmarta,

Végesvégig hurczolt cselédim láttára,
Házból az udvarra, udvarról a házba,
Homlokom a pallót véresre sikálta:
Mind nem fájt, csak *egy* fájt: Alszegi Borbála

Odahagytam éjjel az özvegyi ágyat,
Felhuztam kopogós karmazsin csizmámat,
Befűztem aranyos, drága vállfűzómet,
Felkötém sávolyos török keszkenómet,
Kebelembe rejtém rubintos kis késem . . .
Alszegi Borbála! Most vigyázz! légy résen!

Csali patak partján ott alant, ott alant,
Párosan turbékol a galamb — vadgalamb!
Én is oda tarték, rekettyés aljába,
Nekem is kedves ám vadgalamb bugása!
Én istenem! Mért is vetemedtem arra,
Hogy én lesbe álljak, mint valami vadra!
Szeretője helyett — iszonyu halálra
Rubintos kis késem uramat találta.
Megvédte testével — a ki nem érdemli . . .
Én — a megalázott! engem nem véd senki.

Minden gazdagságom oda adnám érte,
Minden búcsút, oltárt sorba járnék érte:
Hogyha verne, verne — még egyszer fölkelne
Fiatal életem egyetlen szerelme!"

—❖—

ÁBRÁND

Beteg vagyok, egy ábránd betege,
Egy álom bánt, és nem birok vele,
Szép szőke lyány simítja homlokom.
Tán azért oly szép, a mit álmodom.

Szeretnék boldog lenni és szabad —
Fölengedni egy enyhébb ég alatt!
Kék tenger partján, őserdők tövén
Szellős tanyám oda építeném.

A parti föveny lenne szőnyegem,
Mily lágy pihenés esnék ott nekem!
Sütkérezném az éltető napon,
Elandalgnék a változó habon.

És mikor feltajtékzik a dagály,
S a lágy moraj zugó robajra vál:
Egy dalt dobnék a hullámharczba én —
Legszebb dalomat akkor zengeném!

Mint virágágyon elszálló árnyék.
Egy hang a multból vegyülne tán még
A dalba — egy borongó bús akkord,
Mely szárnyán kint és gyülöletet hord.

Egy hang a multból! — Édes istenem!
Hisz ez a mult most a jelen nekem,
Melynek nyomását — bármint akarom —
A lelkemről le nem hazudhatom.

Ó simítsd, simítsd izzó fejemet.
S ne töprengj kuszált szavaim felett,
Ne hajts rá, gyermek! bohó e beszéd —
Megértve tán el sem felejtenéd.

Pedig feledni: ó ez a titok,
Mely körül üdv és boldogság forog,
Lányka szerelmét, a költő dalát,
S a szív elfelejti maga-magát!

Ó gyűlölj te is, mint a többiek!
Az én utam már lefelé vezet.
Bukót elhagyni emberi erény,
Mért csüggnél te az álmok emberén?

Tied az élet, a tavasz, a vágy!
Enyém az álom s az is cserbe' hágy.
Ma elvisz, hol a tavasz csókja hull,
S holnap tán már alszom álmatlanúl!

EGY KÉPPEL.

Ő értetek *meghalt,* mi érte *szenvedünk:*
A bolygó Ahasvér élettörténetünk.

A bolygó Ahasvér uj házad tüzéhez
Krisztus képét küldi ajándokul néked.

E képen még alszik a vád s a kor dühe,
A töviskoszorú álom — több semmise;

És álom a kereszt, a sebző vasszegek:
Nem álom a béke, mely e képen lebeg.

Távol uj körödbe vidd ezt magaddal el,
Háztüzed e dallal költő avatja fel.

Legyen e kép sorsod, ha feltalálható:
Tövis, kereszt: álom! s a béke csak — való!

EGY REF. LELKÉSZ EMLÉKEZETE.

Te is ledőltél hát nyugodni —
Egy bölcsecsel ismét kevesebb.
Halálodról a hirt olvasva,
Kezemben ím a lap remeg.
Majd páros könygördűl orczámra:
A gyász és önvád ikrei —
Hogy, gyermekkorom ősz barátja,
El tudtalak felejteni!

Lelkemben, mint varázsütésre,
Egy tünt világ csodája kél,
És tisztes arczod ujra éled
Neved komor betűinél.
Te ősz fejeddel: én szeghajjal —
A czélnál te: indulva én —
Oly vonzó e kép, mit a távol
Mint oszló ködöt hajt felém.

— A Felvég szélső háza: paplak.
Környéke árnyas, illatos; —
Mi távol az Alvégen laktunk
A korcsmaházban, mely zajos.
Anyám ünneplőt ölte rám és
Az útra egy csókot adott,
Intvén: hogy emberségtudással
Kezeljem majd a — kalapot.

És mentem büszkén, mint a sajka.
Virágos part közt szabadon,
Szivemben tarka gyermekábránd
És üde tavasz arczomon.
A nagy utczán haladva végig,
Gyakran repültek gúny s kövek:
„Nézzétek csak, hogy milyen kényes
És czifra a zsidó gyerek!“

Ismertek a falu kutyái:
Uszíták bár, de hasztalan!
Megnyaldosák kis kezeimet
És hagytak menni útamon.
A tiszteletesék Vidáma
Farkat csóvált s ugrándozott,
Midőn hajóm sok vészt leküzdve,
A csendes révbe befutott.

Ó csendes rév! ó békés hajlék!
A Felvégen hársfák alatt!

Míg kő kövön marad faladból,
A fecskék el ne hagyjanak!
Kis fecskéd voltam én is egykor,
Lelkem szárnyakra itt kapott,
A vén sas elvitt oda, hol az
Örök hajnal, a hír ragyog.

A könyves szoba rejtélyében
Csodás, igéző volt a lég:
Pálmák hajlongtak, czédrus lengett
S a mirrha úgy illatozék.
Távolban Jefta lánya zenge
És sírt a táj hattyúdalán . . .
— Folyt, folyt a szó az ősz pap ajkin
S szivemben kép kelt kép után.

Makabi harcza, Zrínyi vége:
A győzelem és a halál!
Szavánál magasabb nemtőre
Tudom, hogy sohasem talál.
A prófétákról hogyha szólott,
Előttem állt a mintakép:
Kék égbe nyuló havas hegyesúcs,
Min a nap végsugára ég.

A tiszteletes nagy asszonyom
Meg künn a tornáczon lesett
Fehér czipővel, nyájas arczczal,
Mint a testté vált szeretet.

Majd közbefogva, mint nagy embert,
Kikisértek a kapuig,
És mondták százszor, hogy anyámat
(A korcsmárosnét!) tisztelik.

Ó jó anyám, minő örömmel
Fogadtad szíved gyermekét!
Midőn lengetve kölcsönkönyvem,
Kitárt karodba sieték.
Lihegve, lángzó arczczal égtem
Kalandim elbeszélleni,
De hallgaték a bántalmakról —
Ó, mert ez fájt volna neki!

Vaj' áll még az alvégi csárda?
És zajos-e, mint egykoron?
A paplakban hogy foly az élet?
Virít a hárs az udvaron?
Oly jók, szelídek a kutyák még?
Dobálnak-é a gyermekek?
S a bakter a zsidókat most is
Az orrukról ismeri meg? —

Ha most betérnék kis falunkba
Sok hosszu, kínos év után,
A megviselt, üzött vándorban
Egy lélek sem ismerne rám.
A korcsmárosné alszik régen,
Ágyát az irgalom veté:
Nehány arasz temetőszélen —
Jól alszik ott a zsidóné!

Te mondtál áldást sírhalmára,
Megáldom érte nyughelyed:
Hogy legyen álmod, jó öreg te!
Oly csöndes, mint volt életed.
Bár elfeledhetélek eddig,
Ezentúl képed fennragyog:
A harczban elvesztém az élőt,
De a halott — kisérni fog!

—❀—

DE PROFUNDIS.

DE PROFUNDIS.

I.

Még biborpir futja el arczát
Sikamlós szónak hallatán,
Még igaz láng ég szép szemében
És igaz csók ég ajakán.

Pihegő keble nem hazugság,
Nem művészet a kéj heve,
És teste lázas vonaglása
Egy istent megőrjítene.

Még nincs eloltva az édes szomj,
A serleg még telisteli,
S a mámor rózsaszín varázsa
Föleszmélni nem engedi.

Még ragyog büszke szépségében,
Még eseng szerelem után,
S még nem tudja, hogy el van veszve
A boldogtalan szép leány!

II.

Szegény vak fiú veri a zongorát,
A hangszer édes, ábrándos hangot ád.

De vad bacchanalba vesznek hangjai,
Ábrándos dalra itt ki hallgatna, ki?

Tikkasztó a lég — fűszeres a pára,
Elfonnyad tőle a kéjek leánya.

Hajrá, föl tánczra! vad énekre, dalra!
Virághervadás nagy ünnepe van ma.

Sugár, karcsu derék hajlik csábosan,
Alak, alak után ingerlőn suhan.

Uszály föllebben, lepel elsikamlik,
Taps-zápor, kaczaj kavarogva zajlik.

S kinek átjátszik sötét világába
Ez őrült mámor kábító varázsa,

Mig egész lényét hevület futja át:
Szegény vak! egyre veri a zongorát.

III.

A mámor rózsás kertiben-e?
Tiltott gyönyör tündértaván?
Mit tudom, hol? Mit tudom, merre?
Találkoztak és szerelemre
Gyúlt a szép, de bűnös leány.

A férfinak volt mázas szója,
Tán egyebe sem — ugy lehet;
S első édes találkozóra
Ébredt a lány szörnyű valóra,
Megtudta, ah! hogy — elveszett.

IV.

Liza mi lelt? Liza mi bánt?
Ejts, gyermekem, egy szót.
Szabassak uj selyemruhát?
Hivassam a szabót?

Akarsz kocsizni? — Fogatok.
Csapjunk-e bált ma? — Jó.
Szerén, Malvin kisasszonyok,
Nézzék csak, a bohó! . . .

Ellemeti fejét s zokog
Kínos-keservesen.
Szerén, Malvin kisasszonyok
Kacagják csendesen.

V.

Mi kell? Mi bántja? Mire vágyik?
Irgalmas halál! te tudod.
Ha lecsukhatná szempilláit
S hihetné, hogy csak álmodott.

Hogy álom volt a kurta mámor,
Melyre undorral visszanéz.
Ifjuság, élet, közel s távol,
Hogy álom, álom az egész.

Ó csak egy ne! Ne legyen álom
Az ifju képe, kit szeret.
Ez édes kínos boldogságtól
Egy világért nem válna meg.

Elsüllyedne nagy szégyenében,
Ha rá veti tekintetét.
És e nélkül, ah, érzi mélyen,
A nagy mindenség oly setét.

Ott ül mogorva némaságban
A neszfogó lágy szőnyegen,
Körötte kéjes félhomály van
S ő nézi, nézi mereven.

Szétomló fürtit öntudatlan
Borzolja puha kis keze.
S lelkén mint álom halkan, halkan
Átsuhan egész élete.

Egy hánytvetett, eltiprott élet,
Mit számon nem kér senkise,
És örök egyedüliségnek
Bús árnya, átka födi be.

Levél, mely elszakadt az ágtól
És ág és levél elveszett —
Ó egyformák mind, mind e százszor
Elsóhajtott történetek! . . .

Mi ejtett tőrbe? azt nem kérdik:
Élvvágy vagy éhség — egyre megy!
Bukj' el végkép — ha buktál félig,
A fiitó kard már ott lebeg.

S a cherub dörgi: vissza, vissza! . . .
. . . . A lányka fölállt csöndesen:
„Szerelmem hű, önzetlen, tiszta —
És én a harczot fölveszem!"

VI.

Követő árnyad
Akarok lenni,
Ellesem vágyad
Névtelenül.
Ne kössön semmi!

Szolgálód lenni
Vágyom egyedül.

Gázolj el engem,
Mert én szeretlek,
Eltiprott lelkem
Úgy is megáld:
Viszonszerelmet
Tőled nem esdek —
Adj, ó adj halált!

Élet és mámor
Nekem mit érnek!
Átkozlak százszor,
Balvégzetem:
Ne gunyolj ... érted
A vezeklésnek
Kínját szenvedem.

VII.

Letépte magáról a bársony czafrangot,
A vérdijas ékszert messze dobá:
Suhanva mint árnyék falhosszant sikamlott,
Nem tudva, nem kérdve: merre, hová?

Pillái ernyőjét félénken emelte
És dacz ragyogott alóluk elé,
Tétova léptit egy eszme vezette
Tisztább világok ábrándja felé.

Zilálva kapott a dülő szél hajába
A végtelen utczák tömkelegén,
És messze mögötte maradt el a lárma,
És messze maradt a pompa, a fény.

Aléltan vonult meg egy kapu mélyébe,
S álom s árnyék védte a rejtezőt,
Csillag után csillag lopódzott az égre.
Vaj' lesz-e csillag, mely kisérje őt?

VIII.

Óh bájos, édes, ind legenda!
Mahadő
Földre jő
S tűzön át,
Lángon át
Gyarló nőt
Égbe vált:
Csak Indiákon eshetett a'!
Csak virágisten lehetett a'!

Ha napjainkban földre szállna
Mahadő,
Lelne ő
— Ugy mint rég —
Ma is még
Sárba' lenn
Égi fényt:
De fényes arcza gyászra válna,
Tán gyönge volna, hogy megváltsa!

IX.

Ében haja selymét hajdan rózsa, ámbra
Tette illatossá — most füst, széngőz járja.
Mit ingerlőbbé tón bodor csipke habja,
Vállai hamvát most darócz takargatja.
Parányi lábait — férfiak vesztője! —
Bújtatja formátlan, otromba czipőbe.
Két keze, két karja — gyönyörök tanyája! —
Most ételő lúggal a pallót sikálja.
Puha gyönge bőrét hagyja önszántából
Hogy fújja szél, marja fagy és mossa zápor.
S a mint lépcsőn le-fel vonszol súlyos terhet,
Meggörnyed alatta a sylphidi termet.
Istenkisértés a mindennapi dolga,
Testet-lelket ölő — de nem panaszolja!
Tűr méltatlan bánást, gáncsot és szidalmat,
Megpiritó czélzást, orgyilkos gúnyt — s hallgat.
Ál-erény tapossa: elszorúl a jajtúl,
Vonaglik a lelke s mégis — föl nem jajdul! . . .
Csak mikor a fáradt, halk éjfél leszállott,
S a végtelen ürből miriád világok
Fényüszkőt dobnak a végtelen sötétbe:
Szivárog szomorún könyre-könny szemébe.
Aki a csillagok pályáját kimérte,
Tudja: nem magáért hull könye, de *értte*,
Kit fényövvel övez kínban fogant vágya:
S mikor kimerülten dűl a kemény ágyra
S szemhéját lefogja az álom lágy moha:
Lemondást rebegnek ajki: „Soha! soha!“

X.

Mi bajod, Liza? — Arczod oly sápadt,
Szemeid lángja elhaló bágyadt,
Lépted oly ingó, mint szélben az ág . . .
Hova czipelnéd a terhet odább?
Vigyázz! . . . Leroskadsz itt a lépcsőfokon . . .
Kórházba, Liza!
Kórházba, Liza!
Az végzeted s az emberi irgalom.

Reszketsz a komor éjféli képtől?
A hideg, rideg ápoló kéztől?
Nem, nem! Nem attól! . . . Más az, mi aggaszt:
Elárulhatná egy szód, egy hang azt,
Mi büszkén emel és ismét porba nyom . . .
Kórházba, Liza!
Kórházba, Liza!
Az végzeted s az emberi irgalom.

Meghalni vágynál? . . . Küszködők álma! . . .
Ha rajtunk ah! s nem az égen állna.
Meghalni könnyű — de az út, az út,
Mely a nyugasztó csöndes révbe fut
Hej, soknak oly nehéz, keserű nagyon . . .
Kórházba, Liza!
Kórházba, Liza!
Az végzeted s az emberi irgalom.

Minek habozni? És késni minek?
Homlokod izzó s hogy ráz a hideg!

Ki nem kerülöd, lásd, nincs arra mód!
Kiépülsz . . . otthagyod . . . s elébb utóbb
Megint csak odajutsz, oda egy napon:
Kórházba, Liza!
Kórházba, Liza!
Az végzeted s az emberi irgalom!

XI.

S a vége? Tán nincs is. És ha van:
Jobb lenne tán el se mondanom.
Egy este — őszi est volt — száraz
Hideg szél söpré az utczákat.
A légszesz kékes félhold-lángja
Szokatlan fényesen világla,
Az ég derült, — az utcza sarka
Egymásba rontó néptől tarka.
Divat még nincs — csak szines képen.
Monaszterly Párisból épen
Most hozza, — mint tavaszt a fecske:
De egy-egy finyásabb kezecske
A „season"-t siettetni vélve.
— Mi más sarkallná ily merényre? —
Már karmantyúba bújt: — s a téli
Kabát (a dandy még kiméli)
Sürűbben feketéllik egyre. .
Miként ha [illegible]hő ereszkedne:
Egy este hát — mi haszna huznám? —
Látták Lizát a váczi utczán.

Lassan, mélázva lépdelt végig,
Vagy botorkált — mikéntha léptit
Súlyos bilincsek korlátoznák,
Vagy mintha drága „isten hozzád“
Hangjára hátra figyelmezne,
Elkóborogva messze, messze . . .
Kissé kopottas . . . rongyos . . . tépett . . .
Mit keres itt? — Nyilván eltévedt.
Ah, a kétségb'esés oly bamba!
Jött úgy, hogy maga sem akarta.
Még mindig szép; de más egészen,
Egy idyll téli szinezésben,
A *víg* daleszme *mollra* irva,
Virág, mely emlékeztet sirra.
Igy látták *őt* — *ő* mit se látott.
De mégis . . . sarkon . . . ott megállott
Egy kirakat előtt és nézte — —
Nem Kashmir selyme, Körmöcz érce,
Nem Brüsszel pókháló varázsa,
(Mely annyi üdvnek sirját ássa!)
Sem szőrme bolyhos, — köntös télre,
(Pedig hej az is de ráférne!)
Mindezekből igy semmi, semmi
Nem tudná őt most érdekelni!
A hol megállt: az ablakráma,
Neki tündéribb panoráma.
Sugár palaczkok tornyosodva
— Fejök ezüst mint Alpes orma —
Merengve néznek le a mélybe
Hús-halmok, hegyek tömegére.

Itt fölszelt sódar bibor-bársony,
Amott pirúló malacz nyárson.
Aranyos tón halszörnyek úszva,
Kenyér ropogós rózsadúczczal,
Inyenczuek özczomb, vadkan, fáczány!
Ébesnek százszor bűvös látvány,
Ezer egy éj tündérmeséi! . . .

S a szegény nő ott áll és nézi.
Előre hajlik öntudatlan,
Hogy a csodát láthassa jobban.
Ó ha ki ezt a nézést látná:
Lelkébe furakodnék váddá.
Kisértné, tépné ébren, alva,
Nem ízlenék többé falatja.
Kialvó fény volt még csak nyomban
S ím hirtelen most lángra lobban,
És lángja fokozódik lázzá,
Mikéntha tűzét pokol szítná.
A szem fehére nő, kitágul
Sorvasztó, tépő, maró vágytul:
Ki féllábbal már túl a réven:
Haldokló néz igy végperczében,
Midőn a lét összes keserve
Kidermed egy dúlt tekintetbe',
Hol egy sugárba együvé foly,
Fohász és kárhozat és téboly.
Ó mindez megvan e szemekben,
De még százszorta rémesebben.
Ó irtózat! nevezni néven:

Im itt ez asszony meghal éhen
S körötte járnak, kelnek, élnek,
Hajhásznak örömet s élvet! . . .

Csak áll, csak néz . . . Maróbb szél támad,
Nekiesik gyér foszlányának,
Fejkendőjét nyakába tolja,
Megoldott fürtit szétborzolja,
S ő csak áll, néz, hajol előbbre,
Vonja a csalkép bűverője
Közelb, közelb . . . Forró lehétől
A hideg kristály elsötétül
És sűrű gyöngyök fátyolt szőnek
Irigy lapján az ellenzőnek,
Hogy ijedten kap a szeméhe';
Nem annak veszett-é el fénye?
Nem arra sűrűdött-e hályog,
Elfödni e boldog világot? . . .

És most — mi volt ez? — A vad, orvul
Igy tör zsákmányra a bokorbul,
Miként e kar, a dermedt, lankadt,
Most nekilendül az ablaknak.
— Ha bezuzná! — Egek, mily eszme!
Ah, úgy is, akkor is elveszne.
Tolvaj! tolvaj! . . . Már szinte hallja:
Hogy űzik, hajtják vad robajjal
Saroktól sarkig, térről térre,
Elébe mint kerülnek végre,
A törvényszolga mint faggatja . . .

És — gyáván összecsuklik karja.
Csak ujja simul végig lengén
A ráma homályos üvegjén.
Törülgeti, babrálva hosszan . . .
És olykor ajka meg-megmoczczan
Önkénytelen — elandalodva —
Mint csecsemőé, mikor anyja
Emlőit *álmában* majszolja . . .

S im jő egy úr — már kissé éltes.
Külsője elegans és ékes.
Billegve járdal . . . Térdcsuklója
Mikéntha pántlikából volna.
A hova lép, száz illat terjed.
Tán fölszagolt egy egész kertet?
Egyszerre néz előre, hátra.
S meg nem botlik — csodák csodája!
Egy pillantással méri végig
Az aszfalt tündéri vidékit.
S minden szép nő s minden kirakat
Neki tüstént szemébe akad.
Ő itt az úr . . . ez birodalma!
Hon van — akár az utcza-szalma.
S im fordul balra, fordul jobbra
S az éhség, inség néma szobra
Előtt megáll műértő képpel —
Vizsgálva monoklis szemével.
E szem . . . ez alkat . . . e vonások . . .
E situatio! — Világos!
Ily arczczal csak az erény szenved.

A bűn viselne bársonyt, selymet!
Hm! — Sejté: ma kalandja lészen —
Egy asszony, aki meghal éhen —
Minő szerencse! ... Milyen haut goût!
S most hirtelen hozzája fordul —
Egy szó ... elég, a nőt megrázni ...

És Liza nem birt ellenállni.

DALAIM.

I.

Enyém a dal, mely költözö madárként
Kóvályog az égen,
Azok a tördelt szomorú hangok
Oly kedvesek nékem.

Azok a tördelt szomorú hangok
Egy élet átkáról regélnek,
De míg szól a dal, én magam sem hiszem
Többnek mint regének.

II.

Ó adjatok innom Lethe vizéből,
Aludni szeretnék, oly álmos vagyok.
A mámoritalra lelkem kibékül,
És pihenést lelnek e roncsolt tagok.

Kicsinylő mellőzés eltipró gúnyja,
S mit a bántó gőg tép: a milljó sebet:
Csak legyen e két szem egyszer behúnyva:
E bohó sziv mindent megbocsát, feled.

De mégse, nem! . . . Aludni még korán van,
Álomra hanyatló pillák ti, ne még! . . .
Elébb hadd lássák északfény pompában
Ragyogni lelkem mély költészetét.

Bódító virágból kötöm füzérem,
Munkába veszitek majd éjet-napot,
S rideg, számüzött királynál büszkébben
Odadobom nektek — aztán meghalok.

—◈—

KRISZTUS.

A szent Kalvária tövében,
A völgybe' mélyen
Kis zsúpfedett ház csöndje nékem
Most menedékem.
Ha kél a hajnal, arczán rózsafátyol,
Felém ragyog a fényes glóriából
A mi urunk Jézus Krisztus.

Ó mi boldog is vagy te itten
Kiszenvedt isten!
A lét zajából ide nem hat
Csak dal és illat:
A csapkodó árnak erre nincs utja.
És elhal a jaj, mire ide jutna....
Ó mi urunk Jézus Krisztus!

Együgyü szív s vágyó ihlettel,
Kontár ecsettel
Falusi piktor remekelt régen
Ezen a képen.
Dér, zápor lemosta róla a szint.
De szeme él s jósággal rám tekint
A mi urunk Jézus Krisztus.

A hol én jártam, a világ, lásd,
Be más ott, be más!
De mért is szólok erről neked?
Te jól ismered!
Pharizeus — mint rég — van most is elég,
A nép üvölt .... Pilátus mossa kezét ....
Ó mi urunk Jézus Krisztus!

S mely űzött kínra, kínhalálra:
Még egyre járja
Az ős nyomorról a régi dal!
S késik a vihar,
Megifjítni a satnya mindenséget:
Nyomor, gyülölség mikor ér már véget?
Ó mi urunk Jézus Krisztus!

BETEGEN.

Vigyetek ki a hunyó napsugárra,
Fektessetek arczczal napnyugot felé,
Lássam, mint gyúl ki a fenyvesek árnya,
Mielőtt az éjjel végkép elnyelé.

Ne higyjétek, hogy félek tán az éjtől,
Ó de a napot — azt úgy szeretem!
Kivettem részem bőven a sötétből
És sugár csak alig jutott nekem.

Azok a távol, kékelló hegyormok . . .
A fogas bérczek . . . ah, ott szép lehet!
Egy titkos vágy mindig távolba vonzott,
Váltig készültem, hogy majd elmegyek.

Sőt egész éltem nem is volt egyéb tán:
Egy nagy készülódés — és semmi több:
És ismeretlen partok délibábján
Most hamarabb, mint hittem, kikötök.

Thalatta! Légy üdvöz, kietlen semmi!
Hullámid moraja már fülembe csap.
Nem az bánt engem, hogy menni kell, menni —
Az fáj csak, hogy dalom is csonkán marad.

KELETIEK.

PERSA.

Utszéli koldus eldicsekedett:
Az ebtől engem ti ne féltsetek,
Én oly bűbájos mondókát tudok,
Meghunyászkodnak rá a kuvaszok.
S daróczát az első eb megtépte . . .
De ügyét a koldus imígy védte:
A mondókám — szólt — az csalhatatlan,
Csak *időm* nem volt, hogy elmondhassam. —
És Dzselaleddin sohajtott nagyot:
— A dallal én is, én is így vagyok.
Tudok én dalt búra, búbánatra,
Borús éjre, fogyatékos napra!
Tudok én dalt hasadó szivekre,
Melytől nincs seb, hogy be ne hegedne!
Tudok én dalt, vakmerőt, gyöngédet,
Beillenék altató mesének,
Dalt, a melyre a sors szilaj ebe
Feledi, hogy marnia kellene
S megjuhászodva nyalja kezemet . . .
De — én istenem! — mitevő legyek,
Mikor nyugtom, békém nincs egy percznyi,
A csitító dalt elénekelni?!

A CSÓK.

Juszuf, a költő hármat szeretett:
A dalt, a lányt és a kerevetet.

A lány legyen ifju — a kerevet
Ha puha, akár régi is lehet.

A lány legyen tüzes s a dal, ha szól,
Ne rúgja ki a földet láb alól.

Juszuf bölcsesége ilyenforma volt. —
Egyszer egy ifju jött hozzá és szólt:

Juszuf ibn Ali, mester! Im egy dalt
Hozék, hogy bíráld, nem hogy magasztald.

Egyűgyű szívvel irtam, — te tudod:
Mit ér, mit nem ér az ilyen dolog.

És Juszuf szavába vágott: „Elég!
Vershez nem kell előljáró beszéd.

Olvass!“ — És az ifju halk, elfogott
Hangon, növekvő hévvel olvasott:

*

Tubafa virága, bülbül édes titka.
Ó csók! miben vagyon édességed nyitja?

Tubafa leveli csöngnek-bongnak, szólnak,
Ó de csattanása édesebb a csóknak.

Hetedik mennyország csöndes éjszakákon
Le-leszáll és lánykám ajkán megtalálom.

Olthatlan szomjúság oltója, szítója:
Gyönyör vagy, halál vagy, szerelemnek csókja!

*

Egyszerre nesz — ki az? — a költő int,
Elhallgat az ifju és föltekint.

Az ajtófüggöny szétnyil sebtibe
S Leila szökell bé, Juszuf kedvese.

S mint a dzsin, ki áldozatára csap,
Édes költője ajkihoz tapadt.

Csókolja hosszan, némán, édesen,
Kábultan áll az ifjú — mit tegyen?

Hurikra gondol, véli álmodik,
Végre egy hang üti meg füleit.

Juszuf szólalt meg — kedvese fejét
Redős leplébe elrejtve elébb:

„Allah lényét ne fürkészd, csak imádd!
S a csókot gyakorold s ne magyarázd."

KÉPZELT UTAZÁS.

Izzó egéről a fényes Keletnek
S csodáiról beszélj, — én hallgatom.
E barbar képek ma úgy érdekelnek,
S pihennem élv a pörzsölt arczokon.
Tedd fel a fezt . . . övezd csipőid övvel,
Hogy a csalódás legyen igazabb.
Üsd fel a Koránt . . . egy-két szurát zöngj el —
— Lá iláha ill' Alláh! —
És kezdd elől zarándokutadat.

Hol szent a téboly: ég nyilatkozása,
És jós a költő: népe dalnoka —
Ez elmívelt kalmárvilágból vágya
Miért ne vonná a költőt oda?
Saruimról és lelkemről lesöpröm
A vén Európa fakó porát,
És elkisérlek túl szigeten, öblön — —
— Lá iláha ill' Alláh! —
Vajon a sejkh szine elé bocsát?

„Sátras beduinok kékvérű sarja,
Mecsetnek oszlopa, ó sejkh, nagy úr!" . . .

— Üdvözletünket nyájasan fogadja,
Sörbettel kínál s narghilého' nyúl.
„Megfürödtem a sárga Nil habjába'
Ó sejkh! és mostan szózatod lesem —
Sörbeted nem kell s narghiléd ámbrája:
— Lá iláha ill' Alláh! —
Csak bölcseséged az kell énnekem!"

Mert tudománya volna a gyaurnak,
Mihaszna! bölcseségben oly szegény!
A bölcseség mi? Összhangja száz hurnak —
S ez összhangot hiába keresém.
Égekbe ront elménk, feltörni bátran
A hét pecsétes titkos zárakat,
És lelkünk elpusztul s szivünk elszárad
— Lá iláha ill' Alláh! —
Az égkisértő, kapzsi harcz alatt.

Irígylem, ó sejkh, gyermeteg kedélyed,
Mely ábrándos mesékbe hinni tud!
Mienk a küzdés — tietek az élet,
Tietek a czél és mienk — az út.
Ti vagytok a jók, Moham' szakállára!
És nem mi, akik azzal kérkedünk:
A pusztuló tölgy korhadt sudarára
— Lá iláha ill' Alláh! —
Vagyon felírva a mi végzetünk!

S királyi fejét a sejkh bólogatja
S szemébe villan önérző sugár.
Szól és beszéde mint mikor gyors habba
A pajkos gyermek rózsákat dobál.
Én lelke röptét nem birám követni,
De te, barátom, ott voltál velem,
És rajtad áll most, világgá hirdetni:
— Lá iláha ill' Alláh! —
Mit mondott a sejkh, mit felelt nekem!

—◈—

A BEDUIN.

Lovát kicsapta a csenevész fűre.
Sárgán terült a sivatag körűle.

Mint egy végtelen óriás lepedő,
Melybe virágot a hold ezüstje sző.

Snyders-puskáját eleven fogasra:
Aloe csücskére akasztá magasra.

Százrétű burnuszát redőkbe vetve,
Letelepedett a zsombékos gyepre.

Melléje guggolt a sivatag szépe:
A fellah-leány . . . ugy ültek kéz-kézbe . . . .

És átolvadva a nagy ős csodába,
Szemük belevész a nagy éjszakába —

Az ég aljáig, hol tűzrózsák égnek,
Tán északi fény, a mely délre tévedt . . . .

S megszólal a lány: „A gúla tövén
Ma ünnepet ül a frank jövevény.

Szúrós zöld ágra, mit tevéken hoztak,
Láttam, libegő lángot ragasztottak —

Ó mondd, Ali, mi az?“ — S szól a felelet:
„Prófétájuk ez éjjel született.“

És faggatja tovább a fellah-leány:
„Mit tudsz róla, Ali, ó mondd igazán?“

S fejét lóbázva a bölcs Ali szólt:
„Megölték, mivel hamis próféta volt.“

„S próféta híján a frankok mit csinálnak?“ —
„Várnak“ — mond Ali — „új ‚prófétát‘ várnak . . .“

REGÉNY.

I.

SZERELEMVÁGY.

Utczáról utczára ŏgyelegni tétlen:
Ez az én legédesb, legszebb kedvtelésem.
A sürgés, a robaj, a tömeg gyors árja
Káprázlat, elmerit édes andalgásba.

Mikéntha zöldellő hegyormokon járva,
Kéjjel hallgatódznám a malomzugásra,
Mely alant kelepel, csitteg-csattog lágyan —
Ugy érzem magamat a tömeg zajában.

Szivemben tavasz van, dal s virággal áldott,
A költészet fényes, csodás halmán állok.
A tömeg közepett vagyok messze tőle,
Mintha csak álmodnám, álmodnám felőle.

És lelkem oly nyugodt, mint tó vihar után.
Csak olykor-olykor, ha egy édes arczu lyány
Vetődik utamba, kezd szivem remegni:
Volna szeretőm, hej! be tudnám szeretni!

II.

EGY PILLANAT.

Lemondtam fényes álmaimról.
Melyek kisértek útamon
És szárnyat adtak lépteimnek —
Ezentul már nem álmodom.

És lemondtam a büszkeségről.
Meghajtom mélyen derekam.
Lázongó lelkem szenvedélyét
Álczázza bókoló szavam!

Fogadtam örök szegénységet
És unott munkát éj-napon.
Hazug mosolyt a borus arczra.
Midőn könyekre szomjazom.

Gyötrelmes, kinos pillanat volt.
De nem volt több: egy pillanat!
S kiért lemondtam és fogadtam.
Kitártam neki karomat.

Keblemre dőlt a halvány gyermek.
Nyakamba fonta két kezét . . .
Ne tudja meg ő soha, soha
E pillanat történetét!

III.

A NÁSZBOKRÉTA.

A nászbokréta elhervadófélben
Homálynak, csöndnek súg titkos regét.
Ölemben tartom ifjú feleségem,
S csókolom ajkát, homlokát, szemét.

Ajkunkra szó elvétve csak ha lebben,
Mint mély álmában a madár ha szól.
„Soh'sem hallottam még papolni szebben", —
„Én mit se hallék!" — súgja válaszul.

„És milyen fényes volt a nászkiséret!
Ó mennyi nép, hány csillogó fogat!" —
És két kezemen forró könyet érzek:
„Én egyedül csak téged láttalak!"

IV.

TÉLI ESTÉN.

Nőm hallgatag ül az ódon zsöllyében,
S fehér ujjakkal harisnyát köt nekem,
Künn téli szél zúg . . . a tűz alvófélben . . .
És én egy szóra a rímet nem lelem.

„Nem tenné le, barátom, kissé tollát?"
— Szép szende virágom ily szókra fakad.
„Mióta hamvas cziczánkat ellopták,
Az esték oly hosszúk és unalmasak.

Ön örökké csak másokkal beszélget,
Másoknak ír és gondol és nem nekem:
Pedig azok közt nincsen ám egy lélek,
Ki önt úgy szeretné, mint én szeretem.

Mit tudja ön, hogy kik olvassák versét? . . .
A dalok bájos, hűtlen madarak:
Ha egyszer távol világgá eresztik,
Hírt hozni vissza ők nem szállanak.

Hogyan fogadták: ajtó-ablaktárva,
Vagy rút közönynyel? — Jobb tán tudni sem:
Elfagy a dal meleghez szokott szárnya
Künn a kietlen, téli hidegen.

Ó dobja félre, dobja a sarokba
Azt a tollat, azokat a rímeket!
Temesse fejét ölelő karomba,
S kaczagjon a hírnév álmai felett.

Csevegjen nékem, mint csevegett hajdan,
Mikor még bohókás leányka valék,
S úgy eldicsért, hogy aranyos hajam van,
És kék szemeimben az ön napja ég! . . .

. . . Mit van tennem! — Múzsám kereket olda,
És feleségem összevész velem:
Múzsámmal majd csak holnap állok szóba,
De nőmet még ma kiengesztelem.

V.

MAGÁNY.

Te vagy a hűség, te vagy a jóság,
A béketűrés és a szerelem!
S a mi fényes és tiszta e földön,
Azt mind a te képedre képzelem.

S mi a mesében gyermeki s bájos,
Az a te vonásid viseli mind:
Mesék szelid hamupipőkéje!
Im képmásod itt áll s reám tekint! . . .

De mikor a gondolatnak szárnyán
Messze szállok — te nem jöhetsz velem,
S a csodákat, miket lelkem látott,
Tenéked hasztalan mesélgetem.

Mosolyodban nem lelek üdülést,
És szivem, lelkem olyan csüggeteg:
Tán a csillagokban volt megírva,
Hogy én örökké egyedül legyek!

VI.

NEHÉZ ÓRÁBAN.

Nincs istenáldás a frigyünkön,
De arról mi nem tehetünk:
A véletlen — egy perez szeszélye
Szabja meg egész életünk.

Megesett szívem, lelkem rajtad,
Hogy láttalak bús-szenvedőn,
Tehetek róla, az irgalmat
Leküzdni, hogy nem volt erőm?

Esengő, szelid pillantásod
Megbontá álmom s eszemet:
Tehetsz te róla, hogy másképen
Tán pillantanod sem lehet? . . .

És egyre tart még az igézet,
De nyitja, ah, már nem titok:
Én istenem! mi lesz belőlünk,
Ha e varázs majd tünni fog! . . .

DAL A SZEGÉNY ÁRJERÓL.

Kétkerekü taliga, meg egy fakó pára,
Szegény Árje azon járt vásárról vásárra.
Széles Heves minden lyánya, minden menyecskéje —
Szegény Árje pántlikáját és módját dicsérte.

Salgó-Tarján, határod hej azóta gyászos,
Hogy az Árje fakóján utoljára járt ott;
A pászthói zsidó lyányok gyászt azért viselnek,
Barna Eszter gyöngy szépsége a miatt hervadt meg.

„Befogva áll a' lovam, ne tartóztass, édes!
Leszáll a nap, a mire Pásztohára érek;
Péntek este gyertyagyujtás hogy otthon találjon:
Máskülönben hogy sietnék, egyetlen virágom?!...“

Barna Eszter két szeme oly esdőn tud kérni,
Barna Eszter csókjából hej, nehéz beérni;
Barna Eszter ölelése az igéret földe,
Édes ajka suttogása ősregék szellője.

„Hova mennél — szól a lyány, — hova mennél már ma?"
Szól a legény: „Ha anyám oly bizton nem várna!
Szegény özvegy! Nálam nélkül bús szombatja lenne:
Én vagyok az édes anyám hazajáró lelke!

Mintha látnám, hogy sürög — terit nyakrafore,
Sokfonatu kalácsot tesz az asztalfőre,
Gyertyát is gyújt, három szálat, mosdó vizet készit:
Igy várja be péntek este az ő szeme fényit!"

Szegény Árje elindult a késői utra,
Csetlik-botlik a fakó, neki már nem új a':
Nyúl szegi az országutat keresztbe, keresztbe...
Szürke fátyol száll az erdős, hullámos hegyekre.

Országuti nagy árok betelik sötéttel,
Bokor, csalit vesződik a mátrai széllel,
Szegény Árje gondol nagyot, döczögne előre,
Hát ott terem két szál betyár hirtelen előtte.

„Pénzed, zsidó! szaporán! a pántlika árát!"
„Nem teszed el!" „No ha úgy — megadod az árát!"
Száll a fütykös, sujt a balta keményen, keményen,
Szegény Árje átbukik a nyikorgó keréken.

— Özvegy asszony azalatt — terit nyakrafore,
Sokfonatu kalácsot tesz az asztalfőre:

Gyertyát is gyujt három szálat, — mosdó vizet készit,
Igy várja be péntek este az ő szeme fényit!

Barna Eszter éjhaját tekeri csomóba,
Ágya szélin elméláz, sok a gondolója,
Habnyakáról leoldja a fekete-gyöngy klárist,
Megolvassa és mosolyog — lakodalmat számit.

Özvegy asszony egyedül, kicsi-kis szobába',
Aggódva néz a gyertya növekvő hamvába!
Nagyhirtelen elalszik mind, mint egy lehellésre ...
Jehova! küldj sugárt neki a vadon setétbe.

Barna Eszter álmában szívrepesve látja
Vőlegényét fehér gyolcs esküvő-ruhába',
Hajnal felé dörömböznek: „Barna Eszter ébredj!"
— Jehova! adj erőt neki e felébredéshez!

HAJÓN.

Biboros alkony. Zakatolva siklik
Hajónk a Dunán.
Fönn a födélen jár, kél, kacsingat
Egy csodaszép leány.

Szeme igézet, mosolya örvény,
Arany a haja —
Eszembe jut a csalfa syrénról
Az ódon ballada.

Ittas gyönyörrel lesi a férfi
És gúnynyal a nő,
Kipirul a vaskos apát, ha
Közelébe jő.

Zene, észbontó, hallik, ha ajkin
Megcsendül a szó,
S én remegve várom, micsoda perczben
Sülyed el a hajó! . . . .

DALOK AZ UTCZÁRÓL.

ITT JÁROK ÚJRA . . .

Itt járok újra
A régi nyomon,
Ahol elhagytam,
Most folytathatom.

Vissza se vágytam,
Mégis eljöttem,
Tenger sivárság
Maradt mögöttem.

Mögöttem semmi,
Előttem semmi,
S ez mindörökké
Így fog már menni.

Nem is örömre,
Nagy búra vágyom:
Attól ha lenne
Még gyógyulásom!

A MAGASBÓL.

Az örömnek nincsen hangja.
Gyötrelem, kin — futó álom;
Fény és árnyék elmosódik
A forrongó gyors hullámon.

Csillogó láng kigyúl szerte:
Fényes utczák — sötét arczok!
És folytatják lelkendezve
A létért a meddő harczot.

Egy atom mind — egy-egy semmi!
Messze magasságból látva:
S akit üldnek — el van veszve,
S akit áldnak — *nincs* megáldva!

DAPHNIS ÉS CHLOE.

Ó szép idők! ó boldog álom!
Virág nyitott a száraz ágon.
Rege lakott minden berekben.
Éltünk multban, éltünk jelenben.
Mit költő alkot, szobrász farag:
Uj életet nyert szemünk alatt.
A megfoghatlan volt — világos!
— Ó ifjuság be szép varázsod! . . .

Száraz tanár vezetett át a
Virgil bűvös, rózsás honába.
Küzdtünk a hőssel — buktunk vele —
S diadallal volt lelkünk tele.
Virágos halmon pásztornéphe'
Szegődtünk, szerelmet remélve,
Daphnis, Chloe gyermeteg kéjjel
Koszorut font — és tépett széjjel,
Szerelmi dallal fel-felváltva
Találós mese vigan járta,
Csók volt a díj és — jó istenem! —
Mint csüggtem én mind e képeken!

Oda van, vége! — A történet,
A rege más nyelven beszélnek.
Hallgat a szív, mint halott ajka.
Ah, és az ész szomoru dajka.
Daphnis zvikkert hord orra felett,
Chloe sétahangversenybe megy:
Találkoznak — mama kivánja,
Hon lebzsel még féltuczat lánya.

Chloe sipeg — szemérmes-halkan,
Daphnis hápog: drága kisasszony!
Mamának perczre dolga akad —
S dalomnak jobb, ha vége szakad.

EGEKBE NÉZŐ . . .

Egekbe nézŏ pompás paloták,
Hol tegnap még csak ronda viskó állt . . .
Árnyas kertek a puszta telkeken —
Kábulva állok — alig hihetem.
Mig vándorbotom vezetŏ karán
Lejárt világok romját kutatám,
És szent megdöbbenéssel álltam ott,
Hol Michel-Angelo élt s alkotott:
Im itt — tündéri szép varázsolat! —
Század épült fel egy nyáréj alatt!
A mesés fénynél, mely sugároz rám,
Mesésebb csak e gyorsaság talán . . .
Mily lázasan lüktet e kor ere!
Rövid az élet, siessünk vele!
Az ifju megérik egy nap alatt,
S a gyermeklány már merŏ — öntudat.
Zuhogó ritmus a mozdonymoraj —
Éltünk, szerelmünk e ritmusra hajt,
Gazdagság, diesőség mind gőzre megy —
Küzd az ideál, győz az — egyszeregy.
Az ideál! . . . . Ti sphynxek odafenn,
Kik erkélyt tartva szünes-szüntelen
Rejtélyes szűzi arczczal nézitek
Ez örök-éber, nyüzsgŏ tömeget,
Ó fejtsétek meg a rejtélyt nekem:
E mohó sietés hova viszen?
Mely örvényébe annyi kint sodor:
Előbbre tör-e e rohanó kor,

Mint ama régi, mely kimérve járt
S nem döntött, de teremtett ideált?
Hamarább nyomba érünk-e vajon,
Mert kergetünk vágány- és villanyon,
Levegőégben, tengerár alatt —
Inaszakadtig — s míg a szív szakad —
Czél s ideál: boldogság tégedet?

. A sphynx hallgat és én tovább megyek.

VARRÓLEÁNY DALA.

Szakadós a czérna,
Gyönge a szál.
Kinek nincs senkije,
Egyedül áll.

Két fonal egy ágba
Már nem szakad.
Boldog, kinek édes
Párja akad.

Varrólány öltöget
Éj-napon át.
Ma szemfedőt, holnap
Nászi ruhát.

A szemfödél mellett
Sóhajt nagyot.
De ha nászruhát varr,
Könye ragyog.

IZSÓ HALÁLÁRA.

Magasba járt új ösvényt törve
S megbotlott egy hitvány gödörbe.

Magyar dalt lehelni a kőbe —
(Mily nemes vágy és ah, mi dőre!)

Ezt akará; s műve megannyi
Hirdeti, hogy tudott akarni.

Petőfi lángja, Arany álma —
Belé álmodta a márványba.

S hol járt-kelt, zűrös tömkelegbe'
Száz fényalak sürgött körötte:

Juhász, csikós, a puszták népe —
A fonóház egyszerű szépe —

Falu végén — csak isten ójja —
A dádé elperzselt rajkója.

Kit délibáb fordit fel szépen —
Vagy . . . . tótágast áll talán épen:

— Idegennek idegen képek,
Neki, nekünk gyermekemlékek!

És a hol járt-kelt: zöngve-bongva
Egy büvös hang hatalma vonta.

Hej, ahhoz fogható hatalom
De nincs több: furulya, czimbalom! . . . .

Nem *néki* ah, immár csak *róla*
Sír-rí a puszták tilinkója.

Az őserő pihenni tére
Az ősi forrás kútfejéhe'.

Vad indulatja, nagy haragja
Teremtő lelkét nem zaklatja.

Nemes dühében már nem vágyik
Szétzúzni önön alkotásit.

Kialudt szív . . . . holt láng . . . . béna kar:
Izsó, Izsó *többé nem akar!*

S előkerül sok poros akta,
(Ő nagylelkűen félre rakta.)

Pör és panasz, nagy, súlyos vádak,
Hogy itt a művészszel hogy bánnak!

És lelki szomjról, éhnyomorról
Ó mennyi kinos, zord emlék szól!

Nyomasztó évek bús regéi —
Minek bolygatni .... kibeszélni?....

Tett volna úgy, mint tettek mások,
Nyakába véve a világot.

Más ég alatt más szelek járnak,
Terem a hír fényt s palotákat.

Itthon rekedt, tengés volt élte,
Kis házra mégis szert tett végre:

Nyirkos hajlék .... a hír belengi,
És nem irigyli tőle — senki.

TENGEREN.

Ringatódzom lágy hullámon.
Játszik velem édes álom.
Képzeletben bontogatok
Selyem-arany hajfonatot.

Bontogatom, teregetem
Mérhetetlen tengereken.
Tenger, égbolt minden ragyog —
Azt hiszem — szerelmes vagyok!

—◈—

A HÓNAPOS SZOBA.

I.

Meglesték suhanó léptid neszét,
Mikor jöttél hozzám,
Volt háborodás, volt szörnyűködés,
Hogy ez minő — botrány!

Két hét a felmondás — örülj, nevess,
Én édes angyalom!
Azalatt legalább járhatsz-jöhetsz
Bátran és szabadon.

II.

Piruló arczodon hő könyek égnek;
Zokogva hajtod keblemre fejed.
Kik arczodba üzték kigyúló véred,
Nem érdemlik e drága könyeket.

Botrány! ... Oh csendesedj' éltem virága,
S ne vedd magadra, ne vedd oly zokon:
A hivalgó erény kaczérkodása
Nem ejthet foltot e szép homlokon.

Emeld fel bátran szent madonna-képed,
Egy világ ellen büszkén hordhatod —
A te szerelmed erény és nem vétek:
Bűn az, hogy értte mitsem adhatok.

Papok szószéken és a költők dalba'
Fennen dicsérik a szegény sorát:
Ne járj templomba! Ne hallgass a dalra!
Bérelt hazugság! Fényes csalfaság!

Jó angyalom elhágy, Mari, ha látom
E pirt, e könnyet fényes arczodon:
Oh mért is kelle gyémántot találnom,
Ha aranyba nem foglaltathatom!

SIMON JUDIT.

Simon zsidóéknál minden esztendőbe'
Kis deszkakoporsót tesznek le a földbe.
Kis deszkakoporsó — alig-alig rőfnyi.
Szegény kicsi féreg, nem tudott megnőni!

Simon Judit haja kincs-aranynyal ér fel.
Sírva simogatja mind a két kezével.
Ráfogja az ollót — jaj be nagy kár érte!
Nagy titokban úgy megy a szent pap elébe.

„Hét országra híres szép hajam lenyírtam,
Hét országra híres szépségem elsírtam,
Te szent pap, te szent pap! mondd meg azt az egyet:
— Hát én már gyermeket föl se nevelhessek?"

Fölpillant a szent pap a vén bibliából.
Összeroskad Judit egy nagy vád sulyától.
„Kellene most, kéne? Volt idő, nem kellett.
Legelső gyermeked, Judit, hova tetted?"

Fehérebb a hónál Judit asszony képe.
Eltemeti képét rózsás tenyerébe.
Súgva ejti a szót, fuldokolva, törten:
„Gyilkos két kezemmel enmagam megöltem.
Apja, ki megejtett, cserbe hagyott rútul,
Szegény gyönge kis lány — reszkettem a csúftól...
Vajudó lázas éj — jó volt temetkezni.
Jobb volna most nékem a föld alatt lenni!"

Forgatja a szent pap szent könyveit rendre,
Lássa, melyik milyen bünhödést szab erre?
„Kelj fel Judit, kelj fel! Vesd le gyászruhádat.
A te nagy bünödre mind kevés e bánat.
Más itt a megváltás — iszonyú az ára!
Van-e erőd, Judit, egy nagy fogadásra?
Gyilkos a te ajkad, ha ártatlant csókol:
Eltiltalak téged az anyai csóktól!
Epedj el, sorvadj el, légy mondhatlan árva:
Gyermeked násznapján akkor légy megváltva."

Simon zsidóéknál fényes minden ablak.
Lakzinak beváló keresztelőt csapnak.

Simon zsidó rágyújt egy régi zsoltárra,
Könyben ázik Judit halovány orczája,
Kicsike magzatját százszor ölbe kapja,
Eleped egy csókért s még sem csókolhatja.

Simon zsidóéknál jaj, csöndesen vannak,
Sűrűn beaggatva valamennyi ablak.
Judit asszony kezét töri sírva-ríva:
„Jaj, ha ennek is még halál van megírva!“

„Tüzel a homlokom, lelkem anyám, úgy ég —
Ha te megcsókolnál, mindjárt meggyógyulnék!“

„Csitt, kicsikém, csitt! csitt! Húnyd be piczi szemed.
— Istenem, teremtőm! Ne hagyj el engemet!“

„Kipattogzott szácskám, édes anyám, lelkem!
Ugy-e, ugy-e azért nem csókolsz te engem?“

Simon zsidó képe elfakul, elkékül:
„Gonosz vagy te Judit, májastul, veséstül.
Mondta már azt más is — egyebet is, mást is —
Oly igaz az egyik, mint igaz a másik:
A ki rossz anyának, rossz az feleségnek,
Gyermekem ugy éljen, mint elűzlek téged!“ —

Mulik az esztendő, fogy is, meg megújul,
Simon zsidóéknál vigan vannak újbul.
Udvaron mennyezet; násznép násznép hátán,
Simon zsidó lányát elveszi a Náthán.

Szegény koldus asszony, távoli sarokba'.
Lökdösik hol balra, lökdösik hol jobbra.
Reménykedik, küzköd, átront a korláton:
„Azt a szép menyasszonyt jaj, hadd én is látom!"
Most hozzák . . . eskűszik . . . a pap imádkoztat:
„Én édes véreim, még csak egy tapodtat!
Gyermekem! leányom! . . ." Odaborul rája.
Hűlő ajkát nyomja égő ajakára,
— Ez a Simon Judit szomorú nótája.

TÓTH EDE TEMETÉSÉN.

I.

Jöttél — hogy menj! . . . Arasznyi pálya
És hervadhatlan koszoru!
A sír, mely hamvaid bezárja,
Virágainkra nem szorul.

Egész tavaszt viszel magaddal,
Virág-, meleg- és fényözönt! . . .
Sóhajba, könybe ful el a dal,
Mely végső utadon köszönt.

II.

Kicsordult könyünk a kaczaj miatt,
S te haláltusát víttál azalatt.

Darabodon mulattunk szerfelett
S te számláltad a kínos perczeket.

Felzúgott a taps dörgedelmesen,
Jött a rendező: „Szerző nincs jelen!“

Mikor lesz hát, ah, mikor? . . . Tudja ég!
Müved egész — csak pályád töredék.

III.

Megízleléd a mámor kelyhét.
A dicsőség bájitalát!
De van mi annál édesebb még:
A kéjes perez, mit ihlet ád.

Mohón sietve — lázban égve —
Már félig sírban — már halott:
Az alkotásnak gyönyörébe
Fuladt el végső sohajod!

SZÉP BATÓNÉ.

Hosszú napra gyülnek, gyülnek, gyülekeznek.
Halottas ruhába zsidók öltözködnek.

Kiáll szép Batóné a pitarajtóba,
Aranyos, ezüstös selyem viganóba',
Csókra termett száját mosolyra illeszti.
Szerelmes beszédét ilyen szóval kezdi:
„Hosszú Jónás lelkem, álljon meg egy szóra,
Lehet imádságba estélig még módja,
Estélig, hajnalig — a meddig kívánja,
Ha nem a templomba': kicsi kamarámba'!

Csillagos két szemem imádságos könyve,
Ölelő két karom fehér átvetője,
Csókra csók, szomjas csók édes bűnbánása,
Gömbölyű vállamon égbe megváltása!"

„Ne kisértgess engem, bocsáss, Bató Klára!
Nem jó nekem néznem szemedbe, orczádra.
Van tenéked hites urad, hogyha vén is,
Van énnekem mátkám, hogyha nem oly szép is.
Megverne Jehova mindakét kezével,
Soha e bünömet nem engedhetné el."

Befordul Batóné sebten a kamrába.
Lefekszik a czifra mennyezetes ágyra.
Jókodik körüle az ő vén gazdája.
Tanakodik nem-e hideglelés bántja?

„Nem a hideg lelt ki, jó uram, Bató Pál.
Hisz te a szellőtől is engem megónál.
Meg sem is csömöltem — nagyot sem emeltem:
Az a zsidó legény — az lelt csuffá engem.“

Befordula Jónás a rozzant templomba.
Meghuzódik félre egy sötét sarokba.
Fehér átvetőjét akasztja nyakába.
S gondol szép Batóné ölelő karjára:
Imádságos könyvét felüti nagy félve.
S ránéz szép Batóné babonás szemével:
Lekönyökől némán a fa-könyöklőre.
— Hej, ha az ő puha vállaira dőlne! . . .
. . *Jehova nagy napja!* — zúg-zendül az ének,
Óbégatnak, sírnak a szakállas vének.
Verdesik a mellök . . . . kezdődik a gyónás
„Sohse vagy te jámbor — gonosz vagy te Jónás!
Káromlás ittléted, imádságod vétek.
Bizon, bizon megver a Jehova téged!“ . . .

Sikongat a fagyos őszi szél javába.
Összesúg Batóné az ő vén urával.
Czirógatja, hijja *édes apjokának:*
„Örökös gyalázat, ha ez rajtunk szárad!“ . . .

„Vadon erdőn jártam, vad tüske megtépett,
Drága selyem szoknyám jaj, be semmivé lett,
Hosszú Jónás lelkem, álljon meg egy szóra,
Van-e a boltjában selyem viganóra?
Kilencz vég selyemből válaszszon ki egyet,
Kilencz vég selyemből a legislegszebbet,
Sötét gyász a földje, vérpiros virága,
Jöjjön el, hozza el ma gyertyagyujtásra!“

„Kilencz vég selyemből választottam egyet,
Kilencz vég selyemből a legislegszebbet,
Sötét gyász a földje, vérpiros virága —
Ihol van, elhoztam, gyöngyöm Bató Klára!
Ezüstér' nem adom, aranyér' nem adom,
Szerelmes csókodér' szerelemből adom.
Lelkem temiattad a poklokra szálljon,
Minden jó barátom ellenséggé váljon,
Sohse legyen többé hitem, imádságom,
Csak ott üdvözüljek, piczi piros szádon!“

Izmos két karjába szilaj tüzzel zárta,
Az *áruló* asszonyt a hideg ugy rázta!
„Fuss ha szeretsz! jaj! jaj!... Az ég szerelmére!
Száradjon a véred Batóné lelkére!“
Felocsudik Jónás a szerelmi lázból.
„Soha innen élve — nem ebből a házból!“
Vérben forgó szemmel Bató utját állja,
Lecsapott a balta Jónás homlokára,
Szétfecsesent a vére falra, gerendára,
Három csepp Batóné fehér homlokára!...

. . „Én kegyes biráim, törvénylátó urak!
Ne bántsák, ne bántsák az én vén uramat:
Csendes jámbor lélek, nem vétne a légynek.
De magam számára kegyelmet nem kérek.
Adjanak át engem a hóhér kezére,
Szép gömbölyü testem hadd törje kerékbe!
Csontjaimat szórják három tengerpartra.
Ott is temetetlen, ott is elhagyatva:
Ne sirasson engem a szálló vihar se.
Legyek elgyalázva, legyek elfeledve:
Mivel elárultam, mivelhogy megöltem,
A kit e világon legjobban szerettem!“ . . .

EGY KÉPES LAP HALÁLÁRA.

A hosszas vajudásnak vége,
Meghalt a lézengő beteg;
Praenumerans-vérszegénységbe'
Szenvedt soká; — ez ölte meg.
Hiába volt reklám! — Hiába
Járt Szana Tamás rúdja rá:
Mit ért, ha ért idő-órára?
A sárból ki nem húzhatá.

Próbáltunk orvost, orvosságot:
Új boritékot, műlapot;
A képre azt mondták, hogy vásott,
S a boriték — az nem hatott.
Dickens unalmas volt a népnek,
Dumast szidá a kritika,
No köszönet ily szerkesztésnek!
Kinek van hát itt igaza?

Pedig rajtam — azaz bocsánat! —
Rajtunk akartam mondani,
(Tartsuk meg azt a többes számot,
Nem sok, de mégis — valami!)

Rajtunk nem múlt! mi válogattuk
A szebbnél szebb regényeket,
És adtunk dalt is, olykor „hattyút",
Már ennél többet ki tehet?

Sőt a talánytól sem irtóztunk,
— Az élet maga is talány! —
S nem egy rébuszt, lóugrást „hoztunk"
Hogy fejtse meg a honleány!
A fejtő dűlt — ki tudná számát? —
S itt-ott ily bók is becsapott:
Hogy leginkább e miatt várják
S praenumerálták a lapot.

A bókot zsebre raktuk szépen,
A bókot és sok egyebet.
Nyakunkra küldtek reggel-délben
Egy csomó szedőgyereket.
Lekenyereztük hébe-hóba
A szurtos kis daemonokat,
S fölment rá, mit redakczióra
Kaptunk egy hosszú év alatt.

Fizettünk verset ötösével,
Tanunk rá Emil s Benedek,
Hogy olykor „ingyennel" sem ért fel,
Mon dieu! hát arról ki tehet?
A költő ír, ha kedve tartja,
De vers csak ritkán sikerül,
Vegyest kél alma és fokhagyma,
S költő *jót* adjon egyedül?

A novelláról nem is szólok,
Légy arany hallgatás, velem!
Ó mennyi férczmű, mennyi fódott
Jellem fekszik a lelkemen!
A vigasz, melylyel lelkem győzte:
Hogy eredeti legalább,
Hogy magyar iró sütte-főzte . . .
— Ez aztán a vigasztalás!

Fare well, lapom! — Isten hirével!
A dicsőséggel jóllakám;
Ah, boldog, a ki jól ebédel,
Lássunk mi is kenyér után.
Fare well lapom! . . . Gyászjelentésed
Cziczeroból kiszedetem,
Jobb, te mészsz, mint engem vinnének:
Ma neked és holnap nekem.

—❀—

HORTOBÁGYRA . . .

Hortobágyra híttak
Délibábot látni,
Délibábos pusztán,
Messze mezők fényén
Suhanva elszállni.

Én a bálteremnek
Egy távol zugában
Ineselkedve lejtő
Viruló szép gyermek
Bájain méláztam.

Deres hajam össze-
Vetém az övével,
Minden egyes szála
Az én egész átélt
Életemmel ér fel!

Megsajdult a szívem
Kínos-édes vágyba': :
Délibábot űzni
Minek menjek innen
Én a Hortobágyra? . . .

———

HANZI.

Gyászhirt viszek im, gyászszegélyben,
Hanzi meghalt s — köszöntet szépen;
Hanzi, a te pihés lovagod,
Ki veled egy szobában lakott
És úgy tett mintha szűk rabsága
Melletted néki nem is fájna
És dalt csattogott reggel, este —
Im távollétedet kileste
És titkos éjjel — a kis álnok! —
Lerázta végkép a rabságot,
Mennyekbe vitte röpke szárnya,
Kanárik paradicsomába,
Hol kalitba *szép nőket* zárnak
S a kanárik szabadon szállnak!!

Kesztyűt húzok, koromsötétet
S színnel, mely az éjnél sötétebb
Lefestem — azaz tollal írom,
Gyászszegélyű levélpapíron,
Tőrűl-hegyre hogy s mikép esett
A megrendítő gyászos eset.

Ne hajthassa a világ szája:
Irígykedem holt collegámra!
A *holt* collega már nem árthat.
Én visszadobom azt a vádat!
Jusson ki része a babérból.
Úgy sem adom a — magaméból.

Im halld tehát, és szép szemednek
Könyei bátran eredhetnek.
Ne kiméld csipke-keszkenődet.
Azt méltán elvárhatja tőled
Szegény Hanzi, kicsike szógád! . . .
Lásd, jó az isten, jóért jót ád.
S ha megsiratod illóképen.
Pihés lovagod fönn az égben
Úgy kidicsér az angyalságnak.
Hogy otthagyják a mennyországot
S leszállnak hozzád, felhőn szállva.
Rejtélyes öltöző szobádba,
S mikor cserbe hagy a képzelet.
A csalfa — ők ott lesznek veled
S megsugják a *mentő* ideát:
Mikép szabasd legújabb ruhád!!

Tehát a Hanzi, pártfogoltod,
E gyászvilágnak búcsút mondott.
Fatális nap volt — hirhedt péntek,
Midőn jó Hanz csak arra ébredt,
Hogy volt és nincsen — halva fekszik.
Akár tetszik, akár nem tetszik!

S támadt zavar, kapkodás, lárma
S cserépvásár künn a konyhába'.
Szakácsné, szobacziczus, kukta
Fejét sorjába mind bedugta,
Ki seprővel, ki fakanállal
Rontott a torlaszokon által,
Miket surlásnak örve alatt
Butorbúl össze- s széthánytanak.
És ott állt Ő — pongyola-mezben —
(Absolválj, ó Apollo! engem,
Hogy képzelmem e pongyolába
Belebotlott!) a kalitkára
Meredve — savó szemében kín,
Kétség, mint Karthago romjain
Marius, (nőnemben: Mária,)
Apácza-képe litánia,
Örökunalmú — — tán mondanom
Sem kell, kit értek: a franczʼja bonne!
„Ó! ó! — tördelé sipegve — ó!
Monsieur Anzi! mon pauvre oiseau!
Was aben Sie gemakt? — Ki adta
Permissʼjon, hogy magát meghalta,
Mikor Madame est parti — távol . . .
Mit gondol majd Madame magáról?
Hogy *én* a tűzre rossz fát tettem,
S kendermagját — magam megettem!"

S im ajtó nyilik s egy borzos fő
Kiváncsian kandikál elő.

Az nem lesz más — akárki lássa! —
Az Pistike, az álmos táska!
Rózsás, izmos, gömbölyű térdit
Rövidke ing födi csak félig.
Hóna alatt a „czakumpakja"
A mint hirtelen összekapta,
Búgó riadót hallván zengni:
Első akart a „placzon" lenni,
S enfin — nem múlik a nadrágon:
Csak a legény talpán megálljon!
Mögötte, tuszkolva előre,
Ilmácska hálófőkötőbe',
Gazdasszony sebbel-lobbal lépked.
S vág szörnyű aggodalmas képet.
Nervózus kissé — anyja lánya,
Viruló tőnek hajló ága,
Növeszsze ég meg jóra, szépre.
Hogy anyját ebben is elérje! . . .

S kéz kézben, szótlan, néma csendben
Megállnak a halottal szemben.
Nem szólanak és nem kérdenek.
De nyilt kérdés a tekintetek.
Ó mély rejtélyű örök álom! . . .
Gyermek méláz madárhalálon,
Mint mikor csilláros szobából
Az ember ki az éjbe bámul
És nem lát mást csak sötétséget! . . . .
Ki mondja meg a kicsikéknek,

Hogy gyermekelmén itt a nagyok
Tudása, értelme ki nem fog! . . .

Furfangos Pisti végre únja,
A hallgatás oldalát fúrja
És mikor már eleget bámult:
Úgy véli, hogy tán csak *elájult*!
Kap a szón Ilma — perdül lába
Illatszerért a hálókába,
Ottkolony, millflőr úgy özönlik,
Jó Hanzit még agyonfürösztik!
Szerencse, épen hogy legjobbkor
Betoppan véletlen' a doktor.
Hanz üterét tapintja nyomba,
(Tekintete tréfás-mogorva,)
Száját feszíti — Pisti sápad:
(— Hát madárnak is torka fájhat?)
Forgatja, nyomja, nyomorítja,
Ilmácska nézni alig bírja,
S föl-föleseng: „Ó doktor bácsi!“ . .
S hangzik az ultimatum: „Ácsi!
Hijják a macskát . . . ennek vége!“ . . .
S kitörnek mind jajveszéklésbe.

Hogy macskát nem hittunk, asszonyom,
Azt hiszem, fölös is mondanom.
Mint illő s Hanzinak dukált,
Kiadtuk e parteczédulát:

†

„*Don Hanzi de los Canaros*, a
Szabad szerelem s dal herosa
Jelenti, hogy szíve megszakadt
És tőle több dalt ne várjanak.
Feltámadáskor szól csak ujra,
Ha az angyal a trombitát fújja.
Nem tudja, vajjon addig vársz-e?
Amen. Requiescat in pace! . . ."

S most még a temetést megírom,
Bár fogytán immár a papírom.
Egyszerű volt az és megható.
Szegény fogoly költőhöz való! —
Menet élén kis kukta koczog,
Seprőt emel és úgy vigyorog.
Seprő nyelére gyászt aggattak,
Hogy megláthassa, a ki *nem vak*.
Utána Pisti rokkant méne
Gördülne harmadfél kerékre.
Ez bandérium akar lenni,
Egy szál csupán — de nem tesz semmit!
S most jő a java — Pisti maga
Kis fakoporsó karjaiba',
Babér futja be köröskörűl.
Pistike titkon ennek örűl.
Ilmácska széjjelbontott hajjal
Mozog előre ügygyel-bajjal.

Egyik felől a bánat vérzi,
S a kalitka sulyát is érzi.
S im jő a bonne! . . . Óbégat váltig:
Temessék el mint a kanárit!
Ruhája végződik uszályon,
Ügyel, a tömeg rá ne hágjon;
A tömeget — közkivánatra —
Ezuttal szerény szolgád adta. —
S indul-lendűl a gyászmenet,
Gyászdal veri fel a termeket:
„Nem fáj többé a Hanzi feji,
Lux perpetua luceat ei!“
S vonulnak lassan, méltósággal
A szobák hosszú során által
A virágos, titkos sírhelyig,
Hol Hanzi ágyát lágyan vetik.
Hol van ez? merre? — Megbocsásson!
Szólani tiltja fogadásom,
Hallgatok és nem leszek csacska:
Még meghallhatná künn — a macska!

A KIS ILMÁRÓL.

I.

Karácsonyfa tündér fénye mellett,
Emlegetünk szilaj szőke gyermek.

Egykor anyád édes üdvössége,
Most s örökre maró kín emléke.

Aranyhajad libegő palástja,
Aki egyszer látta, mindig látja.

Kék szemeid ózike nézése
Mélyen, mélyen a lelkünkbe vésve.

Mindenikünk tud valami szépet,
Mi csak téged ékesített, téged!

Valami jót, a mi sírba szállott,
S nem ragyogja be már a világot!

II.

A szöszke kis fiú maga maradt
A csillogó karácsonyfa alatt.

S magán maradt ah, még egy valaki....
Szegény asszony! Látlak ott állani

S járni-kelni a bűvös fa körül,
Melynek gondját — viselted örömül,

Arczodon a gyász szent borongása....
El-elfordulsz, hogy könnyed ne lássa

Osztályosa nehéz bánatodnak —
Egy pillanat! S ajkid mosolyognak.

Ó női gond édes áltatása!
Ó női szív, melynek nincsen mása!....

Enyhítsék a tünő-szálló napok
A te nehéz, lesujtó bánatod!

Minden egy nap vigyen egy emléket,
Ami bántott és zaklatott téged.

S hozzon érte vigaszúl cserébe,
Balzsamcseppet szívednek sebére.

—❀—

ÁGOTA KISASSZONY.

Táblabíró volt az édes apja,
Kicsi telkét, házát rája hagyta,
S mióta az örökébe lépett,
Folytatja az ősi mesterséget:
Van egy pőre — azt míveli nagyba,
Éppen ugy mint hajdan édes apja!

Furcsa pör az! szomorú is, víg is,
Aki hallja, mosolyog is, sír is.
El is mondja fűnek-fának rendre,
S nincs kitől ily biztatást ne nyerne:
„Jó Ágota, az isten megáldja!
Nagy keresztet mért a sors magára.“

Régesrég volt. A megyéhez járult,
Panaszt tenni keserves bajárul:
„Kertem alatt jár az ellenségem,
Rontja-bontja ősi örökségem,
Gyilkos Kőrös! fogát feni rája,
Fékezze meg a vármegye szája!“

Össze is ült a bölcs megye nyomba,
Hogy a Kőröst felelőre vonja,
Dikczióztak annyit . . . és oly szépen!
Fenmaradt a híre a megyében,
De a Kőrös tovább évre évről
Részt hasogat Ágota kertjéből.

Beállit a főispánhoz sírva,
Az írását saját keze írta,
Tömérdek az öreg betű benne,
Hátha így több foganatja lenne!
S helyre ütni, hol a toll tán vétett:
Jó Ágota maga jött a végett.

Rókamállal bélelt ódon mente —
Főispánhoz másba dehogy menne!
Fonnyadt nyakán aranyos láncz fénylik,
Reczés keztyű ér a könyökéig,
Ó-divatu köszönése, bókja,
Mintha saját édes anyja volna.

„Méltóságod!“ — s elful zokogásba,
Borsódzik ő méltósága háta,
Csitítgatja, nevezi hugának,
Majd végére jár ő a bajának:
Kicsi telkét vármegye megváltja,
Megfizeti s kárát maga bánja.

Fölforr erre Ágota kisasszony:
„Nem eladó az én ősi jussom!

Semmi kincsért, soha, semmi áron!
Az a kis kert egyetlen barátom.
Emlékimnek csöndes dajkálója.
Dehogy tudnék lemondani róla!

Minden göröngy nekem ottan drága.
Emlékeztet fényre, ifjuságra.
Tavasz-éjre, a milyen azóta
Nem volt, nem lesz — és pacsirtaszóra.
Mely a szivben ah, csak egyszer csendül:
— Élő rege elhunyt jegyesemről!

Egy rózsatőt oltánk együtt ketten
Holdvilágnál harmatos kertemben.
Aztán elment — a szabadság hívta.
Isten tudja, merre, hol a sírja!
Kápolnánál látták utoljára.
Oh, de él még, él a rózsafája.

S talaját is, magát is megvédem! . . .
Adja vissza az irásom, kérem!
A királyhoz fogok vele menni.
Ő fog nekem igazságot tenni.
Ráparancsol majd a vármegyére.
Hogy az árva jussát miként védje! . . ."

Reszket a dér sárguló haraszton.
Egyre vénül Ágota kisasszony.
Hajában a fekete szál gyérül.
Alig maradt itt-ott egy emlékül.

Fényes szemét homályosra sírta,
A tollat már forgatni nem bírja.

Zárkozottabb — nem olyan mint régen,
Ritkán látni virágos kertjében,
Fájhat neki a pusztulás képe,
Azért nem mer nézni a szemébe.
Gyilkos Kőrös! pusztít kénye-kedvre,
Már-már rózsatőjét fenyegetve.

Jó szomszédok titkon, lopva, lesbül
Kiássák a rózsafát tövestül
És ültetik beljebb évről-évre
Az örök szent irgalom nevébe'!
Sűrű homály két szemét megszállta,
Oda a kert — de ő már nem látja!

S tavaszestén rózsatője mellett
Családásban ujra elmerenghet,
Rózsaillat hírt hoz neki róla,
Ki már várja szép találkozóra,
S lelkén emlék — pacsirtaszó csendül
Olthatatlan örök szerelemről! . . .

DRÁGA NYOMOK.

Jelöld, jelöld meg büszke jellel
A boldogságnak útait,
A hol számodra rózsa termett,
S gyönyörrel színig teli serleg
Kábító kisértetbe vitt!

Jelölj meg minden helyet, pontot,
Hol édes pihenőd esett,
A napot, órát szedd rovásra . . . .
És bár egymásnak sírját ássa,
Emlékük maradjon veled!

Ha beköszönt az alkonyóra
S csüggedten lüktet szív és ér —
A messze égbolt nyájas, tiszta,
A búcsúfényt lelked feliszsza
S a régiekhez visszatér:

A hova egykor zászlód tüzted
Lobogó büszke jel gyanánt:
A drága nyom mind kigyúl ujra,
S a szív mikéntha megifjulna,
Felpezsdül a múlt lágy dalán!

—❀—

EGY SZÓ MIATT.

Ha megvesz majd a halálos fagy,
És fekszem némán, hidegen,
Szakállas vének forgolódnak
Majd áhítattal körülem.

Mormognak hagyományos szókat
S szakállukat billegetik, —
Oly furcsa mindez! — Szemük közé
Mért nem kaczaghatok nekik!

Felöltöztetnek szép fehérbe,
Jehova szine tiszta hó.
Ajánlgatnak magas kegyébe —
Ah, elkel a protekczió!

Fülemhez hajol a legvénebb,
És sugdos, sugdos hosszasan,
Fülembe súgja a jelígét,
Mely nélkül a menny zárva van.

Ó-khaldeai nyelv és ritmus —
Én elfelejtem — fogadok,
S egy vers, *egy árva szó* miatt, ah!
A mennybe be nem juthatok!

SÓHAJ.

A hosszu, kínos éjszakáknak
Majd egyszer csak végük szakad,
Nem gyötri testem álmatlanság,
Nem bántja lelkem gondolat.

A képzelet lángja kialszik,
Nem hint többé káprázatot,
És jégközöny száll e szivre, mely
Szeretetért koldulgatott.

S a bolygó zsidó kósza útja
Elvész a semmiség előtt —
Álmatlan álom, bontsd ki fátylad
S borítsd reám mint szemfedőt!

UJ AHASVÉR

„Tovább! Tovább!"
Arany.

Fekély borítja testemet,
És lelkem, ah! még betegebb,
Pihenni vágyom — nem lehet.

Esztelen orkán egyre űz,
Fürtim közé bogáncsot tűz,
S egy folt éget, ah! mint a tűz.

Méretlen idők átka nyom,
Nincs istenáldás utamon,
Ó meddig kell még bolyganom?

Megvetem lábam — nem megyek!
Végzet! én daczolok veled:
Kunyhót rakok, otthon leszek.

Verejtéket, vért hullatok,
Engesztelve kárhozatot,
Bemutatok áldozatot.

Apáim zordon örökét:
Az üzött vad gyülöletét
Maró könyem sajtolja szét.

Kitépem, mely lelkembe' forrt:
A vádat, boszút és nyomort,
Mit senki még meg nem torolt!

Világgá elzüllt vérimet
Megtagadom . . . leszek rideg.
Hitlen, kaján — de a tied.

A tied, édes otthonom! . . . .
S titkos gyönyör karja befon.
Megállok és ábrándozom.

Pusztán is ver fa gyökeret,
Mért ne én is? — Otthon leszek.
S béke óvja tűzhelyemet.

Szomszéd nem ólálkodik rám.
Nem irigyel és nem is szán.
Megférünk a közös tanyán.

Diadalom — diadala,
Nagy közösség közös java . . . . .
— Álom, megállj! . . . Ne szállj tova.

S felzúg a vész bérczen, tetőn,
Daczolnék, de ah, nincs erőm,
S gúnykaczaj kél fenyegetőn:

— Rakhatsz te kunyhót eleget,
Halomra gyűjthetsz kincseket,
Otthonod még sem lesz neked.

AZ ÁR ELLEN.

Felhőgomoly az éj felett —
Virraszt-e isten oda fenn?
Ne kérdezd tőlem — nem tudom.
Eredj aludni, gyermekem!
Zord századokból éji rém
Jár szerte a föld kerekén,
Szemében máglyafény lobog.
Lehet, ide is bekopog . . .
— Eredj aludni, gyermekem!

Országról jár országra szét,
Miként a pestis — utja vész
Meghal nyomán az irgalom
S elveszti ősjogát az ész.
Téboly dühöng fent és alant,
Megszáll boldog — boldogtalant.
S az emberből, kit elragad,
Csupán a puszta név marad . . .
— Eredj aludni, gyermekem!

Meg-megujúl a régi vád:
Azt mondják, vért iszik apád.
S ha felnősz, akkor ott, a hol:
Majd te is, te is vért iszol!
Felhőgomoly az éj felett —
Virraszt-e isten odafenn?
Tagadnom: kín — elhinnem: vád,
Ó mindenképen súly nekem!
— Eredj aludni, gyermekem!

Mi nem szeretjük e hazát,
Ránk olvassák oly könnyedén,
Madár fészkét, odvát a vad
Szeretheti — nem te, nem én!
A gályarabnak bélyege,
Mit hóhér homlokára süt,
Nem oly gyalázó, mint e vád,
Mely ólálkodik mindenütt . . .
— Eredj aludni, gyermekem!

Ha védekezel — ingerelsz,
Ha szótlan türöd — gyávaság!
Feljajdulsz: érzékenykedel
S a néma jaj is vall reád!
Egy törvényre dobog a szív,
Kering a vér, eszmél az agy,
Kivétel nincs — csak egy, csak egy,
És e kivétel az te vagy! . . .
— Eredj aludni, gyermekem!

Ó hunyjatok le, hunyjatok.
Ti ragyogó, szép csillagok:
Kis fiam édes szemei! —
Minek ily éjben fényleni?
Ó hisz e fény is ellenem
Fordulhat egykor, ugy lehet.
Ha sírva megemlegeted
Végzetes örökségedet.
Én édes, drága gyermekem!

(1882. junius 23.)

KEREKES KATICZA.

Kerekes Katicza az üvegajtóba',
Nagyon is rászorult a pirosítóra,
Úgy didereg, reszket — isten, ember látja:
Olyan nagyon beteg, még sem fekszik ágyba,
Boszorkány vén anyja ott guggol mögötte,
Egy szemtelen varju ott repes fölötte.

„Melengessed, anyám, dermedő két lábam,
Meghalok én százszor ebben az órában,
Vége a misének, jőnek a legények,
Azután a lányok, végtére a vének:
Véges végig állom, egész falu lásson,
A falu rossz szája én reám ne járjon!"

Arra billeg-ballag a sánta egyházfi,
(Még a lassuját is szokta szaporázni!)
Az a szeme a jobb, a mely sandít épen,
Csufolódva megáll az ut közepében.

„Haja ricza — ricza — piros kukoricza!
Be piros az orczád, Kerekes Katicza!

Szoros az a fűző csípőn is, meg vállon.
Jobb lenne most neked benn a vetett ágyon,
Mondd meg az anyádnak, falu szégyenére
Minek állított ki ide pellengérre?

Nem vakítasz senkit — tudják faluszerte:
Gólya szállt a házra búsan kelepelve:
Mit a gólya hozott, elcsípte a kánya —
Kerekes Katicza édes anyja lánya!
Szegény kis ártatlan, hogy ha még megvolna,
Hajnalhasadtára ép *egy napos* volna! . . .“
Kerekes Katicza megrendül-megrándul,
Beljebb huzakodik az ajtó sarkától.

„Jaj nekem, jaj nekem! falu szégyenére
Minek állítottál ide pellengérre?“

A sánta egyházfi kegyetlenül kacag:
„Be meg is irigylé a falu dolgodat!
Selyem a rokolyád, a czipellód bársony,
Vig élet . . . pogácsa . . . pecsenye a nyárson! . .
Szolgabíró lábát alighogy kitette,
Mindjárt az irnokja kullogott megette!
Szörnyü nagy tisztesség olyan szegény házra! . . .
Ne lett volna: most itt a hideg nem rázna! . . .“

„Melengessed anyám dermedő két lábam,
Meghalok én százszor ebben az órában!“

„Volt neked szeretőd, becsületes legény,
Meg is adta árát, el is veszett szegény!
Mért is hajlottál te anyád tanácsára,
Mért nem hajtottál te szerelem szavára!“
Kerekes Katicza hallgatja, hallgatja,
Vergődés, vívódás minden mozdulatja:
Halálos verejték gyöngyözik homlokán:
„Sohse voltál nekem igaz édes anyám!...“

Benyitják az ajtót nagy csörömpöléssel,
Megtelik a kis ház hivatlan vendéggel.

„Magunk jó szántából nem jöttünk mi érted,
A vármegye küldött, azért jöttünk érted.
Liliom-kezedre rakunk nehéz vasat,
Adunk ingyen-szállást mélyen a föld alatt.“

Kerekes Katicza elhalón, csendesen:
„Liliom-kezemen nem volt vas sohasem!
Tudok én jobb szállást, hej, mint ti adnátok,
Jobbat, csendesebbet — majd csak oda szállok.
Várjatok, várjatok, kicsikét várjatok!
Szabadon, békében meghalni hagyjatok!
Feloldoz az isten — s visszaadja nékem
Véres kezeimmel megölt üdvösségem!“

RÉGI DALT VER . . .

Régi dalt ver az öreg czimbalmos,
Régi dalt hord szárnyain a szél,
És az alkony régi álmokat hoz
S könnyem régi képekről beszél.
Elmosódott ábránd faggat újra,
Szárnyaló vágy, édes szerelem —
Mintha az ősz lombhervasztó újja
Át se futott volna lelkemen.

Első dalnak istenitő percze,
Mámor, melyhez nincsen fogható!
Mikor a dal harmat a kebelre,
És a látszat mind, de mind — való
Hasadó nap öröme és búja
Átkarollak olyan melegen,
Mintha az ősz lombhervasztó újja
Át se futott volna lelkemen.

Tiszapartján állok újra, nézve
A hömpölygő felkavart habot,
S kedvesemnek annyi mindenféle
Tarka dolgot magyarázgatok.

Elhisz mindent, és — az isten tudja! —
Nekem nincsen semmi kételyem,
Mintha az ősz lombhervasztó újja
Át se futott volna lelkemen.

Azt mondom a dicsőségre: álom,
Mely egy hosszú élettel fölér,
S mig karjával a szerelem átfon,
Még rajongok a barátokért.
Ragyog, ragyog a dicsőség útja
S nincs csalfaság sehol idelenn . . . .
Mintha az ősz lombhervasztó újja
Át se futott volna lelkemen.

Pedig ősz van, ősz idő javába,
Levél elhull, madár hallgatag,
S a czimbalom s a kebel ábrándja
Lejárt idők lágy visszhangja csak.
De a mig e visszhang szavát értem,
Hervadásba hinni nem tudok,
Mosolygjatok! — ó de én úgy érzem:
Nekem örök ifjuság jutott!

SZOMOR DANI.

A kisasszony keszkenője aranyhímmel kivarrva,
A sarkadi biró fia nem alhatott miatta.
Beesett a szeme, arcza szegénynek:
„Szép kisasszony! ha nem szeretsz, meghalok én teérted.“

A kisasszony ablakába viaszgyertyát rakatott.
Nyitva hagyta akkor éjjel ă nagy szárnyas ablakot.
Leoldta a selyemkendőt — nyakáról,
Csalogatta Szomor Danit a harmadik határból.

„Csiribiri vén csapláros, ma borodból nem iszom,
De a lovam, fakó lovam, pirkadásig rád bizom.
Édes lovam! ne neheztelj meg érte,
Elárulná patkód nyoma, merre tűntem az éjbe — —

Azért, hogy én linglobogós inget, gatyát viselek,
Lopott lovon lopott csókért száz mértföldre elmegyek.
Ne nézzen ám a kisasszony bitangnak —
Szerethetlek, megölhetlek — soha el nem árullak.“

Elalszik a viaszgyertya egymásután sorjába,
Kipiroslik az ég alja — tűz van, tűz a határba!
Szomor Dani nem hall, nem lát egyebet:
Karjaiban tartogatja a földre szállt mennyeket.

Csiribiri csárda romja, csárda romja füstölög,
Odaégett a csapláros, elvitték az ördögök.
Kilencz pandur tettes nyomát kergeti,
Szomor Dani fakó lova hamis nyomra vezeti.

Harmatos lágy vetés alján elszenderült a legény,
Pitypalaty szólt — csókos álom játszott boldog szenderén.
Fakó lova ott akadt rá reggelre:
„Édes gazdám, mért hagytál el, mért hagytál ott vesztedre.“

Kilencz pandur kemény szóval édes álmát megbontja:
„Mi járatban voltál erre?“ — Kinek arra mi gondja?
Az én apám Sárkad város birája!“
Parancsolja komiszáros: „Békót keze-lábára!“

Bekisérik Somor Danit vérbe-fagyva, láncokba',
Ott vallatják öreg estig a szögedi sánczokba'.
„Mit kerestél az idegen határba'?“
Szabadsága nem kerülne csak egyetlen szavába.

Bekisérték Szomor Danit a nagy tanácsteremben,
Feketével van a fala, az asztala kiverve,
Hosszú sorban viaszgyertyák lobognak,
Szomor Dani egyebet se', hej azokat látja csak.

„Rád vallottak tizenketten, tagadásod mihaszna!
Csiribiri vén csaplárért Szomor Dani lakolsz ma."
„Ha lakolok, isten látja lelkemet,
Ő tudja csak — (s még valaki), hogy ártatlan szenvedek."

Kimondják az ítéletet Szomor Dani fejére,
Csak hallgatja . . . csak hallgatja . . . csak nem fér a fejébe!
Súlyos börtön . . . számlálhatlan esztendő! . . .
Nagy sokára felocsúdik: Áldja meg a teremtő!"

Száll a darú tavasz elé, varjú, holló itt marad,
Megcsörditi Szomor Dani börtönében a vasat:
Káromkodna . . . abba hagyja . . . mosolyog:
„Hej, hogy az az egy éjszaka száz hétig nem tarthatott!"

Kiszabadult Szomor Dani a szögedi rabságból,
Ott hagyott vagy tiz esztendőt, még pedig a javából.
Vén porkoláb ifjú lánya siratja,
Gyönge arczán harmatkönye végig perdül miatta.

„Szépen kérem, megkövetem tömlöcztartó uramat!
Ha elnyüttem, el is vinném magammal a vasamat,
Megcsördítem valakinek fülébe,
Hej, hogy az az egy éjszaka jusson neki eszébe!“

A kisasszony ablakában csak egy szál mécs világit,
Szomor Dani sötét éjjel, titkon, lopva beállit:
„Meg ne rettenj, fehér galamb, virágszál!
Ma tiz éve — még egy csókkal hej adósom maradtál.

Híres legény voltam akkor, most szabadult rab vagyok,
Teéretted szenvedtem kint, rabságot, gyalázatot!
A ki szánja, a ki bánja, verd meg uram istenem:
Egy csókodért a tiz évet akár elől kezdhetem!“

A kisasszony reszket, remeg, nyárfalevél módjára:
„Nem szorultam, nem szorulok betyár lovag csókjára!
Menj . . . irtozóm . . . nem ismerlek . . . gyalázat! . . .“
Szomor Dani szíve vére minden csöppje fellázad.

„Ha nem ismersz, ismerlek én: mért kellett megismernem?
Kár volt nekem teéretted ezt a lánczot viselnem?
S úgy csördité békóvasát fülébe:
Piros harmat harmatozott halál-virág fölébe!...

Szomor Dani haza ballag fanyar kedvvel csöndesen,
Van neki egy régi, régi jó szállása — Szögeden!
„Megkövetem tömlöcztartó uramat!
Lejárt az én szabadságom — visszahoztam vasamat!"

ROBOZ ÁGNES.

Roboz Ágnes asszony két fiát elfogták,
A legmélyebb tömlöcz fenekére dobták,
A pallos már fenve, a sírjuk megásva,
És a kegyelemnek ajtaja bezárva.

Palota környékén Ágnes ott kóválygyog,
Lesi, szólítgatja az íródeákot,
Magas urak előtt, kik tanácsba mennek,
Veti magát porba s zokog mint a gyermek.
Kezeit tördeli, ébenhaját tépi,
Bátori ajtaja még se nyil meg néki.
Nap nap után múlik, már csak *egy* van hátra,
A palotát aztán nem lesz miért járja.

„Dajkám, öreg dajkám! egy utolsó próba!
Gyűlnek az udvarhoz tánczra, dáridóra . . .
Síkos ott a palló . . . undok ott a pára . . .
Kelendő a szépség, becsület az ára,
Öltözködni gyorsan! . . . ne törődj' az árral!
Tűzd meg fejkötőmet gyémántos boglárral,

Illeszd panyókára nyusztprémes mentémet.
Melynél csak a vállam csillogóbb, fehérebb.
Könnyeimnek nyomát mosd le rózsavízzel.
Menjünk dáridóra — meghasadó szívvel."

Tárogató hangja zeng az éjszakába.
Sír-rí a hegedű, mélázik a hárfa,
Fáklyatáncz, párnatáncz váltakozva járja.
Csapodár Bátori párját egyre váltja.
Virágtól virághoz mohó vágygyal szédül.
És megittasodik Ágnes szépségétül.
Térdre borul Ágnes: „Nem a tánczért jöttem.
Nagyságos nagy uram! Csak tehozzád jöttem.
Gyászba borult özvegy . . . Roboziak anyja . . ."
Esdekló szavait Bátori nem hallja.
Tekintete kánya, a mely orvúl ráles
Vergődő galambra: „Milyen szép vagy Ágnes!"

„Egy órában szültem őket e világra.
Egyik a másiknak édes hasonmása.
Oly delik, oly szépek, oly bátor leventék.
Halálra, Bátori, őket mért keresnéd?"

Liliom arczára könnyre könny szivárog.
Zsigmond gerjedelme csak rózsákat lát ott!
Rózsát arczán, vállán, keble halmán nőve.
S égő vágyat érez szakítni belőle.
Fölemeli gyöngén s az udvar láttára
Szilaj égő csókot lehel a vállára.

Összesúg, összebúg a sok úri dáma,
Udvarnok közönyös, mintha mitse látna.
Ágnes összeborzad, pirul, sápad, kábul
És a fejedelmet ellöki magától.
„Becstelen! . . . Volna itt egyik fiam bátor,
Lemosná a szégyent anyja homlokáról.“

Kerekedik felhő a Zsigmond szemében:
„Ha csak *egy* kell, legyen óhajtásodképen:
Kettő közül még ma egyik fiad szabad,
Válogatós asszony, válaszd ki te magad!“

Szivéhez kap Ágnes, nincs szava, nincs átka,
Csak szökni vágy innen, ki az éjszakába.
Ez arczok, e hangok, e zene mind űzi,
S szeretne eszmélni, gondolatit fűzni.
A levegő nyomja, olyan fojtó száraz,
S fülébe zúg egyre: „Válaszsz, válaszsz, válaszsz!“

Kiér Roboz Ágnes a nagy tág lépcsőre,
Virító szőnyeggel bevonva, átszőve,
Tapogatva kezét teszi a karfára,
Tétován lép, mintha nagy sötétben járna,
Halántéka lüktet, meg-megsimogatja
S lassan rendbe térül, hiszi, gondolatja.

„Leányos arczukon pehely alig serkedt,
S leánycsókot bizony még nem is ízleltek:
Vérengző Bátori, nem adom, nem adom!
Kisebbik fiamat tenéked nem adom.“

És újra alább hág, egy-két fokot lépve:
„Rám emelte öklét . . . most lakoljon érte! . . .
Porban játszó gyermek - azóta sem tette,
Hogy bűntessem mostan halállal érette?"

Tárogató hangja mind messzebb enyészik,
Félelem lassítja Ágnes szívverését,
Újra lép, támolyog, kettőt, hármat négyet . . .
Jaj, tán ez a lépcső sohse ér ma véget! . . .

Egyszer csak, egyszer csak — mi jutott eszébe?
Leűl a garádics kellő közepébe
S óvatos ujjakkal gondba — gondolatba
Éjfélhaját lassan bontja-bontogatja.
Nagy nehéz gyűrűkben a haj karikázik
S ontja fénynyel elegy árnyát le bokáig.
Öve megoldódik, mentéje aláhull
S a sok drága ékszert lefosztja magárul.
„Aludni! . . . Már késő!" . . . Félve, pironkodva
Keblén a ruháját lágyan összefogja
S indul, fordul vissza könnyű lebbenéssel,
Játszi mosolygással, titkos kedvteléssel.
Álmélkodva nézik, a mint tova lebben.
S egyszer csak benn terem újra a teremben.
Szétrebben a vendég — minden ideg bénul,
Zeneszó, víg kaczaj hirtelen elnémul.

Ágnes is meghökken, szétnéz zavarodva,
Azután hajbókol balra is meg jobbra

S mintha válaszolna valaki szavára,
Dadogva szól: „Igen — audienciára!“

* *
*

Nem nevetgél bezzeg most e rom láttára
Henye udvaroncznép, ledér úri dáma,
Zsigmond gonosz arczán a fagyos gúny olvad —
Krónikás kiejti kezéből a tollat.

DEDICATIO.

Ott szedem a gyöngyöt, ahol találom,
Lopáson érnek, azt se nagyon bánom;
Tetőled is loptam sok jót és szépet,
Im itt a könyvem, visszaadom néked.

AZ ÉN IMÁDSÁGOM.

Mikor levetette papi bíborát
S minden hivalgó földi éket.
A főpap öltött tiszta lenruhát
S a legbensőbb szentélybe lépett.
Meghozni az urnak áldozatát
S feloldani bűntől a népet:
Követve régi gyakorlatot.
Elsőbb magáért imádkozott.

S im én is, verve zönge kobozon
Az áhitat hurjait lágyan,
Először magamért imádkozom
Mélázó csöndes imádságban.
A költészet magasztos templomom.
Más templomot keveset jártam:
Az ihlet percze a szentélyem.
Hol bűnbocsánat nyílik nékem.

Nem zárt falak mögött kereslelek
Isten atyám! ki szerte lakol
A mindenségben, hol naprendszerek
Örök sürgése zúg-zaklatol;
Ó de mégis mindenek felett
Müvész lelkében nyilatkozol,
Erőd egy részét adván neki,
Versengve véled teremteni!

Megettem, uram, kenyerem javát
S rögös pályán izzadtam, fáztam;
Izleltem az ifjúság mámorát
S mind a mi szép e bohó lázban;
Lelkem nagy eszmék lángja járta át
S don-Quichotteként értük csatáztam:
Jó volt, szép volt: vele beérem,
S ifjuságom vissza nem kérem.

Mit kérjek hát? Hatalmat? hírnevet?
Fürödni napjuk sugarába?
Vagy gazdagságot, tenger kincseket,
Min lelkét veszti annyi kába?
A boldogsághoz melyik út vezet?
Töprenkedem, de mind hiába!
Fantóm ez is, percz ellegyinti
S szemtől szembe nem látta — senki.

Egyszer egy király bölcseséget kért,
Hogy beláthasson mult s jövőbe.
S mikor pályája delelőre ért,
Rámondta ah, hogy minden dőre!
Rajongtam volna ifjan tán ezért.
De most **nem** kérek már belőle:
Félnék, hogy én is **akként** járok.
Mint ős idón fölkent királyod!

Nincs nagyravágyás bennem, ó uram!
Hogy tündököljem magas polczon,
Könnyü kedélylyel, játszi gondtalan
Viselem én koldus-daróczom.
Madárként, melynek két hazája van,
Álom s való közt himbálódzom —
Agyagot gyúrni mesterségem:
A többihez mi közöm nékem?

Te tudod, mikor adj esőt, harmatot
S mozdítsa szél a poshadt léget,
S a szív redői közt te olvasod
A vergődést és a kétséget.
Te adsz örömet, te adsz bánatot
S eloszlatod a sötétséget:
Minek kérni, Uram! tetőled,
Hisz vágyaink is tőled jönek?

Ó vágyat adj, hatalmas szenvedélyt!
Mely tespedés-haláltól óvjon,
Ki lángolt, tévedt, vivódott — az élt,
Bár álerény rá gáncsot szórjon.
Ne vesztegeljek lomha tűzokként,
Ó de repüljek mint a sólyom!
S haragod hangját kölcsönözd nekem,
Hogy dalom, ha, kell mennydörgés legyen!

MESE A VARRÓGÉPRŐL.

1883.

MESE A VARRÓGÉPRŐL.

Nem festett róla senki képet,
Dicsfénynyel homlokát övezve,
És mégis szent. És e történet
Legenda.

I.

Zúzos téli este,
Ugy rémlik ép karácsony táján,
Kis illatos levélke várt rám
A sima márvány-asztalon,
A melyen teámat iszom
Nagy, czéltalan barangolások
Után hazavetődve végre.
Jól ismert, kedves kézvonások;
A betűk összefutva élbe,
Egy-egy nyilacska, lőni készen . . .
Ó legyen áldásom e kézen! —

Felbontom: akár fel se bontsam:
Meghívó lesz, gondoltam nyomban.
„Barátság szent jogának örvén,
A melynek rebegése törvény,
Rendeljük és intézzük itt,

Amint alább következik . . ."
Stb. — Az ukáznak vége:
„Elvárjuk holnap pontba' hétre.
Lesz őszczomb és fekete Egri.
(Kár lenne ám magát kéretni!)
És rizs befőttel — megjegyezze!
S szivartilalom felfüggesztve.
Ön eljő; mentség mit se számít.
Itt várja minden, mit csak áhít.
S magunkra leszünk teljesen.
Nem lesz közöttünk idegen:
Férjem és ön — a lista kész.
No meg a kicsik és — Teréz."

Ki bírna ellenállni ennyi
Csábító édes igéretnek?
S lehet-e oda el nem menni,
Hol így biztatnak, dédelgetnek?
Bizonynyal elmegyek. Miért ne?
De nini! Teréz — én Terézre
Akármint törjem is fejem:
E névre nem emlékezem.
Rokon talán? Az nem lehet;
Köztük Terézt nem ismerek.
Avagy barátnő? — Kétkedem;
Az egytől egyig idegen:
Legalább ő itéli ennek.
Tisztelet a kivételeknek!
Elvégre van Teréz tömérdek
E sártekén — s ezek közül

Valamelyik csak lesz! Tán vénebb
Mint illenék. — Ilyenformán
Adtam túl az eszmék sorján
Szegény Terézen másnapig,
A mikor úgyis önkényt lebben
A titok fátyla s szemtől szemben
Élveznem majd megadatik.

És pontosan, mint vígjátékban
A házassági katasztrófa,
Megjelenék sima glacéban
Alighogy hetet vert az óra
A nyájas kis elfogadóban,
Hol részem volt már annyi jóban.

Előkelő parányi fészek,
Ismerek én itt minden széket,
S szakértelemmel megtaksálom:
Melyik zsöllyén milyen az álom!
Ismerek minden polczot s rajta,
Amennyi csak ván, a nippe-fajta:
A sévres-findzsákat . . . a herendi
Csecsebecsét . . . pompéji vázát . . .
Szóval, én jó barátom házát
Úgy ismerem . . . kivűlem senki
Jobban . . . egy kis tündérpalota.
Melyben legszebb a tűndér maga:
A háznak viruló asszonya! . .

Fogadtak úgy mint rendesen,
Hanem Teréz nem volt jelen.

A házi nő felkaczagott:
„Nemde, ön Terézt keresi?
Pedig még nem is ismeri?
Még azt sem tudja: kicsoda?
Lássa, mily csapodár maga!
Im nézze . . . e finom dudor . . .
Ez a plissé . . . e könnyű, játszi
Dísz, mely alig-alig látszik,
De ha nem volna, látszanék . . .
E csokor . . . szabás . . . az egész . . .
Ez illatszerü . . . ez Teréz.
De csak a fele . . . annyi se . . .
Terézuek van története,
Nagy, szép, magasztos! . . . a melyet
Ön le fog írni . . . sohse rázza
Fejét . . . csak minap magyarázta,
Hogy modél után dolgozik —
Im — itt jő a modélje . . . itt . . .“
. . . S a lenge, karcsu nőalaknak,
Ki halk-suhanva most belépett,
Történetét híven megírtam,
És meghagytam nevét — Teréznek.

II.

Öten maradtak árvaságra,
Midőn anyjuk szemét lezárta

Sok évi szenvedés után;
Serdültebb egy: Teréz csupán,
Rá hárult a kicsinyek gondja,
És ő hozzá is látott nyomba,
Meddő bánat nyakára hágott
És intézé a kis világot,
Anyátlanoknak édes anyja,
A puszta háznak gondos őre,
Míg apjuk — lázas munka rabja —
Csak ritkán tér meg pihenőre
Az únott tűzhely holt üszkéhez,
Hol többé meleget nem érez,

De alig telt le az év gyásza,
Uj élet költözött a házba.
Mitől Teréz titokba' rettent
S fohászszal kérlelé az istent,
Hogy meg ne engedje soha:
Megtörtént — jött a mostoha.
Szép nyalka asszony, özvegy szintén,
Enyelgő, nyájas eleintén,
Utóbb rideg, kemény, kegyetlen
És bosszúálló. Egy kas gyerek,
Vásott, hanczúzó, neveletlen,
Falánk, nagyétű, mint a veréb:
Ennyiből állt a hozománya:
És alig, hogy az év lejára,
Jött hozzá uj: enyém, tiédhez
Jött a mienk! — Szorult a fészek,
Indult a hajsza! Győző ellen

Rab földön nem oly kíméletlen,
Miként e had volt, sarczot róva
Az apró szelíd őslakókra,
Kik csüggetegen keltek-jártak.
Bátortalan lézengő árnyak!
Elébb a játék került sorra.
Engesztelésül a mogorva,
Erőszakos, vad czimboráknak
Könnyek között önkényt ajánlva,
Avagy parancsra. Majd a hol
Játsztak, a drága kis zugoly.
A megszokott buvócska-hely:
Tilalom onnan űzte el.
Hol évek óta háldogáltak.
Elvették tőlük a kis ágyat.
Mit anyagond puhított lágyan,
És idegen hált a kis ágyban!
Majd a szekrények féltett zára
Pattant s avatlan kéz turkála
Vandal gyönyörrel, kegyeletlen
A habos fehérneműekben.
Miket úgy őrzött és úgy féltett
Az elköltözött drága lélek.
S írígy megjegyzés, durva, ronda
Esett mindenre, s bepiszkolta
S elékerültek az ó selymek,
Még alig-alig hogy viseltek:
A nászruha, még új, bár régi,
A mostoha már nem kíméli.
Pompázik benne és nem retteg,

Hisz alszik, a kit eltemettek!
És így tovább. Minek leírni?
Ez régi nóta, régi bú,
Hej, de kinek végig kell sírni!
Végig siratni sanyarú!
Estenden, folyosón, az árnyban.
Vagy a sötét cselédszobában,
Hová lassacskán kiszorultak,
Az árvák össze-összebujtak
Teréz köré, ki átkarolva,
Ki térdeire kuporogva,
De némán, szótlan mindenik:
Tán nincs is szó arra, mit érez
A gyermekszív, mely titkon vérez,
S csak könny, sohaj mondja el hiven
Fájdalmát, szenvedéseit?...

Egy nyirkos, komor őszi este,
Midőn hosszú szálat ereszte
A hallgatás pókja, befonva
Őket merengő, néma gondba:
A legkisebb, egy bájos angyal,
Kékszemű és aranyos hajjal,
Kedvenecze anyjuknak, míg éle,
Odahajolt nénje füléhe'
S titkon susogta: „Ó Terézem!
Tudod, hogy hogy van a mesében?
Éjfélkor jő — fátylát lebbenti.
Éjfélkor megy — nem hallja senki,
És gyermekit csókolja rendre

S utána néz, ha minden rendbe? . . .
Ó annyi éjen, éjszakákon
Lesem anyácskát már és várom . . .
Ó mond, Teréz! egyetlen egyszer
Ah, soha-soha sem jövend el? . . ."
— „Bizonynyal, drágám, el fog jőni".
Súsog Teréz. Aztán elhallgat
És évődik egy gondolatnak
Súlyos terhével, mit rég forgat
Agyán és nem birt érlelődni.
Im most megért . . . Lehull virága,
Virágeső az ajakára:

„Figyeljetek . . . a koczka fordul.
És jut nekünk még szebb napokbul,
De maguktól ők be nem térnek,
Elhozni kell . . . elmenni értek . . .
Azért ha valamikor egyszer
Csak arra ébrednétek reggel,
Hogy üres, hideg Teréz ágya
S ő nincs sehol . . . Ó azért gyászba
Ne boruljon a lelketek;
Ti tudjátok, hogy miért mentem,
S imátok fog kisérni engem,
Mig ismét visszatérhetek.
Helyettem itt lesz Erzsike,
Ó varr, fódoz a többire,
Éjente e kis lámpa mellett,
Ha valamennyien lefeküdtek,
S te Margitom tanítod írni . . .

És jók lesztek s nem fogtok sírni,
Míg értetek leszek majd távol — —“

S másnap Teréz eltünt a háztól.

III.

Ama sűrű embervadonnak
Vette merész utját, a hol
Sugár és árnyék összefoly
És szilajabban háborognak
A dúló, írtó szenvedélyek,
A melyek közös neve: élet;
Hol a harcznak megvan zenéje:
Örök robaj! . . magánynak kéje
És a nyomornak költészete! . .
Teréz a fővárosba ment,
Nehány kis ékszer: drága, szent
Ereklye — ebből állt mindene,
Nehány fodor megsárgult csipke
És semmi több. Ezt fogta, vitte,
Cserélni érte fedelet,
És élni jogot: kenyeret.

Tengődő tanító-család
Körében menhelyet talált
Magasba' fenn — hol kőereszbe
Kapaszkodik, épít a fecske
Rövid tavasznak sebtiben —
A negyedik emeleten.

S mikor megvolt, hová lehajtsa
Fejét, szerényke zug csupán:
Ment és nézett munka után.
Nehéz egy út volt. Nehezebb
Golgotára nem vezetett,
És szive vére serkent bőven
S a kövezetre hullt menében.
Midőn a nagy várost bejárta.
Munkáért esdve, de — hiába.

Volt a hol gúnynyal tekintének
Tiszta tükrébe szép szemének!
Volt a hol durva szó illette,
Ő hallgatott és megkönyezte:
S volt, hol — akarva, nem akarva —
Szánó pillantás meg-megmarta,
Hogy fellázadt rá büszkesége.

És napról-napra, hétről-hétre,
Búsabban egyre, elcsüggedve
Tért rideg, kis lakába estve,
Mögötte árnyék, vad sötétség.
Előtte nyomor, lelkén kétség —
Míg egyszer a szerencse-asszony
Hunyorgató, lezárt pillái
Alól egy hajszálnyi sugárka
Odatévedt rögös útjára,
Hogy rajta friss reményt fakaszszon.

Munkát talált — Hol legélénkebb
A korzó és otthon a crème:
A váczi-utcza szögletén
Ablak mögött tarkállva fénylett
Soha ennél szebb kirakat —!
Szép lányokból egész csapat,
Vegyest a barna meg a szőke.
Ott ültek tűzve, varrva, öltve
S kacsingatva az elmenőkre:
Fehér rabnők — varróleányok!
S a bolt egy rejtettebb zugában
Gazdátlan kis varrógép állott,
Melynek szeszélyes hírét költék,
(Már mint a gépnek) s nem akadt
Sokáig, ki hozzá szegődjék,
Míg Teréz jött és ott ragadt.

Valami áldott jótétlélek,
Nevére nem emlékezem,
Beavatá őt hirtelen
Titkaiba a friss keréknek,
S Teréz ujjainál serényebb
Kis ujjak a gépen nem égtek,
Mióta tűnek szárnya támadt
S létjogot kér a gép magának!
Nem szorgalom volt — mohóbb annál:
Láz volt, szilaj, a munka láza,
Mi űzte, ösztökélte, hajtá
És hajnalálmából felrázta,
És ébren tartá késő éjig —

Láz, mely a testet elsigázza,
Ó, de a lelket fölemeli! —

Szép nem volt, de tizenhat évvel
Bűbájteli édes igézet,
Az ifjuság csodás varázsa
Köznapi arczot is megszépít,
S az ajkak édes kaczagásra
Búbánat közt is nyilni készek! —
E bensö, sugárzó szépséget,
Mely illat és fény vegyüléke,
Társnöi alig vették észre
S mert rútnak hitték, eltürték
Neki, hogy jó — legyen!

S munkába
Ölvén, telt hétre hét és hónap
Olykor lappangó kétely szárnya
Borítá lelkét fagyos árnyba:
A messze czél elmosódónak,
És távolabbnak tetszett egyre,
Amint jobban szemügyre vette
Mihaszna tűr, munkál, zsugorgat?
A latba sokat az nem nyomhat,
A bér szerény, csak alig-alig
Teremti ki a mindennapit.
S merész vágya hova nem vitte?
Ő mert gondolni a kicsikre?
Testvéreinek ó — a semmi! —

Akart anya helytt anyjuk lenni?
Világtalant a vak!...
Mogorva
Önkinzó perczek voltak azok,
S ilyenkor a kis gép felmondta
Úrnőjének a szolgálatot.
A fonal összekuszálódott
És csökönyös lett a kerék
S megállt... de az árny elhuzódott
És újra kiderült az ég.
„Te ostoba Teréz! Te csúnya
Teréz! — korholgatá magát —
Mire való az isten?“...
S ujja
A gépen kopogott tovább.

IV.

Lejárt egy év. Boldognak álom,
Rózsák közt tarka körfutam,
De végtelen út éjmagányon
Annak, a ki boldogtalan;
A küzködőnek, hánytvetettnek,
Kit tüske megtép, húz az ág,
S vonszolja mint selejtes terhet
Kietlen életét odább,
Vagy viseli mint ócska rongyot,
Várva míg róla leszakad...
— Nagy sor egy év annak, ki gondok
Közt számlál órát, napokat!

Azonban itt — már csak kimondom,
E praeludium nincs helyén:
Elvéti ócska, rosz dorombom
Olykor a hangot, érzem én.
Kató, ha kérik a bor árát,
Másról beszél — költő se jobb,
Nem hogy szóné a mese szálát,
Ungon-berken elkódorog.

Mikor Teréz valamiképpen
Lemorzsolt egy sanyarú évet
S az olló s tű művészetében
Hódítva mind előbbre lépett,
S mi csak divat van: új s kopott,
Összeábdált, összelopott —
Okos feje száz rejtekében
Mint fogason úgy függött szépen,
S a vad, pogány kelmenevekre,
Mint beige, tricotine, cheviot,
Chenille, brocat, faille és serge-laine,
(Mibe megbotlik jó keresztény!)
Csodásan ráperdült a nyelve:
Akkor olyas valami történt,
Mint mikor a tenor elreked,
(Vidéken nem oly ritka eset!)
S a kardalnok helyébe lép
És meg is tartja a helyét.
Minden genieről van ily rege,
De komolyan senki ne vegye!

Susanne a vén mamselle kisasszony.
A műhely első planétája
S divat dolgában oraculum,
Egy reggel — a napját nem tudom —
Egész műhelynek hallatára
Kimondta a szót daczosan,
Hogy neki ma migraineje van,
S a kis bankárné arra várva,
Hogy ő próbálja jelmezét:
Aligha megy ma este bálba!
És a kik Susannet ismerék,
Sopánkodának szerfelett
A nyilván kegyből kiesett
Szegény kis bankárné felett!

Sopánkodának nagy fenszóval,
De titkon örült mind a hány;
Sejték, hogy visszaélt a jóval
S a tűzre rossz fát tett Susanne
Hogy menne ő próbára — menne,
De orra veszélyt szimatol,
Nyilván ismét eljárt a nyelve,
Ki tudja: hogy? ki tudja: hol?

A vége az lett, mit – remélem —
Már sejt is minden olvasó:
Hogy Susanne helyt az én Terézem
Szükségből volt kapóra jó.
A grácziákhoz követségbe
Küldték a tiszta szűz erényt,

Vaj' rózsát hintnek ott eléje?
Vagy be se bocsátják szegényt?
Karján a suhogó jelemezzel
A gyermeklány útnak eredt,
Minek szépítsem? — érzelmekkel.
Mik hősnőhez nem illenek?
Izgatott volt és Éva lánya,
Azaz kíváncsi egy kicsit:
Milyen, hol örök ünnep járja,
Ama világnak, fénye, árnya,
Mely selymekbe öltözködik?

Suhanva érintette lába
A messze mesés Indiáknak
Moha-lágy, buja szőnyegét
S benyitva a kis boudoirba,
Hol fény és báj együtt lakott,
Enyelgő édes illatok
Gyöngéd árama rácsapott
S káprázat fogta el szemét.

Himbáló selyem hinta-ágyon
Pihent egy csodás tünemény,
Nem sphynx, nem mese és nem álom,
De mindegyikből valami.
A kis bankárné volt. Fején
Aranyhímes fátyol-kötés.
Szeszélyes, búbos alkotás.
Minőt nem visel senki más

S gömbölyü tagjain alá
Ezer kaczér redőkbe folyt
A félig nyitott pongyola —
— Ne nézzen férfiszem oda!

S Terézt meglátva, hirtelen
Kígyósiklással lenn terem.
Rugékony mint a bajadér,
Ha buja, kéjes tánczra kél,
Vagy prózában — úgy is helyes:
Mondjuk, egy kicsikét szeles.

„A jelmezem! No és Susanne?“
„Migraineje van!“ — „Migraineje? Lám!
Tőlünk már azt is ellesik,
Maholnap nem lesz az se chic!
Jó, jó. Mutassa. — Ó nagy ég!
Minő különös habarék!
Mily barbár színzenebona!
Hisz ez igazi maskara!...
A dísz hol jobb-, hol balra dől...
Minek e czafrang itt elől?
S e csokor itt?“ ... És azzal fogta
A piczi haragos asszonyka,
Mintha a strikoló Susanne
Kóczos hajának esnék épen
Lihegve gyors bosszú után —
Rózsás körmivel a kaján,
Rendellenes csokort letépte.

Teréz merően állt és nézte.
Halaványarczán két nehéz,
Bánatos könny gördült alá
S mentegetőzve susogá
Fájó mosolylyal, csöndesen:
„Az én első kisérletem!“

A kis bankárné megrendült.
„Ó én kegyetlen, kőkemény!
Mily kiméletlen vagyok én!“
És kérlelőn pihenteté
Zsarátnok-tüzű nagy szemét
A lesujtott bús gyermeken
Majd meg lázas-idegesen:
„Próbáljunk!“ A velenczei
Kristálytükör elé szökellt
És összecsapta kezeit:
„Milyen bizarr! eredeti!
És mily nemes! Ah, sohasem
Volt még ily bájos jelmezem,
Ó gyermek! Hisz ön remekelt!“

Egyszerre elkomolyodék
A ragyogó tavaszi kép
S még ragyogóbb lett mint elébb.

„Megsértettem. Vezeklek érte
S hogy ne tartson rám haragot,
Teljes elégtételt adok.

Hol a csokor ?... Csak hagyja, hagyja!“
S komolyan mint egy bünhödő
Odakuporgott egy zsöllyébe
S gyámoltalan bársony ujakkal
A piczi csokrot volt helyére —
Nagy, rengeteg öltést eresztve —
Ismét rátüzte a jelmezre.

Egyszerre felsikoltott: Vér!
Balkeze rózsás hegyiből
Serkedt a rubint folyadék
És pongyolája hófehér
Szövetjén három piczi folt
— Bibor harmat — mutatkozék,
Nem több mint tűszúrás után
Ujjhegyből serkenni szokott.
Teréz a drága kéz fejére
Hajlott s rá hő csókot nyomott.

S a hány angyal van a mennybe' fenn,
Mind ujjongott e jeleneten.

V.

A jelmez feltünt és vele
Teréz szerencsecsillaga.
Divatba jött. Őrszelleme:
A bankárné szomszédinak
Pecsétes mély titok alatt
S ezek, a mint dukál, adák

Nevét ismét tovább-odább,
Úgy hogy nem telt bele, nem mult
Egy hét és jouron, kanapé-
Országgyűlésen megfordult
És jó kelete lett nevének:
Jegyzék, mint tőzsdén az értéket.

Most újra kitollasodott
Teréz reménye suta szárnya.
Mit megtépett a gond, e kánya,
Szélnek eresztve pelyheit.
Lelkébe visszatért a hit
S az önbizalom, e mesés,
E csodatevő talizmán,
Mely hőst teremt s győz akadályt.

És fönn a fecskék közelén,
A hideg-rideg kis tanyán,
Ott is minden nyájasbbra vált.
Lassacskán megtelt a szoba.
Egy kis szekrény . . . egy nyoszolya . . .
Fogas . . . szék . . . asztal sorra jött,
A falra kép és függönyök,
Mind egyszerű bár és szerény,
Ó de tulajdon szerzemény!
S jött egy kis ügyes szerkezet,
A melyben lélek lüktetett,
A melyre nagyanyáink még
Elszörnyülködtek volna tán.

Hogy boszorkányság . . . nem egyéb:
Jött egy parányi varrógép!

Ó nagy nap volt az! Esemény!
Leírni azt a toll szegény,
Azt a felsiró örömet,
Mit Teréz akkor érezett!
Hasonló volt az a szegény
Pór gyönyöréhez, ki kemény
Sanyaru koplalás árán
Tehénkét köt be, tejelőt,
Mely gyermekit táplálja s őt
S midőn már-már csügged reménye
Hogy valaha még czélját érje,
Ott látja im maga előtt
Pajtáján és kérges tenyérrel
— Mig szemét rajta legelteti —
Üstökét meg-meg veregeti!
Teréz is ugy. Körültipegte,
Megczirógatta a kis gépet,
És gondolatban annyi szépet
És annyi jót kivánt neki.

Aztán leült, hogy megpróbálja,
(Mint delnő az új zongorát)
Hogy vajon minő hangot át?
És mialatt a gyors, egymásba
Fogó kerék dicshymnust zengett
Az új kor szellemének, halkan

Fohászkodott: „Te nem hagysz cserbe!
O mert nekem csak két kezem van.
S mi öten vagyunk!“ . . .

Azután
Irt, írt egy hosszu levelet,
Diktálta gyöngéd szeretet.
Kezdődött igy: „Édes apám!“
S a vége — éjfél elmult rég: —
„Adjátok nékem Erzsikét!“
Tanittatom, fölnevelem,
Ő lesz az én egyetlenem
S egy évre rá ismét: „Küldjétek
Margitot!“ — S mire megfordult
Négy ősz, négy tavasz: a feldult
Tűzhelyen lézengő nem volt
Anyátlan árva több, s a holt
Anya lenn békén nyughatott! —

VI.

Most jöttek szorgosabb napok.
Munkában izzó, súlyos évek.
Élettől nyüzsgött a kis fészek,
Mit gyönge női kéz rakott.
De párja nélkül — egymagán,
Ahogy madár sohsem szokott.
S helyt állni volt de nagy sor ám!
Etetni a kis csámcsogókat,
Hogy szükséget ne lássanak.

Ruházni — fölnevelni jóban —
Ki próbálta, azt tudja csak.
Mi ez? — Lemondani a ma
Gyönyöréről, hogy fedezője
A kétes holnapnak legyen,
És parancsolni, hogy ne szője
Ábrándjait langy éjeken
A szív, mely alkura nem áll,
De kér, követel hangosan,
Amikor ébredése van
És a lét összes hanginál,
Pacsirtaszó parancsolóbb,
S egy üdvösség van csak — a csók:
Megtenni ezt sejtelme nélkül,
Mily áldozat, a mit hoz ő,
Felírom örök dicsőségül:
Nem képes erre csak a nő!

S az évek multak hétköznapi
Közönséges próza rendjén
A kis lányból nagy leány lett,
S a fiúk felnőttek szintén.
Megtollasodtak, szárnyra kaptak
A kedves fiók madarak,
Szegény Teréz! bizony maholnap
Egészen magára marad.

S a mint ürül: a kicsi hajlék
Lesz egyre hidegebb neki.

Ha mind elhagyja, kire szórja
Akkor majd lelke kincseit?
Keze lankad, erő hiján nem,
De mert rugója meglazul:
Találja óra elborulva,
Van érzés melytől szabadulna.
De, ah! többé nem szabadúl!

Sejti, hogy míg eget ostromlott,
A földet elvesztette ő,
Hogy a tovatünt ifjuságot
Vissza nem hozza bájeró.
Hogy parlagon maradt lelkében
Egy hang, egy szín, egy árnyalat
És talán ez a semmi épen,
Mi nélkül üdvösség az égben —
S nincs boldogság az ég alatt.

Titkos kérdést intéz tükréhez,
Felelni arra oly nehéz,
Maholnap vén lány lesz belőled,
Igen bizony! — susog Teréz.
Majd mosolyog: Nem oly veszélyes!
Még síma, szép a homloka
És szeme láng és ajka édes —
Ó van epedni még joga!

És ily tikkasztó hangulatban
(Ábrándnak kedvező elem!)

Fogant meg sovárgó lelkében
Egy késő első szerelem.
Melyben a déli nyár hevével
Tavasz bűbája egyesül,
S mely meleget tart egy életre
Még akkor is, ha czélt tévesztve —
Emlék maradna egyedül!

VII.

Egy napon Margit lelkendezve
Mint fürge vad becsörtetett.
(Tizennégy éves lehetett.)
Rügyedző sejtés kora ez,
A kis lány el-elrévedez
És nem gondol már bábura,
Lelkén egy új eszmény dereng.
Tündér távolban libeg-leng
Előtte a „hosszú ruha".
— „Képzeld Teréz, milyen fura!
Kalandom volt, egy baleset:
A lépcső alján elbukám,
De egyéb baj nem is esett.
Egy nyalka csinos idegen.
Bajuszkája csipetnyi csak,
Mint a mesebeli lovag
Váratlanul mellém terem,
Nyalábra fog, fölemel . . . és . . .
(Itt eltört hirtelen a mécs,

És Margit elpityerdült szépen.)
Ó képzeld, képzeld, én Terézem!
A vakmerő! ó a goromba!
„Hopp katonadolog!“ azt mondja.
„Ne sirjon kicsikém!“ s megcsókol.
Hallottál ilyet valaha?
Hát gyermek vagyok én, Teréz?“ —

Felejtve volt már az egész
Kalandszerű história,
Csak egy makranczos, gyönyörü
Fejben motoszkált úntalan.
„Teréz! Teréz!“ settenkedék
Meghitt órán bizalmasan
(Mint a kinek nagy titka van)
Nénje körül a kis csevegő,
„Utána jártam és kitudtam
Hogy a megmentőm kicsoda? . . .“
„Megmentőd? . . . „Nos, ki felfoga,
A mikor minap megbotlottam.
Nem tudod?“ . . . „Ah persze, persze! . .“
„Hát orvosnövendék . . . lakik
Velünk egy házban: negyedik
Emelet, ötödik szám . . . szembe' . . .
Ugyanott, hol küzdve, szegényen
Te laktál egykor, jó Terézem!“

És Teréz arcza lett e szóra,
Miként a vérbe mártott rózsa:
De nyomban rá hónál fehérebb.

Mint tolvaj, a kit tetten érnek.
A távol emlék idézése
Hatott-e ennyire Terézre?
Vagy lelkét meg tán az ragadta,
Hogy *az* odút most férfi lakja?
Avagy: hogy *ez* a férfi épen? —
Mi közöm mindezekhe' nékem?
Csak a mit látok, aztat írom:
Elmélkedésre nincs papírom.

Teréz a göndör arany főt
Keblére zárta s kaczagott
Szégyellős, halk, titokzatos
Kaczajjal, miként azelőtt
Soha; s a hányszor megeredt
Margit ajkán a beszéd
S pajkosan „ő" róla beszélt,
Ismétlődött e jelenet;
Ő róla, kit majd lovagjának,
Majd meg amint szeszélye támadt,
Oktondinak czimezgetett;
Vagy hogyha megfeledkezett,
(Ilyesmi is fordult elő)
Bizalmasan csak igy: Jenő.

Olykor a lépcsőn, lépcsőházban
Találkozának mind a hárman,
Margit Teréz karjára füzve,
Jenő magában elmerűlve,
Mint két hajó a tengeren,

Mely látja egymást jóni-menni,
De nem akarja észrevenni,
Mert ez is, az is kitalálja,
Hogy mi a másik rakománya.
Ilyenkor eszmecsereképen
Egy-egyet csíp Margit Terézen,
S ha haza tértek csak kaczag,
Teréz mélázó, hallgatag.

Más alkalommal a kis örděg-
Pozdorja meg igy zsörtölödött,
Félig solo, félig Terézhez:
„Hogy milyen pazarlást visz véghez
Odafenn . . , hallod! . . . mindig nála
Gyul első ki a lámpa lángja! . . .“
Ó de Teréz még többet látott:
Hogy ott oltják ki a világot
Éjnek éjén legutóljára
Ha minden elpihent a házba'.

„Vajon kiért e lázas munka?“
Töprenkedék Teréz gyakorta.
Midőn rejtőzve árnyba, éjbe,
Mielőtt nyugalomra térne,
Odalép az ablakfülkébe,
Egy kémlelő pillantást vetve
Föl a negyedik emeletre.
„Van anyja, húga, kis testvére
S azokért töri igy magát?“
Vagy van . . .“ megretten egy eszmére
S nem meri gondolni tovább.

Sokáig elsügg révedezve,
A félhomályu ablakon,
Ó édes kéj van e perczekbe!
Ó boldog ekkor ő nagyon!

Hanem egy balsejtelmü este
Teréz a fényt hiába leste;
Az ablak fönn sötét maradt.
... És reggel az ujságokat
Bejárta egy hír, megremegtetve
Minden anyát, a kinek orvos
Fia van. Lenn a boncztermebe',
Hol örök titkokat kutat
A tudomány s a holtakat
Bizgatja meddő kérdésivel
Az élet után — egy ifju
Növendék, a legjelesebb,
Munka közt a keze fején
Kis karczolást ejtett szegény
S most élet-halál közt lebeg.

Teréz olvasta. Egy árva hang
Nem röppent ajkira egy szó,
Mely profanálhatná, a mit
Érzett, a kimondhatatlant!
És ez érzés volt a kohó,
A melynek olvasztó tüzében
Kristálylyá jegeczült szerelme. —
Járt-kelt, tett-vett, mint szokott épen
Vagy dolgozott a varrógépen

Pörgetve a kerekeket,
Mig végre beesteledett,
Jött az éj s Margit lefeküdt.

Ekkor vontatva, lassan, halkan
Mintha álomban, gondolatban,
Az ablakmélyedésbe lépett
És nézte künn a sötétséget,
Az éjszakát, az ablakot,
Hol tegnap még Jenő lakott,
Sokáig hosszan nézte, nézte . . .
Egyszerre megfordult . . . Erély,
Elszántság volt mozdulatában.
Szemében és *egy* gondolat
A rángó, sápadt ajkakon:
„Még egyszer látni akarom!“
S ment. —
Mikor a késő éjfél
Visszahozá a vakmerőt,
Nyugodt, derült volt, mert Jenőt
Nem látta bár, de tudta: él
És elhárítva a veszély.

Mosolygva hajlott szeme fénye,
A pihegő Margit fölé,
Csókot nyomott göndör fejére,
Mely szép volt, mint egy angyalé,
S nem vette észre, hogy a kedves
Gyermek arcza könyektől nedves!

VIII.

Tavaszra járt. Teréz kitárta
Lakószobája ablakát,
Hogy bebocsássa azt a várva-
Várt, első lanyha napsugárt.
Oly fényes, tiszta minden zeg-zug
A munka szentélyében itt,
Hol ápoló kéz fényben írja
Pallóra, falra nyomait! —

A szűzi ágyon habos selymek,
Barège, batiszt összevissza,
S Teréz, midőn az ablak mellett
A beáramló léget iszsza,
Andalg... kalandoz szerteszét...
Nem tart soká... Asztalho' lép,
Hol drága csecse-becse készül,
Midőn az ajtó halk ütéstől
Koppan s belép — álomnak véli
Teréz, bár érzi, hogy arczába
Csap a vér s gyökeret ver lába —
Belép a sugár, deli férfi,
A kinek képét óva, féltve,
Szivében hordja annyi éve,
Szerelme, kínja, álma, vágya,
Lelkének lelke, boldogsága,
Jenő, az ismert ismeretlen,
És szemtől szemben állnak ketten.

Csakhogy Teréz a szempilláit
Felütni nem meri s a másik —
Jenő — zavart.

Magam jövök.
Szólt halkan, ünnepélyesen.
Nincs a ki szószólóm legyen.
A tudomány volt kedvesem
S szelid kisérőm e napig,
De hát az élet változik! —
E házban sok évet hagyok
S tegnap óta — orvos vagyok.
Van egy kis örökőm — nem dús,
Nem gazdag ősi hagyaték,
De szerény vágyakhoz elég.
S van egy kis házam bérez tövében
A kies Erdély közepén,
Hol gyermekéveim átéltem.
S a kert s az erdő is enyém.
Egy nyájas, viruló kis Éden.
Szebbet álmodni nem lehet,
S az ősi lakba visszatérve.
Oda magammal nőt viszek! . . .

E pillanatban — hogy, hogy nem? —
A benyilóból hirtelen
Egy hang Jenő szavába vág
És megakasztja: „Ne tovább!“
A kis kotyogó varrógép
Zöreje volt: semmi egyéb.

Sebes, szaggatott ütemmel
Neki indul — meg-megakad.
Mintha egy lázas női szivhez
Illesztné az akkordokat.
Pörölni kezd: „Teréz! Teréz!
Az istenért, mi lelt? Hova
Gondolsz? . . . Ó jaj! Soha, soha
Ilyet! . . . Elkábit a gyönyör . . .
Beleszédülsz . . . megfojt . . . megöl! . . .
Nyitva hagyád az ablakot,
A tavasz-áram megcsapott,
Most annak vagy a betege,
Te tél virága, gyermeke! . . .
Szedd össze, jó Teréz magad,
Gyöngének lenned nem szabad,
Nem illik. Hallod? Ó te bamba!
Még székkel sem kináltad őt . . .
S Teréz? Ó dehogy, dehogy hallja:
Nem lát, nem hall mást, csak Jenőt.

. . „Hét hosszu éve élünk itten
A közös egy födél alatt,
Én elmerültem könyveimben,
Ön vívott sulyos harczokat.
Ha férfi vivja, hősnek mondják,
Nőnél imádunk s hallgatunk:
Az égbe fönn angyalnak hívják .
S a földön nincs reá szavunk.
Tanúja voltam, rejtve, lesben,
(Különben azt hinném — mese!)

De közeledni nem kerestem,
Bár vágyva-vágytam, sohase'.
Remegve, titkos, mély gyönyörrel
Bimbó nyilását lestem én,
S még gyermek volt gyermekörömmel,
Hogy magamnak eljegyezém.
Az ifjú édes fogadalmát
Beváltni jött a férfi most:
Ó szentesítse ön frigyünket,
Ó adja nékem — Margitot! . . .“

A benyilóban a kerék
Hirtelen elcsendesedék.
Teréz megijedt. Maga sem
Tudta mitól. Talán a csend,
A mely váratlan', hirtelen
Beállt, az ijesztette meg:
Sápadt lett . . . halottas fehér,
S midőn pilláit felüté,
Szemében, mely beszédes lenni
Szokott, nem volt se fény, se semmi . .
Hebegett . . . Mondani akart
Valamit s nem jutott eszébe . . .
De nem tartott — egy pillanat!
S az értelem jogába lépe.
A benyílóhoz fordult s hívta
Margitot. Hangja érztelen
Rekedt volt s karját mintegy tiltva
Nyujtá maga elé. De ím
A nyíló tavasz üde mása

A bájos gyermek megjelen,
Biborpir égő ajkain,
Nagy kék szemében szerelem
S megcsendül ajka lágy zenéje
Behízelgőn: „Édes Teréz!“
Ekkor a zord varázsnak vége,
Zokogva vonja őt keblére
S míg öleli, csókkal borítja,
Fülébe suttog úntalan
Egy szót, amelyben vivódása
És szerelme és lemondása
Ah, minden, minden benne van.
Egy szót — csak ennyit tud rebegni:
„Szeresd, szeresd! Ugy-e te nagyon
Fogod őt szeretni!?..“

NOÉMI.

Volt egyszer egy törpe, pupos elől hátul
S álmodni mert a föld legszebb asszonyárul.

K. J.

TE HALVÁNY SZŐKE ASSZONY . . .

Te halvány, szőke asszony,
Kit lelkem úgy imád,
Te névtelen, te csöndes,
Te elzárt szép világ!

Talányos, bűvös rejtély,
Mint sphynx oly hallgatag
És mint a sphynx megrontó –
Érzem hatalmadat.

Elülök lábaidnál
Estenden, alkonyon,
Emésztő láz az álom,
Mit ottan álmodom.

Ó könyörülj én rajtam,
Ó űzz el engemet,
Hisz láthatod: magamtól
Én innen nem megyek.

VALLOMÁS.

Az illanó percz szálló szárnyát
Megállítnám: Ó ne tovább!
Hogy térdeidet átkulcsolva,
Mindvégig így, a néma porba'
Leshetném ajkad mosolyát.

Hogy mindörökké így csüggheténk
Bubánatos szépségeden
S szived, lelked enyém maradna,
Mint most e kéjes pillanatba'
A magaménak érezem.

Hogy vége-hossza ne szakadna
A bűvöletnek, mely leköt,
És ébredésre, csalódásra
Tündér-álmomból föl ne rázna
A te selyem szemöldököd!

Ó lásd! Egy élet epedése,
Mi e percz üdvén átragyog:
És benne van mind, a mi szépet,
Magasztosat egy sivár élet
E szív fenekén meghagyott.

MEGÁLLNÉK ABLAKOD ALATT . . .

Megállnék ablakod alatt,
De nem szabad.

Követnélek titokba hűn,
De tudom, bűn.

Ah, olyan éber a világ!
Szivünkbe lát.

S a gondolat csak sejtve még,
Már nem tiéd.

Léptid nyomát hát nem lesem,
Én kedvesem!

És nem lel ablakod alatt
Se hajnalpir, se alkonyat.

ESTE VAN . . .

Nem járok társtalan már idegen.
A nyüzsgő nép közt úgy mint hajdanán!
Egy édes árny karöltve jár velem.

A gondolat fönsége homlokán,
Szeme szememmel egy irányt követ:
Ugy járunk együtt, egymás oldalán.

A jobbik ő, a tisztább, nemesebb!
A lélek ő és én a szó vagyok:
Két jó barát, ah, jobb már nem lehet.

A merre járunk, az ut felragyog,
Mintha arany hajával söprené
S az ut porába szórna csillagot!

„Mig lelkem lelkedet föllelheté,
Egy élet elmult és most este van:
Megyünk, megyünk a lejtőn lefelé."

Egy kézszorítás, meleg, hangtalan,
Hű társamtól a néma felelet:
— Egy élet elmult és most este van!

Ó MÉRT OLY KÉSŐN . . .

Ó mért oly későn, levelek hullása,
Daru távozása idején:
Mért nem találkoztam rózsanyíláskor,
Hajnalhasadáskor veled én?

Mért nem hallgathattuk édes-kettesbe'
A pacsirtát lesbe' te meg én?
Mért nem találkoztunk a mámor, a vágyak,
Az ifju álmok idején! . . .

EGY SELYEM KASSZETTEL.

E selyem sírboltba
Tedd a leveleket,
Miket mámorosan
Irogattam neked.

Levél, melyre nincs szó,
Se visszhang, se válasz —
Koporsóba való
Csöndes halott már az.

Én meg majd emléked
Szivembe temetem,
Az lesz a legdrágább
Halottam énnekem.

FOGYTÁN A RÍM . . .

Fogytán a rím. Halkabban csendül.
Tudtam egy dalt a szerelemrül.
Az évek szárnya gyorsan rebben,
Más nóták jöttek, elfeledtem.

A szerelmet, azt nem sajnálom,
Ifjuság nélkül az csak álom,
De hogy a rímek cserbe hagytak,
Az oly szomoru gondolatnak.

. . . Látom olykor az uteán menni,
Ő rajta nem változott semmi,
Termete lenge, haja arany,
Csak én változtam, csak én magam.

Ő rám tekint, én rá tekintek,
S ugy rémlik, mintha tudna mindent,
Hogy ifjuság, dal s rím odavan —
S én oly szörnyen szégyellem magam!

AZ ERDŐ PARANCSOL.

Mindegyre zordabb lett a tájék,
Sötétebb a fenyves, hűsebb a lég
És nesztelenebb a mély vadon.
Döczögve, lassan hatolt kocsink
A szakadékos hegysikátor
Csalit-övezte, patak-átszabdalt
Utain le-fel, s mélyebben egyre,
Míg az ősrengeteg sötétje
Fölött a sziklatömör bástyák
Összehajoltak s az égből nem látszott
Csak egy parányi folt!

Noémi! ujongtam elfojtva, halkan,
Noémi! Noémi — S lelkem aléltan
Belemerült a gyönyörök tavába,
Világokat visszatündöklő
Szemeid fényébe!
Oly régen vágyva,
Soha nem remélve,
Tüneményes nyáréj álmának tetszik,
Hogy most itt ülünk együtt a
Ruganyos hintó dagadó párnáin,

Kezed a kezemben, szorosan együtt,
Nyomavesztetten, mintha elsüllyedve,
Ezer mértföldre az ismert világtól,
Idegen földön!
Idegen földnek védő vadonában
Kettesben egyedül!
S ólálkodó szemek nincsenek résen,
Nyelvelő ajkak nem fenik nyelvük,
Szentségtelen fül nem hallgatódzik:
Tanunk csupán az emberhangtalan,
Szomorúan nyájas,
Őszi fenyő erdő,
A mely el nem árul sem sohajt,
Sem titkot, sem szíveink lázas,
Égő dobogását;
S még az ég is kegyesen szemet húny:
Nem látszik belőle több,
Csak egy parányi folt!

Szaz félreértés tova lehelve,
Száz akadály agyontiporva,
Nincsen e drága perczben közöttünk
Válasz egyéb, mint az a könnyű,
Kis csipkeszegélyű selyem mantilla,
Melyet Noémi negédes-kaczéran
Panyókán vállára vetett.

Pajkos szellőcske kapóra lendül
S mint ügyes diplomata,
Ki finom szimattal
Megérez alkalmat,
És sebten él vele:
Fogom az ártatlan áldozatot.
A tolakodó kis csipkeköpenykét
És óvó, gyöngéd gondoskodással
Beterítem véle
Noémi lábait,
Noémi térdeit
S a domború csodaszép kebel
Márvány idomait!

Pirkadó hajnal önti el arczát,
Szemében mámoros fény czikázik,
És én válla hegyére hajtva fejem,
Suttogva tördelek édes szókat,
Lázasan össze-vissza beszédet,
A melynek örök-egy refrainje
Egy dallamos hárfazengzetű név,
Az ő imádott édes neve:
Noémi! Noémi!

Hirtelen nagyot zökken a hintó
S megáll. A jámbor talián
Leugrik a bakról s jelenti álmos,
Egykedvű képpel:

Megugrott a kocsiút! Innen túl
Gyalognak áll csak a világ! —

Ekkor leszállunk.
Mélázó tétova andalgással
Neki indulunk hegypatak mentén,
Elhagyott ösvény halvány csapásán,
Mit fölvert a fü s a vadvirág! . . .
Oly csöndes az alkony!
Oly áhítatra hívó a százszor szent
Természet ős vadonában
A hangtalan magány!
S ahogy egymás mellett ballagunk szótlan,
Noémi könyökig érő
Selyem kesztyűit lassan lefejti,
Mintha egy titkos ösztön sugallná,
Hogy ide nem illő —
Imádság ez is! . . .

S a sárguló avarban útlan
Elvész, enyész a vezető csapás
S utunkat állja a bolygatatlan
Százrejtekű, irtatlan erdő,
Szabad hazája kéjnek, szerelemnek,
Szűz pompájában az ősrengeteg
S pihenni hív rejtett forrásnál
Cserfa tövében a selymes mohágy,
Perzsa szövetnél mesteribb szövésü,
Királyi trónnál kecsegtetőbb!

S igézetes tagjait lassan, lágyan
Lebocsátja Noémi
A hímes kerevetre
S amint a könnyű kis úti kalap
Terhét lebontja, széjjel csapódik
Két felé két nehéz,
Csillámos hajfonata
S arczomho' simúl lágyan az egyik,
Mint kedves régi ismerős!
„Noémi!" rebegem halkan esengve.
S szemére, a mint szemem belevillan,
Hamvas ködös fátyol árnyékolódik
S pillája lehuny.
Eltűnik az erdő!
Elsüllyed a világ!
Összecsapódnak fölöttem a lángok!
S kábultan hanyatlik
Noémi ölébe mámoros fejem! . . .

Ekkor halk zokogás ütődik
Fülembe. Noémi sír.
S midőn könnyes, ábrázatáról
Remegő kézzel
Levonom bársonyos, keskeny ujjait,
Fuldokolva . . . töredezve suttog
S közben idegesen babrál,
Lázas homlokomból
Félresimogatva a kuszált hajat:

— Itt az erdő parancsol! — Hallgatni
Szavára, oly könnyü, oly édes
És ellenszegülni ah, oly nehéz!
De lásd . . . a kocsi vár . . .
És holnap visszatérünk . . .
Saját világa
Elzárt, külön keretébe kiki.
Az én világom unott termekben
Unalmas népség, czifra hazugság!
Ó, de mikor e hazugság mégis
Lelk'ismeretünk! . . . Akarod, hogy
Fülig piruljak vagy sápadozzam,
Mikor estenden a társaság majd
Zamatos mokkát szürcsölgetve
Emberszólással édesíti
A barbar földön termett italt
S czélzással . . . jellel . . . elejtett szóval
Kivégzik a nő becsületét,
A másét ma s lehet holnap enyém?!
Akarod reszkessek,
Mert a mit mondhatnának — igaz?
S ne merjek tükrömbe nézni ezentúl,
Mert a ki onnan visszatekint rám,
Egy idegen asszony, a kit
Nem ismerek . . . ismerni nem akarok.
Jer! jer! Siessünk, fussunk,
Meneküljünk innen . . . én félek itt . . .

* * *

Fölérzek olykor éjnek éjszakáján
Egy elmosódó kétes pillanatra,
Nem tart tovább egy jelenésnél,
Nem tart tovább egy gondolatnál,
S lehet, hogy ezt az ébredést is
Csak álmodom.
Látom a vadont, látom a sziklát,
Cserfa tövében a selymes mohágyat
S az égből fenn azt a parányi foltot.
Megcsap egy édes illat emléke
S fél-álomban ajkam ismétli lágyan,
Mosolyba vesző titkos gyönyörrel:
„Az erdő parancsol, Noémi!
Az erdő parancsol! . . .“

NÁPOLYI EMLÉK.

Leáldozóban volt a nap. Enyészve
Foszlott a köd a nyugvó tengeren.
S a fátyolát lebbentő messzeségbe
Áhítattal merűlt tekintetem.

Felhőtlen égbolt egyenletes kékje:
Ragyogott Nápoly tündér ege rám;
S lelkembe lágyan lábujjhegyen lépve,
Bevonult a béke harczok után.

Elsüllyedésig megrakodva gályám,
Kidobtam a súlyt: mindent, mi gyötör,
S jöttem üdűlni a csodák hazáján,
Hol élni kéj és meghalni gyönyör!

Magamba szívni a balzsamos léget,
Fürödni fényben, látni kék habot,
És megtagadni mind a bölcseséget,
A melyre otthon tanítottatok! —

A Posilipón ért utól az alkony
Kidőlt-bedőlt osteria tövén,
S egy ott felejtett mohos gránit-talpon
Csakhamar vig tanyát ütöttem én.

Gólyanyaku kis szélke-gömb üvegben
Egy vén anyó chianti bort hozott.
S jött az osztrigás — idegenre lesben —
S bizalmasan mellém kuporodott.

Héjas csemegéit rögtönzött torra
Fejteni kezdé és csettengetett:
Rá-rákacsintott bikavér-boromra,
S szóba keverni tett kisérletet.

Nem értém bár, de szava — merő dallam —
Elhalva is még cseng-bongott felém,
A míg szememmel végig sikamlottam
Santa Lucia árboczerdején.

S minél alább merűlt a láthatáron:
A hűnyó nappal mélyebb lett a csend:
Vonzóbb a kép: sejtelmesebb a távol:
S enyhébb, nyugalmasabb szivembe bent.

Nem bántott semmi. Nő és gyermek képe
— Mi távolból aggaszt — nem zaklatott:
Miként ha lelkem minden köteléke
Lefoszlott volna egy varázsra ott.

Ó, olyan *egy* voltam e pillanatban
A természettel, mely itt hű barát:
Szint' érezém, hogy szíve bennem dobban,
S az én szívem belé enyészik át!

Mosolygva nyúltam a kristálykehelyhe'
S színig megtöltém: Evan, Évoé!
A trónjavesztett régi istenekre!
Kik visszavágyhatnak e táj felé.

S a mint ajkimhoz emelném a kelyhet,
— Kehelytől ajkig, hej, még messze rés! —
Im, gyászmenet tart föl a meredeknek,
Megdöbbentő, szokatlan temetés!

Lebbentyűs fehér álarczot viseltek
A minisztransok és halottvivők,
Egy csöngetett, egy vitte a keresztet
S a többi szökdelt a halott előtt.

A pap egykedvűn lépdegélt, közönynyel
S a füstölőt lóbázta álmosan:
Énekszó nem zendült, sirám nem tört fel,
Mely zavarná a holtat álmiban.

Szép ifjú halott volt, a kit temettek,
Bibor nyugágyon vitték szabadon:
Férfias arcza fordítva keletnek,
Ugy csüggött a kék mennyboltozaton.

Kezei egymásba kulcsolva lágyan,
Ujjai közt egy üde rózsaszál.
Ily nyájas színben soha még nem láttam —
Ah, arra Délre szép csak a halál! . . .

S mikor hozzám elértek, fölemeltem
Magasra a veszteglő serleget:
„Nyugalmas álmot, boldog ismeretlen!
Ki utamat itt véletlen szeged.

Ha számomra is egyszer üt az óra
És fáradt testem megpihenni vágy:
Így szállítsanak engem is nyugvóra
Parti árnyból az alkonypirba át.

Ne kisérjen se zokogás, se ének,
Se sokaság, mely holnap megtagad:
Az örök semmibe úgy sincs kiséret.
Oda minden lény egyedül szakad.

Csak ha úgy akarná a jó szerencse,
Legyen közelbe — ezt kivánom én —
Egy szív úgy dallal, érzelemmel telve,
Mint most e pillanatban az enyém.

Valami elzüllött poéta-lélek,
Ki megszerette a hegy lángborát,
Az köszöntsön fel, úgy mint én most téged,
S ürítse értem búcsúpoharát!"

SULYOM PETI HEGEDŰJE.

Sulyom Peti hegedűje, hegedűje —
Boszorkányos a bordája, nyirettyűje.
A fehér nép eszét veszti,
Ha nótáját megereszti
Sulyom Peti hegedűje, hegedűje.

Elkóborog öreg-setét, nagy éjszaka
Sulyom Peti hegedűje siró szava:
Mint valami ágról-szakadt
Koldulgat egy ablak alatt:
„Nyisd ki, Zsófi, leveles kis kaputokat.“

„Összetöröm a hegedűm száraz fáját,
Ne hallhassa soha senki a nótáját,
Hogyha a te szived siket,
Siró szavát nem érti meg,
Minek huzzam, kinek huzzam akkor, kinek?“

Fehér Zsófi hattyu-habos selyem ágyon
Hallgatódzik, kerüli az édes álom.
Az a nóta csalja, vonja,
Édes eszét összebontja,
Babonásan, mint az inda, körülfonja.

„Tul a Dunán van egy nagy viz, hej a tenger,
Teljes-teli kincs-aranynyal, meg gyöngyszemmel,
Gyere velem, átviszlek én,
Gyönge széltől is óvlak én,
Hivebb legényt nem találsz a föld kerekén."

. . . Öreg apját, öreg anyját hagyta cserbe.
Elment vele sötét, zajgó tengerekre.
Gyönge testét szél átjárta,
Meg nem oltalmazta párja
S nyomorultan odaveszett a világba.

Sulyom Peti hegedűje, hegedűje —
Boszorkányos a bordája, nyirettyűje.
A fehér nép eszét veszti,
Ha nótáját megereszti
Sulyom Peti hegedűje, hegedűje.

DÓZSA GYÖRGY.

Temesvári szabad határon
Jegenye áll egy sorba' három,
Tollaszkodni varju megszállja,
Ős időktől varjak tanyája.

Állnak sötét századok óta,
Nem áldás — az iszonyat óvta,
Vész kímélte, ember kerülte,
S nem akadt fejsze, hogy ledűtse.

Állnak zordan, meredve égnek,
Mintha ujjal fenyegetnének,
Lombjuk közt sír, ha lombjuk rezzen
Egy bolygó lélek temetetlen,

Ki koporsót és sirt nem látott . . .
Itt Dózsa Györgynek trónja állott
Sistergő, izzó, gyilkos fénybe' . . .
Itt nyomtak koronát fejébe.

A trón helyén engesztelésül
Idővel itt kápolna épült,
Szerény kis fülke — minden éke
A szelid szűz Mária képe.

S a kiket üldöz titkos bánat,
Imádkozni ide kijárnak.
Pórnő mellett térdelni láttam
Úri asszonyt selyem ruhában.

És minden istenáldott este
Mécsek gyulnak — pirosra festve
A színehagyott, halvány képet,
Oltárt, fülkét, egész környéket.

Túlnan az országút szegélyén,
A nyesett ákáczfasor végén,
Ott szoktam korhadt kis fapadon
Elmerengni nyári alkonyon:

Nézni, a mint a villó pára
Szakadozott fehér foszlánya
Lingve-lengve, kisértő rajba'
Ráfekszik a mocsártalajra.

S hallgatódzni . . . ki a mély csendbe . . .
— A kápolnával épen szembe' —
Gondolatok hálóját fonva,
Multon, jövőn el-elborongva.

Mint sebes ölyű jött az éjjel,
Szárnyát hirtelen bontva széjjel:
Se láng, se csillag, se szövétnek,
Csak a fülke mécsei égtek

Vöröses, izzó lánggomolyba',
Mikéntha parázs láva folyna,
És a káprázat közepében
Ott ül Dózsa királyi széken!

Parázsból, gúnyból koronája
Kivillan a nagy éjszakába,
Hogy belepirul még az ég is,
Mely látta, nézte, türte mégis! . . .

— Te kárhozott, gyülölt árnyalak!
Se hős — se martír — se áldozat:
Rém csupán, kit mindenki retteg —
Hányszor jelentél itt nekem meg!

Arczodon dölyf — szemedben átok:
„Rut ráfogás a koronátok!
Emberjogért keltem én harczra,
Küzdelmem egy nagy eszme harcza!

De jönnek-mulnak évszázadok
És — reszkessetek — feltámadok!
Szellemem a földet bejárja,
S rám ismertek: — ez Dózsa árnya!" — —

Mig emberjog tiporva senyved
S *hazugság* marad a legszentebb;
Mig könny és vér patakba folynak
És átka lesz csak a nyomornak:

Mig egy szív lesz, a mely fellázad,
Hogy a *születés* megalázhat,
Megalázhat, poklokra vethet:
Dózsa lelke meg nem pihenhet!

MESE

A NAGY CZIZMÁRÓL ÉS A KIS CZIPÓRÓL.

Egyszer volt, hol nem volt, a szakálla kender,
Volt egy ügyefogyott szegény pity-poty ember,
Afféle „tedd-ide, tedd oda“ szegénye,
Mostoha a sorsa, szegény szerencséje.

Hát egyszer egy este, mikor ázva, fázva,
Erdei napszámról holtra elcsigázva,
Üres tarisznyával haza somfordálna,
Hallja, hogy beütött a szerencse nála.
Rég lesi. Nagy sor az! Léptit szaporázza
És beront ajtóstul a kicsike házba.
Letenné a baltát, állítva sarokba,
Úgy a hogy száz éve mindennap megszokta,
S rárivall a bába: „Van jó dolga kendnek?
Nem látja a kaskát? Nem látja, hogy gyermek?“

Tenné az asztalra — s újra reá mordúl
„Gyerek van ott, látja“ — a vén asszony zordúl.
Gyerek itt, gyerek ott, gyerek minden zugba',
Gyerek fenn a polczon, gyerek lenn a sutba',

Annyi mint a lenese, egy egész petrenecze.
Roskadoz alattuk a búbos kemenecze.

S a szegény embernek ez áldás láttára
Az inába szállott minden bátorsága.
„Hol veszek én annyi szalonnát, kenyeret,
Hogy felnevelhessem ezt a raj gyereket?"
Csavarintja fejét, mint szélben a nádszál:
„No te uram isten! be kifiguráztál!" |
Kapta magát menten, a baltáját fogta
S indult mindörökre vissza a vadonba. —

Mikor a gyerekek megemberesedtek,
Az édes anyjához így szólt a legkisebb:
„Süss hamupogácsát... add a tarisznyámat . . .
Megyek, hazahozom az édes apámat."
A csiszlikkel pedig, ki szomszédban lakott,
Az útra egy öblös fél czizmát varratott
Jó bagariából, nem fösvényül szabva.
Három czigánylegény elférl volna abba',
Három czigánylegény, meg egy öreg dádé . . .
Így indult a fiú az édes apjáért.

Hét évig fel-alá a nyomát kergette,
Mig végre ráakadt egy nagy rengetegbe'.
A hamupogácsát tarisznyástul szépen
Lerakta egy mohos nagy tölgyfa tövében.
Mellé a nagy csizmát . . . és azután leste.
Az elvadult ember mikor tér meg este.

Mikor az utolsó madárfütty elhangzott,
És a vadon nem ád többé semmi hangot,
Czammogva az öreg jött, letelepedett
És a pogácsából jóízűet evett.

S a mikor kiürült az egész tarisznya,
Álmélkodva nézi: „Nini, e meg csizma!“
Debreczeni vásár sok elmult azóta,
Hogy ő a lábára csizmát huzott vóna.
Megkivánta szörnyen . . . alig birt magával
S belemászott mindjárt mind a két lábával.
Ekkor elérontott a fia a lesből
És vállára kapta nyomba' mindenestül,
Akár csak a molnár a teli zsák lisztet:
„Megfogtalak, apám, és most hazaviszlek!“

* * *

Ülök magamban tépelődve,
A gondok szövőszékén szőve,
A csüggedésnek keselyszárnya
Suhog fölöttem . . . s vájja, vájja,
Szivembe vájja karmait.
Gyermekzsivaj tör bé szobámba,
És fényét átküldi a lámpa
A félig nyitott ajtón által
Egy széles világító sávval.
Amott a sáv ragyogó végin
Ott vetkeződnek kis cselédim,
Zsibongva, zajgva, hárman-négyen
(Nagy itt az áldás e környéken!“

S melyre a lámpa lángja sütt le:
Az ágy . . . a vánkos fehér csücske
Ide szolgál s míg nézem, látom,
Egy könny terem a szempillámon.
— Aludjatok! A ma tiétek,
Tiéktek enyhe még a fészek.
Bolygatlan fészken gyermekálom —
Egyetlen édes e világon!
Ki tudja, mit hoz majd a holnap?
Sejtelmeim viharról szólnak,
Sötét madárról, amely koppan
És pusztít nyájas otthonomban.
Mihaszna küzdtem annyi évig,
Hogy most a holnap gondja rémit?
Ó átok rád, dicsőség szomja,
Mely lelkemet hinárba fonta,
Hogy piros vérem hullásának
Jutalma légyen késő bánat!
Ó gúny! hogy mind a hevülések
Elpárologtak, elenyésztek,
S a világ-átölelő lángok
Utolsó üszke is elmállott:
Hogy a magas symphoniából,
Melyet lelkem magában ápolt
Nyomor között is, szennybe', sárba',
Agyonkövezve, megalázva,
Egyéb se tudott megmaradni,
Egy hang csupán, rekedt, alanti
Mely égbe nem tör, eget se kér,
Egy hang, egy vágy: kenyér, kenyér!

Im hanyatlóra áll már napom,
Sötéten száll le alkonyatom,
Az életalkony — még csak semmi.
De emberek közt járni-kelni
S érezni, hogy szivünkbe benn
Minden kiholt és idegen,
Merő üszög és puszta rom —
Ah, kínos, gyötrelmes nagyon!
S kidobni lassan, sorra, rendre
A felkorbácsolt elemekbe
A saját házi isteninket,
Kik óvtak, oltalmaztak minket,
Míg jött a balsors fordulója . . .
Majd befogadni a hajónkba,
Mikor bordája ropog-recseg,
Hogy a viharban segítsenek,
Barbar idegen isteneket,
Kiket mi soha meg nem értünk,
És nyelvükön sohasem beszélünk
S kezd minden érthetetlen lenni:
Az már a „Nihil", az a „Semmi! . . ."

„Add lábacskád! . . ." csendül egyszerre
Egy édes hang a közelembe',
Kis fitos orru lánykám szava,
Oly lágy akár a lágy muzsika.
Csak térdig ér az inge épen
És kis czipőt tart a kezében,
Nem nagyobb — füllenteni vétek! —
Mint egy piczi kolibri-fészek,

És addig mesterkedik véle,
Míg ráhúzza lábam hegyére.

„Megfogtál, drágám!“ rebegem,
És össze-vissza ölelem,
„A kis czipő haza hozott,
És most ismét itthon vagyok!“

HOVÁ?

Hová, hová lomhán lecsüggő szárnynyal
Tépett hajóm, te korhadt kis ladik!
Magányos fáklyád széllel és hullámmal
Még meddig küzd? meddig viaskodik?

Ha egymagamba járnám a hullámot
S ne csüggne rajtam annyi drága lét:
Ó dehogy védném e félig elmállott
Veszendő roncsnak olcsó életét.

Hol legvadabb az örvény forgatagja,
S az éj magánya a legzordonabb:
Oda terelném, hogy a szirthe' csapja
A legelső hullám csolnakomat.

De nem szabad! Sorsom kemény parancsa:
Lankadt izommal törni a habot,
Bár érzem, hogy az áhított révpartra
Csak evezőm eldobva juthatok!

A CZIGÁNYVAJDA ELÉGIÁJA.

Meghalt a vajda — oda lett a vajda.
Megesett a szörnyü baleset rajta.
Busul a czigányság, egyre azt hajtja:
Ne neked, dádé! benne vagy a bajba!

A mikor megérzé közelgo végét,
Egybehivá hét sátoralja népét,
S halkan — a szélsök alig-alig érték,
Elhaló-haldoklón szólt ilyeténkép:

„Im, fogytán a szusz már a fujtatóba'.
Pihenni tér a sátorok lakója.
Pihenését csönd s áldott béke ója.
Vihar nem lesz, se szél a bolygatója.

Aludni vágyom, hűséges vajdátok.
Még bucsuzóra végszavam halljátok.
Örökül mást én úgy sem hagyok rátok.
Meg egy rossz üllőt s horpadt kalapácsot

Viaskodj, rajkóm! tovább is a széllel,
Legyűröd, ne félj, tűrés fegyverével.
Sátrad kőházzal soha ne cseréld fel,
A sátor olykor palotával ér fel.

Mi kőházakban olyan nagyon ritka:
A boldogság a kóbor sátrak titka!
A sátorponyva mindenfelől nyitva,
Hamarabb kigyul a lappangó szikra.

A boldogságból én kivettem részem!
Egy szál hegedű — egy pár tüzes szép szem —
(Ah, végórámban is még rá emlékszem!)
Álom, oly édes, hogy tultesz a mézen —

Egy pipa dohány — egy ital viz — mi kell
Még több? — Ki be nem értheti ennyivel,
Sátrainkalól az sompolyogjon el,
Vándor szabadságot az nem érdemel!

Bejártam körül a kerek világot,
Ó mindenütt szép, akármerre járod!
De hol végig alunnám a nagy álmot:
Szivem örökké csak egy helyre vágyott.

Oda vigyetek hű véreim, népem!
Hol a nap leszáll fűzes Olt vizében,
Messze Moldovában aranyos réten,
Ott az én sírom már megásva régen.

Hej ott maradt el tőlem édes társam,
Hogy soha többé őt viszont ne lássam,
Hű kisérőm a nagy barangolásban,
Szívem szerelme . . . sírját magam ástam.

Vén csontjaimat ott ágyazd be, népem!
Ott lesz csak enyhe nekem, közelében.
Sohse félts! megférünk egy sirba szépen
'S biztatjuk egymást, ha félnénk setétben.

Nos? Ki igéri? Esdő szómra hajtva
Nincs, ki megtenné, mit szivem óhajtna?
Ó renyhe nép te! Ó te lusta fajta! . . .
No de *egyet* még rátok biz a vajda.

Fülelj! Ama sir túl messze hegyeken
Más kincset is rejt, a mi drága nekem,
Vajdák kincsét, botját ott rejtegetem,
Ki oda elvisz — mind az övé legyen!" —

S mint ki fogas eselnek előre örül,
Furfangos mosoly játszott ajka' körül,
Hunyorgatott félig hunyt pillák mögül,
Elhallgatott és csend lett köröskörül.

Egy barna legény a vonót gyantázta,
Próbált uj nótát hurjain e gyászra,
És addig-addig próbálta, czifrázta —
Vajda lelke rég fönnjárt mennyországba'.

ERDŐN.

Erdőn jártunk, eltévedtünk.
Bólintott a lomb felettünk.
Vadgalamb kaczagott lesbe.
Szemed az ösvényt kereste.
És egyszer — utólért az este.

Ha még egyszer találkozva.
Sűrű erdő összehozna:
Egyikünk se lenne bamba.
Lomb hiába nem biztatna.
Vadgalamb ki nem kaczagna.

UTRAVALÓ.

Mi földönfutónak a hajlék,
Mi éhezőnek a falat,
Az tépelődő bús kedélynek
Olykor egy szó, egy gondolat.

Olyan mint mikor gyönge résen
Vadonba hat egy napsugár
S ösvényt mutat a tévelygőnek,
Melyen ismét haza talál.

KINCSES LÁZÁR LYÁNYA.

Özvegy Salamonné dűledt házikója
Hogy épűlt fel újra — van arról egy nóta!

Évódik fiával Salamon özvegye.
(Karcsu legény, szálas, mint sugár jegenye):
„Képed is megfogyott — színed is elhagyott.
Szívembe nyilallik sok sűrű sóhajod.
Tekintsed anyádat, koronám, sugárom!
Végy erőt e szörnyű, e nagy búsuláson!"

Felüti a legény szép fejét sötéten:
„Édes anyám, lelkem, lenne egy kérésem.
Halálosan beteg Kinces Lázár lyánya.
Ha meghal, meghalok nyomban én utána.
Ha te oda mennél, ha nekem hírt hoznál!"
Bánatos szívemre gyógyító írt hoznál!"

Szegény özvegy asszony kezét összecsapja:
„Irgalmazz minékünk, oh irgalom atyja!
A dölyfös! a pogány! a nyomorult vére!
Lázáré, ki kutyát uszít a szegényre . . .
Jaj nekem, anyádnak, meg vagy babonázva!"

De azért csak megy-megy szegény asszony fázva,
Mintha hideg lelné, a nagyúri házba,
Suhan hímes ponyván, posztó-ajtót lebbent,
S egyszerre csak ott van, ott áll legislegbent:
Hattyúhabos ágyon nem ottan fekszik-e?
S köszönti félénken: „Adj Isten, Esztike!“

„Fogadj Isten néném, özvegy Salamonné!
Kertje rózsafája él-e még? virul-é?
Kicsike kertjében hej! csak egyszer jártam,
De azóta mindig az Alvégbe vágytam.
Ha nekem ily édes jó anyám lehetne,
Nem kívánkoznám úgy a magas mennyekbe.

Özvegy Salamonné édes-édes néném!
Kelmedet én egyre, de oly nagyon kérém:
Karikagyűrűcske növendékujjamon —
Viselje emlékül, im fogja, od'adom:
Ha majd drága kezét csókolja *valaki*,
Karikagyűrűmre hulljanak csókjai!“

Csoszogó járásnak hallani halk neszét,
Lehunyja a beteg fáradtan a szemét.
„Mi a keresőd itt? Ki bocsátott ide?
Nincs is a szegénynek szemérme, se hite!
Elhordd magad nyomba', éhenkórász hada!
Elbírja keservét a vén Lázár maga.“

Özvegy asszony fia ismétlen könyörög:
„Fenn az udvarházban tömérdek nép sürög.
Tudom anyám, vége! azt jelenti, vége!
Nincs e földnek többé napja, üdvössége!
Eredj anyám, eredj, sirasd el helyettem,
Ne lássa azt senki, hogy én mivé lettem!"

Kincses Lázáréknál lábujjhegyen járnak.
Doktorok, kuruzslók kitérnek egymásnak.
Kivül a tornáczon alamizsnát osztnak,
Templomban jó zsoldért papok imádkoznak.
De a kemény égbolt süket az imára:
Halállal vivódik Kincses Lázár lyánya.

S Kincses Lázár jár-kél, mint megbomlott lélek.
„Még egyet, utolsót! Jójjenek a vének!" —
Komor nagy terembe' telepitik körbe.
S közéjök lép Lázár: „Lássatok megtörve!
Dölyföm letiporva, gögöm megalázva!
De ha isten ótet — ha engem megszánna.
Halljátok, ím hittel teszek fogadalmat — —"
S helyeslőn a vének sorra bólogatnak
„Fogadod?" — „Fogadom, hivom a Jehovát!"
„Ámen! Ugy segéljen!" suttogva mormogák.

„Kincses Lázár Eszti, én gyönyörüségem,
Halottaidból feltámadt üdvösségem!
Titkos, nagy beszédre állj elém egy szóra!
De előbb öltözködj fényes úri módra,
Selyembe, aranyba, csillogó gyémántba,
S mosolyogj már egyszer a te ősz apádra!"

Kinczes Lázár Eszti szomorún elébe,
Selyembe, aranyba, gyémántosan lépe.

„Megkéretett téged milliomos bankár,
Márványházba' lakik, négy lovas hintón jár,
Mit feleljünk neki Kinczes Lázár Eszti?"

„Szófogadó lánynak neveltél te engem,
A kinek te szántál — ahoz kell elmennem." —

Kinczes Lázár erre sóhajtva megszólal:
„Nem jönnek te érted négy lovas hintóval,
Nem lesz, a ki neked palotát rakasson,
S kárba vesz örökre a ‚*nagyságos* asszony!'
Mert végső inségben istent kisértettem,
Arra vetemedtem, nagy fogadást tettem:
Ha halál révéből megtérsz nekem ujra,
(Mert ellenem együtt mind a követ fujja!)
Oda adlak téged, önkényt eljegyezlek
A legutolsónak: a *legszegényebbnek*,
Koldus szegények közt a legkevélyebbnek,
Hetedhét országon a legszebb gyereknek! —"

Kinczes Lázár Eszti nyakába borúla,
Szótalan gyönyörtől szíve elszorúla,

Özvegy Salamonné düledt házikója,
Így épült fel ujra — a jó isten ójja!

VÁROS VÉGÉN.

Czigánysornak hívják falun,
Hol most télen-nyáron lakom.
Az utolsó házakat:
A hol redves hegedűmet
Próbálgatom, sanyargatom:
Vaj' bebizonyul-e hűnek
Vagy álnokul cserbehagy?

Rengeteg nagy ez a város,
Czigányokban nem hiányos.
Ó de nincs czigánysora!
Hej, keserű gúny van ebben,
Hogy a hol most szivárványos
Dalaimmal tanyát vertem:
Ez a ház is - palota.

Ember ember hátán lakja,
Ahogy sorsuk összecsapta,
Kapzsi, éhes emberek:
Ki kenyérre — ki szép szóra,
Ki hírnévre — ki aranyra —
Isten a megmondhatója,
Melyik a legéhesebb!

Egymás elől ki-kitérnek,
Óvatosak, mint a vétek,
Mitől félnek? — Nem tudom.
Szomszéd keze jó hiszemmel
Kilincsedre ritkán téved,
De a kandiság félszemmel
Besandít a kulcslyukon.

Micsoda szél hajtott ide,
Népes vadon közepibe,
Jó póéta, tégedet?
Hiszen a legzordonabb, vad,
Elátkozott rengetegbe'
Nem lehetnél elhagyottabb,
Mint e népboly közepett! . . .

S hangja is van e vadonnak,
Jobbra, balra robotolnak
Két vagy három zongorán —
Fenyveseknek vad zugását,
Felkorbácsolt Balatonnak
Dörgő-búgó csapkodását
Örömestebb hallanám! . . .

Rovogatom széltől szélre
Ezt a várost annyi éve,
Váltogatom a tanyát:
Hol elűztek, hol megszöktem,
De állandó nyugodt révre,
Melyről álmaimat szőttem,
Szegény fejem nem talált.

Meddig maradhatok itten?
Nem ringatom édes hitben,
Nem áltatom magamat.
Ah, a házbér olyan drága!
És az ember olcsó szörnyen!
Hogyha el nem űz a skála,
Majd nyomósb ok is akad.

Pedig kínos lenne válnom,
Megszoktam már uj tanyámon,
Ah, és egyért kedvelem:
Nyilt messzeség mosolyog rám,
Kék hegyek a láthatáron.
És a felhőt vándorutján
Messzebb elkisérhetem!

LEPEREG AZ ÓRA . . .

Lepereg az óra,
Elillan az élet,
Alig hogy indultam,
Már a révbe érek.

Őszbe csavarodik
Lassan hajam szála,
S kopárabb lesz egyre
Előttem a pálya.

Régi kötelékek
Engednek lazultan,
El-elmaradoznak,
A kikkel indultam.

Rokonok, barátok
A szivemhez forrva,
Kidőltek az évek
Folyamában sorra.

Ha hátra tekintek,
Egész fejfa-erdő
Meredezik reám,
Felhőként sötétlő.

S ha szemem sugára
A jövőbe téved,
Saját sírhantomnak
Árnyéka kisértget.

Őszi szelek járnak,
Vetik már az ágyat.
Temessük el, szívem!
Az elkésett vágyat!

—❀—

PANASZOS VIRÁG.

Panaszos virág! . . . Ó miért
Irígylitek ugy tőlem!
Hisz értte annyit szenvedék,
Küzködtem és törődtem.

Mig eljuthaték oda, hol
A hír virága terem:
Im megvénültem! — Már őszbe
Csavarodik a fejem.

S az a titkos légi áram,
Melynek a madár enged
Borongó őszszel — ó, érzem,
Felém is már legyintett! —

Mint közlegény, kit elkerült
A csaták édes bére,
S vén korára jut csak szerény
Kis kereszt hős mellére:

Simogatja, tapogatja,
Örül is meg szomorú —
Úgy vagyok én e virággal:
Szorít ez a koszorú!

Nincs hát mért megpanaszolni!
Ah, hisz az ősz nem tavasz.
S üde bár a virág színe,
De illatja már nem az!

GEDŐVÁR ASSZONYA.

A füleki várba' vad tivornya járja,
Nappal éjszakáznak, éjjel tivornyáznak.
Éjfélkor, éjfélkor csalfa koczkát ráznak.

„Ménem a ménedért, falkám falkád ellen!"
Gedő Simon: „Tartom!" — Kaczag a gróf:
„Nyertem!
Aki búsul, búját borral öblögesse:
Igyál Simon! Még ma többet is vesztesz te:"

„Jobbágyat jobbágyért! Váram várad ellen!"
Gedő Simon: „Tartom!" — Kaczag a gróf:
„Nyertem!
Aki búsul, búját borral öblögesse:
Igyál Simon! Még ma többet is vesztesz te!"

„Még többet is? . . . Hazudsz! — koldussá
tevétek!"
És közbe vág a gróf: „Hát a feleséged? . . .
Fölteszem a váram, ha nődet fölteszed! . . ."
Gedő Simon tette és az is — elveszett.

Megy a kengyelfutó, ahogy bírja lába,
Gedő Simonnéhoz a gedői várba:
„Szépséges szép asszony! Sziklán termett rózsa!
Elnyert az uradtól füleki vár grófja . . .“

Gedővár asszonya nem hisz a fülének:
„Paripa vagyok én, mit csak ugy cserélnek!?“

„. . . . Azt üzeni néked édes gerjelembe':
Én menjek-e érted? Te jösz-e ölembe?
Aranyos hajaddal befontál már régen
És most urad vagyok s te a feleségem!
Parancsolod: éjjel, fekete felhőbe'
Ugy szállok le hozzád a sziklatetőre:
Parancsolod: nappal, delelő sugárba'.
Ugy viszlek el téged egy világ láttára! . . .“

Gedővár asszonya komoran, kevélyen:
„Asszonyt *lopni*: járja: aszonyt *nyerni*: szégyen
Mond meg az uradnak: meghaltunk mi ketten
Ma és mindörökre . . . Hej, pedig szerettem
Kínos szerelemmel, kötés ellen, titkon:
Akarom . . . tudja meg . . : már tudhatja titkom,
Ugy rémlik előttem, mint egy szörnyű álom,
Hogy most gyűlölnöm kell! . . Megvetem! Utálom!“
Füleki gróf tréfás jó kedvében hallja:
„Nosza fiúk rajta! . . . Im maga bevallja.
Ki lesz a vőfélyem? Ki lesz a násznagyom?
Gedő Simon hol vagy? Elázott, de nagyon!

Nyergelni szaporán!... édes csókra vágyom.
Nincs is több oly asszony széles-e világon!“ —

Magas Gedővárban a cselédség súg-búg,
Este van... réme van.. zúg a szél... csak zúg, zúg.

„Jó estét! jó estét! mátkapárom, néked!“
— „Jöttél, ugy-e, Fülek! a nyeremény végett?“
„Érted, csupán érted!“ — „Lovag, te csalódol,
Arra későn jöttél, vagy nagyon is jókor.
Amikor megnyertél, elvesztettél engem:
Nyerj meg újra!... Próbáld!... Fönn a várteremben...
Koczkánk a kard éle... életre, halálra...
Lesz ki értem megví lovag, bizonyára.“

Lovagok ámulnak... cseléd, csatlós súg-búg,
Este van... réme van... zúg a szél... csak zúg, zúg.

Vörös fáklyafénynél fekete lovagok
Lomha árnya nyirkos falakon kavarog.
Viszhangos folyosón kopognak, koczognak,
Oszlopos csarnokban némán sorakoznak.

„Dömöczki a szablyám, vert aczél a vértem!
Megmártom szablyámat még ma piros vérben.
Édesebb lesz csókja — szívem megrablója! —

Oly bizonyos, mintha már ajkamon volna!
Hol késik asszonyunk? Lásson víni engem!“...
S a vasálczás lovag állván vele szemben,
Suhintja a kardot... „Ne kérkedjél, ha vágj!...
„Ó jaj!.. végem ... talált, most másodszor
talált!“...

Halottnak hallgatás!... Lovag, csatlós súg-búg.
Este van... réme van... zúg a szél... csak zúg, zúg.

„Elé azt a fáklyát! szaporán, hé! lássuk!
Másodszor? — Nem tudnám, hol láttalak másutt?“
Megoldja sisakját s felordít találva:
Sisak alól bomlik arany karikába'
Drága arany hajzat — s rámered kisértve
Gedő Simonnénak babonás szépsége!

Kialudt a fáklya... a cselédség súg-búg.
Este van... réme van... zug a szél... csak zúg, zúg.

LENKÉNEK.

Örök tavaszba hinnem nem nehéz,
Örök ifjuság álma nem merész:
Ha arczod lángján elrévedezem,
S szép szemeidbe vész tekintetem.

Eszembe jutnak amaz ős regék,
Midőn közel volt földhöz még az ég,
És irigylendő boldog istenek,
Buzgón imádtak földi szépeket.

Öltöttek értük ezer alakot,
Ki felhővé, ki lánggá változott.
Ki aranyesőben, kucslyukon át
Hódítá meg a földi ideált.

Töprenkedem, sokáig tünödöm
Ha te akkor jársz vala a földön
S valami pogány Isten megszeret:
Mily alakban nyeri meg szívedet?

Ó ha én ezt ki bírnám fundálni,
Csupán egyet tudnék még kívánni:
Hogy bár lejátszott, hálátlan szerep —
Örökre pogány istenné legyek!

AZ „ÜNNEPNAPOKBÓL".

ALKONYAT.

Ha áldozóba' éltünk napja
S vérünk lassúbb ütemre lejt,
Erőnk alpártol, cserbe hagyva
S a szív nem remél, csak felejt.
A bágyadt, félelmes napokban,
Melyeknek súlya, kínja nagy,
Midőn áhítunk egyre jobban:
Ó isten, isten, el ne hagyj!

El ne taszíts magadtól minket,
Ha kor megtört, fény elhagyott
S mit távol ifjuságunk hintett,
Minden virágunk elfagyott.
Ha száraz kóró lett a képünk
S vad csörtető szél fenyeget,
Maradj velünk, légy menedékünk
Ó mindenható szeretet!

Maradj velünk — kisérj odáig,
Hol örök hajnalod hasad,
Hol a ki nyugodalmat áhít,
Megpihen védszárnyad alatt ;
A hol jutalmát megtalálja
A küzdő és a szenvedő,
És megszünik a lét viszálya,
Ha ránk borult a szemfedő.

ESTÉTŐL ESTÉLIG.

Templomi ének a XI. századból.

Lesi a galamb — hogy tünik a nap —
Istennek árnyát sovárogva este,
Ki-kitekint minden oly hallgatag,
S választja fészkül isten házát este.
Fel-felsohajt: Mily lassan múl a nap,
Ó szabadulnék s lenne újra este!
Áraszd, ó isten, ránk malasztodat
S pazar kezekkel adj nekünk ma este.
Lásd, gyermekid megtörve állanak
Kora hajnajtól, mig leszáll az este —
Könyörülj, uram! Hanyatlik a nap
És bontogatja árnyit már az este.

TEMETÉSI KAR.

Te állsz fölötte a mélységnek,
Melyet halandó meg nem mérhet,
Birája te a mindenségnek!

Igaz biró, ki jót kiszemel,
Ki öl és éltet, sújt és emel
Kimondhatatlan kegyelmivel.

Tiéd a halál és az élet,
Ki merne pörbe szállni véled.
Midőn megzendül az itélet?

Te vagy az örök változatlan
A bomló, tünő változatban,
Hol számomra üdv s kárhozat van.

Te vagy az örök fel nem bomló!
És én? és éltem? — Por, elomló,
Gomolygó füsthöz oly hasonló.

Füsthöz, ködhöz, mik tova szállnak,
Aszu fűhöz, mit lekaszálnak,
Virághoz, melynek töve szárad.

Ha vén, ha ifju, agg vagy gyermek;
Ha nyomorék és ha megtermett;
Kit kunyhó rejt vagy fényes termek:

Te sorra, rendre, mind beinted; —
Apáinkhoz begyűjtesz minket,
S hozzánk majd egykor gyermekeinket! . .

GYILKOS HARANG.

Barna legény, barna, volt a szeretője.
Kegyetlenül apja eltiltotta tőle,
Oda adta másnak —
S neki ment menyasszony-fővel a Tiszának.

Szegény halászlegény három nap halászta,
Negyednap elvitte az apai házba;
Nagy harang nyögése —
Ötödnap — hatodnap volt a temetése.

Keltik a tanácsot első kakasszóra:
„Ároktói tanács kéretlek egy szóra.
Kopasz vén Bordácsnak
Mondani valója — volna egy két szója.“ —

„Halgass czigány, hallgass! Ki jön itt, nem látod
Ároktói nemes, nemzetes tanácsot?
Kurátor — szénátor —
Együtt vannak, együtt mind az egész sátor!

Hallgass, czigány, hallgass! Nagybőgő, czimbalom!
Mihaszna huzzátok! mihaszna huzatom!
Mikor *hallom mégis*
Annak a harangnak iszonyú nyögésit.

Hogy zúg, hogy búg, jajgat, zagyván összevissza,
Veszekszik, marczangol, a véremet iszsza,
Agyvelőmet tépi —
S túl nem ritkoltja hang se földi, sem égi! . . .

Ároktői tanács! Azért hivattalak:
Adjátok el nekem a nagy harangtokat.
Dús vagyok szertelen —
Van ménesem, gulyám és — nincsen gyermekem!

Ménesem, gulyámat oda adom érte,
Nem hiszem, hogy annyit más megadjon érte!
De — vigye a kánya! —
Azt se bánom, ha még egy-két pusztám bánja!

S kongó vén harangján még csak baj sem esik!
Miattam fen csünghet a végítéletig:
Egyebet se vétni —
Én csak gonosz nyelvét akarom kitépni.

Nos hát áll az alku Ároktó tanácsa?!
— De mit bámészkodtok úgy a vén Bordácsra?
Nem vonom én vissza —
Ép észszel cselekszem . . . tiszta munka tiszta!".

— Egyszer csak kondítják hajnali misére,
Igazi harangszó! . . . fölforr Bordács vére!
Utczu neki! kapja:
A bandát, tanácsot a faképnél hagyja.

Szalad a toronyba: „Gyilkos harang, véged!"
Rámordúl a harang: „Agyonzúzlak téged!"
Sírból egy hang támad:
„Könyörülő Isten! szánd meg ősz apámat!"

SVÉD GIMNASZTIKA.

(Egy orvos barátomnak.)

A fjordok, zundok csillogó honából
Veszetemre hoztad mesterségedet;
Ah, minden csontom ropog Svécziától,
Mint jégburok, ha hő recsesenti meg.

Hajlíttok, gyúrtok, paskoltok szerényen,
Nyujtóztattok, ti új Prokrustesek,
Biztatva, hogy majd felvidul kedélyem
S gyógyulva ismét a régi leszek.

Kétkedve bár, de tűröm véges-végig —
Mi kár, hogy bízni, hinni nem tudok!
De kit az élet tiprott, paskolt vérig:
Hogy lelkesítse azt gyógymódotok?

Rajongva csügtem kóválygó képzelmen,
Emberbe' hittem s enmagamba' én —
Vezettem gályám szél és vihar ellen
— Úr a viharban, pályám kezdetén.

Ma nem hiszek se másba, se magamba,
És gúnynyal mérem átküzdött tusám:
Veszteglek únott, tétlen nyugalomban
S aléltan fonok a gond guzsalyán.

Csak olykor, ha egy hü szivre találok,
Enged a dermedés, olvad a dér:
Lehet bár garmada a tudományod,
Kézszoritásod mégis többet ér!

JEHOVA.

1887.

I.

Világot láttam, nagy földet bejártam,
Délszaki tájon csillagot imádtam.
Virágzó, szőke Tiszának partjától
Bolyongó ösztön messze sodort, távol:
Havas aljában, térdig a rózsában —
Jártam a hullámos kék Itáliában.
Ó de szín s illat elmosódó semmi,
Futó felhőként látjuk tünni, menni,
Elkapja percz, mint szél a tört harasztot,
Túlszép — azért hiába is marasztod.
És lelkemből is — mint hajnali álom
A délvidék elillant — nem találom,
Se színe, se fénye, se bujasága . . .
Ó évek, évek lassu rombolása! —
De egy-egy marczona sziklaalak
Kemény körrajza lelkemben maradt,
Bevésve mélyen torzvonásait.
Látom . . . merőn áll . . . felhőkbe hasít . . .
Rideg, kopár, de méltóságteli;
Idomtalan, de vas! — S alant fedi
A mélyben lábait buja tenyészet

S a termő sziklák lenn testéből részek,
Miket lesodrott vad hatalmival
És megtermékenyített a vihar:
Az ő tulajdon édes gyermeki —
S világuk más s világa más neki!

Hol láttam ez arczot, mely kisért régen?
Márványban-é?.. Nagy mester vésetében?...
A szem villáma, a lendülő kar
Titán Angelo szobrára vall'
És lelke vad haragját olvasom
És fájdalmát az aczél homlokon.
Való?.., San Pietro boltja alatt
Fogant agyamban ez a másolat?
Nem, nem!... Ott visszaálmodám csupán
Egy téli nap borongó alkonyán.

II.

A mi falunkból való ez a kép.
(Hogy nem jutott eszembe már előbb!)
Sötét talárban szálas egy alak,
Lassan lépkedve, délczegen haladt.
S mi félénken tértünk előle ki:
Az utcza ácsorgó gyermekei,
És összebujtunk, mint a verebek
Lombsürüben, ha vihar közeleg.
Majd száz év súlya tornyosult fölé,
De derekát meg nem görnyeszthető,

Egy élő monda, homályival födött,
Úgy járt-kelt ő az emberek között,
Megsejtve tán, ó de megértve nem —
Egy végtelenbe nyuló életen! . . .

Nagy tudomány hirében állt az agg,
S nem tudta senki, honnan szakadt.
Rebesgeték, hogy béavatva van
A szent kabala ős titkaiba,
És egyedül csak rajta, rajta áll,
S élhetne dúsan mint egy kis király!
De holtig szegénységet fogadott
És nádtetős kis viskóban lakott.
A könyvet búj ta s a templomot járta,
Nem e világról volt a tudománya!
Elpusztult törzsek holt nyelvében él,
Ó-chald és szír neki nyitott levél,
S az est leli s a hajnal elmerűlve
A hieroglif szarkaláb betükbe.
Bornak — gondolja — bornak, bölcseségnek
Értéke annál több, ha mentül vénebb.
A bölcseség egy! — ez hite java:
A bölcseség egy! — és ez Jehova!
Az a merev, kemény negyedíziglen,
Apák bünéért boszut álló isten,
Az az ő istene! — Mint a lehellet
Tükör lapján, mint a könny, melyet gyermek
Sír, akként jöttek, multak és enyésztek
Mellette gyors iramban nemzedékek

S tapasztalá, hogy minden tétova,
Szilárd csak kettő: ő és — Jehova! —

Kevés beszédű, komor, hallgatag,
Egy világ szunyadt pillái alatt:
A gondolat határtalan világa,
Borongva éjbe, villámokba mártva! —
Kerülte az élőt, mint őt azok,
(Hisz közibök már alig tartozott!)
De hol haldokló végtusáját vívta,
Ott megjelent: ha híva, ha nem híva:
S a vívódó, az elszakadó lélek
A biztatásból, mely szemében fénylett,
Midőn a hitvallást harsányan zúgta:
Erőt merített az utolsó útra.

Gyakran virrasztott fenn, égetve mécset
A mindennapi szűkes kenyér végett.
Nagy pergamen-lapokra az öreg
Másolgatá a régi szöveget,
Az ó szövetség örök tanait,
Az ígét, a mely életre tanít,
Az élő forrást, amely bugyogvan frissen,
A misztérjumot, melynek neve: Isten!
De mert élte így telt, betűket vetve,
Uralkodott is a betű felette.
Rajongva gondolt, vissza-vissza vágyva,
Amaz irtó-setét, zordon világra,
Midőn Jehova volt földén a fáklya
S halállal lakolt, aki profanálta.

Midőn a holt betű volt élő törvény,
S nyomán agyonkövezetés tüz, örvény . . .
Midőn a máglya felsütött az égre,
S a bárd villámlott a főpap kezébe'? . . .

III.

E kopár, meddő szirtorom tövén
Elrejtve nyilt egy friss virág üdén.
Nevelte szellő- és patakmoraj,
Gyér verőfény és áldatlan talaj,
Apaszigor, nélkülözés, hő vágyak —
Harmat helytt dér a szomjazó virágnak!
S az ellenséges zord égalj alatt
Jób lánya teljes rózsává fakadt;
Romlatlan és ép — csodatünemény,
Bűvös összhangban az erő s a fény.
Szépsége fönség, mozdulata báj
És rhythmus — s mint alkonyi rónatáj
Mélázni hivó lágy ezüst harangja,
Oly dallamos, ha szól, beszéde, hangja,
S amit mond — okos; s amit gondol — szép:
Színes pillangó, mely szárnyit bontja szét
Fensík tavának kék tükre felett . . ,
És szemei'? . . . Ó ezek a szemek! . . .
Ha száz esztendeig folyton halászom,
Nem jő horogra szó, kimagyaráznom
E bódító szempár költészetét;
De megfejtésül mondok egy regét:
A mélység éje s a nap delelőn

Egymásra néztek sovár epedőn,
Együvé vágytak, egymásra találtak,
Egygyé olvadtak, többé el se váltak,
S a találos mese megfejtve szépen
Ott lángolt Mirjám fekete szemében! —

Testét a parlag — lelkét a magány
Dajkálta — hű dajka, kinek dalán
Zsongásnak indul sok titkos erő
S a képzelet szárnya merészebbre nő.
Sárgult foszlányról mohón, egymaga
Tanúlt betűzni, titkon, éjczaka
És csonka könyvből lopva ellesett
Egy szót, egy dalt, mondást, történetet:
Fukar morzsát az eszmék asztalárul
Sovár lelkének gyönyöreül, tápul.
Ó mert szomjas volt e lélek! Szomjazott
Tudást, megismerést, változatot:
A köznapi létből megszökni vágyott
És alkotott magának egy új világot,
A melyszebb volt, dúsabb, tisztább, merészebb:
Sejtelem félig és félig költészet!...
S egyszer egy régi könyv akadt kezébe,
Teljes — csupán a czímlapja letépve —
Ebben lelé a legszebb dolgokat,
— Mi kár, hogy szerzője rejtve maradt! —
Olvasta folyton, százszor éven át,
Mint valami bájos melódiát,
Melyet ismétlünk únosuntalan,
Mert szívünk-lelkünk vele telve van:

Olvasta és *magára szabta* mind
Az alakokat sorra, egyenkint:
Ma Julia volt Romeo ölében
És holnap Dezdemon', a szerencsétlen!
Majd lady Macbeth vérfolttal kezén;
Cordélia ma — holnap Imogén . .
És hogyha egy-egy falusi ripők
Otromba bókkal kerülgette őt,
Zubolyra gondolt és Titaniára . . .
— Ilyen volt Mirjám, a vén Jób leánya.

IV.

Langy őszi est. A nyárfa lombja rezdül,
Már búcsúzik a fecske az eresztől,
Hajnalra, hajnalra kihűl a fészke,
Dalos kis fecském, vajon visszatérsz-e?
Kis nádas háznak ablaka világit,
A rezgő nyárra hinti fénysugárit,
Nyárfa lombját színaranyra festi,
Az éjszakát messze bederengi.

V.

Galambősz fejét tenyerébe hajtva,
Ül a vén Jób — mélyen elborongva.
Előtte sárga pergamen-levelek,
Toll, kalamáris — nem boldogul velek.

Meg-megragadja, vezetné a tollat.
Ó de betűi ma mind összefolynak:
Nyilván nehéz köd van ereszkedőbe',
Nehéz a feje is — vén sas, elore!
S a toll hegyét ismét mélyen bemártja,
Lelkéhe' találó fejezet várja
Serény kezét ma . . . Mózes: kettő.
A fejezet meg harminczkettő,
Üssétek fel és olvassátok
Odahaza a bibliátok!
Az aranyborju rút bálványozása
S Mózes haragja, nagy búsulása,
Gyémántszögekkel van ottan kiverve —
(Az volt ám költő, ki azt énekelte!)

„. . . . És Józsue szólott: — Mesterem hallga!
A táborból hangzik diadal hangja. —
S felelt a mester: — Fiam, te tévedsz,
Nem diadal s nem legyőzetés ez:
Más hangok azok alant a hegy tövén:
Éneklés, ujongás szavát hallom én! . . .“
S csodálatos! hogy írja ezeket,
Fülei egyre zúgnak, csengenek,
Mintha — mely hangzott ezredek előtt,
Most ugyanaz a hang ütné meg őt:
Sajátos zűrös-zajos rialom . . .
Megáll, figyel . . . Ah, csalódott nagyon!
Nem szellem szárnyin szálló hangzatok
Nem szellemhangok, miket hall, azok:

Vándorszínészek korcsmaszín alatt
Üték fel szellős birodalmukat,
S a falu népe, kitől csak telik,
Most ott van s tapssal adózik nekik,
Tenyér izzad s patakba foly a köny —
Muzsának látni azt, édes öröm!
E zaj zavarta meg az öreget,
De tolla ismét csak tovább pereg,
Pereg, perczeg, meg újra meg-megáll —
Nyugtot ma lelke sohase talál.
A zene hallgat. De helyébe jönek
Kisértetei lezajlott időnek
És gyötrik az aggot, zaklatva őt,
— Minek is vannak a régi idők! . . .

VI.

Három szép fia volt s elragadá
Az élet — az élet, nem a halál!
Sőt ki halállal halt a három közül,
Annak az egynek örvendhet egyedül.
A harcz, a kor, a lég, egy új idő,
Mely lábbujjhegyen, halk tipegve jö
És áramát nem érzzük, csak ha már
Hullámitól reng az egész határ:
Az újkor, mely multak nyakára hág,
Molochként elnyelte három fiát!
Se hit, se czél, se eszme, se szokás:
Apa és fiú közt nincs közös vonás

S a szent kapcsot, mely mindent áthidal
Engesztelő, meleg sugárival:
A vér s szív kapcsát széttépte maga
Vas gőgjében a törhetlen apa!

Ajánlta gyermekét ég oltalmába -
S kitaszítá a rengeteg világba!
Még tizenhárom éves volt csupán,
De így kivánja ősi hagyomány.
Soká nem érkezett felőle hír,
De egyszer — lám a gyermek mégis ír!
„Apám e földön egy van, a mi szép,
A mi magasztos és dicső: *a gép!*"
És apja válasza sem volt tétova:
Pergamenlapon egy szó csak: *Jehova!* —
S jött újra üzenet: „Tünik a vadon!
Misszuri mentén a síneket rakom,
Őserdőt irtok s sziklát döngetek,
Vezényszavamra rést nyit a rengeteg;
Az égbolt sátram, ágyam az avar
S lesből az indián fel-felzavar,
Hallom a sakált üvöltni az éjben —
És amuletted, ó apám, még épen". —

Aztán se hang, se hír! — Multak az évek,
Új sarj izmosult s kidőltek a vének.
Már senki sem gondolt ősz Jób fiára,
S egyszer betoppan szülő falujába.
Jött kisérettel, mint fejdelmek járnak,
Se szeri, se száma dús hintajának,

Szerecsen a bakon s tenger szolgahad.
Kik elől-hátúl körötte rajzanak,
Csillog és villog az egyenruhájok —
Ilyet a falu még sohase látott!

S a nádviskó előtt, körül, megett
Megálltak és ellepték a gyepet.
Az úr szép, délczeg, dúliás alak,
(Arczát pörzsölte a délövi nap)
Rengő hintóból, mint könnyű pehelyt,
Gyermeteg arczú, bájos nőt emelt,
S az agg elé vezette, a ki várva
Karjait már-már ölelésre tárta
S egyszerre visszahökken ... sápad ... reszket:
A nő keblén meglátva a — *keresztet!*
„Hitehagyott! — sírt föl vadul szilajan: —
Hitehagyott! — te nem vagy az én fiam!
Küszöböm átlépni nem fogod soha,
Akként irgalmazzon nekem Jehova!“

VII.

Kínos emlékek — és súlyuk alatt
Kigyúl lelkében a régi harag,
És megujul a fájó, régi seb
S vérzik ma úgy, mint akkor vérezett.
Tenyerébe csuklik, hanyatlik feje,
Viszi, ragadja az emlékezete.
Ah volt neki, volt . . . Ó az a másik . . .

Még most is látja gyermekvonását.
Lángész, mely isten homlokából pattan —
S az is eltévedt a nagy sivatagban.
Kutatta istent kőben és növénybe',
Ah, ifjuságát oda adta érte!
S mikor a tudás fényfokára hágott,
Mindent talált — csak istent nem talált ott!
Nevét a hir felkapta s ott ragyog
Azok között, kik örökké nagyok.
Tudós és bölcs . . . egy új bibliа!
Hiába mind! — már az sem a fia!

És lassan, lopva — ritka vendég nála —
Egy könny oson le vén Jób szakállára:
Csak Isten a tudója, hogyan támadt —
Szólott e könny legkisebbik fiának!
Azt nem üzé el világrengetegbe,
Három közül legjobban azt szerette.
Virgoncz fiú volt, csupa meró élet,
Szakasztott mása édes szülejének,
Csintalan, víg és takaros gyerek,
Kit mindenki szid s mindenki szeret.
S tizenöt éves alig mult, alig . . .
S im egyszer a világ felkavarodik:
Trónok inognak, ó-bástyák ledűlnek,
Szuronyt szegeznek, kaszát köszörűlnek,
Vért izzad a fű, vérben kél a reggel,
S a gyerek elment — önként a sereggel.

A puskatust nem bírta gyönge válla,
Hát akasztottak dobot a nyakába,
Dobolva — úgy ment csatáról csatára —
Amíg egy golyó szíven nem találta . . .

VIII.

Fogytán a gyertya, elaludni készül,
Hamvas üszkétül a ház elsötétül,
És mikor a vén Jób fölemelkedik,
A ház árnyékkal még jobban megtelik.
— Mirjám! — susog — én édes gyermekem!
Mind elhagyott — csak egyedül te nem!
Virraszszon ágyadnál angyalsereg,
Gabriel, Rafáel őrizzenek
S riaszsza vértes, hatvanezer
Tőled az éji rémeket el,
Rémet, lidérczet, rossz látományt
S óvja, fedezze a drága leányt!

Szítja a lángot elevenebb fényre
S benyit a hajlék benső rejtekébe,
Ahol Mirjám, mint holdfény virágágyon,
Éjente nyugszik patyolat-párnákon,
Egy tulvilági szendergő szobor . . .
S az ágy bontatlan — Miriám sehol.

De ágya előtt a kis asztalon,
Kuszált vonások egy fehér lapon,

Mirjám írása s hol összefolya,
Még látszik rajta a könyek nyoma.
Kuszált vonások . . . zavaros beszéd . . .
(Biz elvesztette az a lány eszét!)
Apai átok . . . életcézél . . . nem késhet . . .
Ragadja, vonja, hívja a művészet!
Denique, hogy sorsán nagyot lökött —
S a vándortársasággal — megszökött!

IX.

Mint vad, mikor a vadász csője durran,
S fölötte a halálos ón elsurran,
A mely horzsolja csak, de nem talál,
S a vad egy perczre megszédül, zihál . . .
Kábultan néz, neszel . . . s aztán hirtelen
Szilaj szökéssel meg talpon terem
S vadászszal, vészszel újra szembe száll:
Úgy Jób Tétováz . . . inog . . . Homály
Valami hályog . . . nyomasztó setét
Összezavarja szegény vén fejét.
Feljajdulna — olyan nyilalást érez,
De nem találhat hangot érzelméhez:
Végre kitör belőle. „Hát ez is? . . .
A legutolsó . . . Mirjám! . . . ah, te is! . . .“
Aztán zokogni kezd keservesen,
S a lányt siratja, nem magát . . . nem . . . nem,
De mikor az első rohamnak vége:
Már összetörte, nincs több bálványképe.

Se fia, se lánya, se rokona:
Ura van csupán, egy — a Jehova!

Föltépi az ónos, keskeny ablakot
— Az égen csak egy-két csillagláng ragyog —
És föltekint és ki az éjszakába,
Mely sűrű, komor gyászt öltött magára:
S mikéntha mind a seregek urának
Minden seregei ott állanának
S szavára figyelne a föld s az ég,
Hogy ő hitében nem ingadozék,
De szilárd maradt, perczre föl nem lázadt,
Hangon, mely megreszketteté a házat,
Elnyujtva hosszan, fúlva zokogásba,
Belekiáltott a sivár éjszakába:
„Adonáj, te adtad s te elvevéd,
Tiéd az élet s a halál tiéd! . . .“

AZ ANDRÁSSY-UTON.

A keskeny utczák, szűk sikátorok,
Hol andalogtam szebb napokban régen,
A melyek látták ifjú dőreségem
Eltűntek mind — alig maradt nyomok.

Ahol bizalmas ablakok alatt,
Féléjszakákon lestem egy-egy árnyat,
Erkélyes, tornyos büszke palotáknak
Pompája állja el az utakat.

Szent helyeimet mind elfalaztátok!
Az első édes találkozó helyet!
S mint sírból künrekedt kisértetek —
Úgy bolygok itten s haza nem találok.

Puhatolódzom . . . . a márvány megett
Hol csendült ifjan itt az első ének?
Isten bocsássa meg tinéktek
A pusztitást, mit véghez vittetek?

INFLUENZA.

A háztetőkön vékony hólepel,
És fenn az égbolt kénkősárga.
Ködraj lepi a mélységeket el,
S harántan dűl a füstnek árnya.
Az ágyból nézem, lázba, betegen
A ködöt gyülni, foszladozni, menni . . . .
Zsongó aléltság kéjét érezem,
És nem fáj semmi.

Egy varju gubbaszt ott magányosan
Mint egy fakir — kémény tövébe,
Zsákmányra les pompás szimatja van.
S kitekint a szürke semmiségbe.
Én most nem láthatok zsákmány után,
Nekem a zsákmány, kincs, kenyér ma semmi —
Egy vágyam van, egy óhajom csupán:
Pihenni, csak pihenni.

Ide-oda himbál a vasfonal,
A város villamos abroncsa.
Alkonyodik. A messze zaj kihal
S várom, hogy fényét ezer lámpa ontsa.
Ah holnap! . . . Mit hozhat a holnap nekem? —
Majd zúdul a hajsza, tombol az ár,
S én ismét ott állok régi helyemen —
Egy kopott, fakó madár.

MADONNA.

Hord mindenikünk szívében egy képet,
Egy nőről, ki minden nőnél fehérebb.

Egy földi asszonyt, ki bár nincsen szárnya,
De makulátlan, foltja sincs, se árnya.

Ki tűrve tűr és nincsen egy jaja,
Kinek a neved végső sóhaja. —

Az a kit én szivemben őrizek,
Tanuja magam, hogy élt, létezett:

Orvúl a lelkét lopta belém
S e lélek szenved s szenvedek én.

Elkárhozva földön, el — az égben,
Egy bolyongó átok a mindenségben:

Áldom a szivet, mely világra hozott,
Engem — az élő kárhozatot.

Zsidó asszony volt az édes anyám.
Máriának hívták e földi tanyán.

Én a fia vagyok, szegény útvesztett.
És roskadozva hordom a keresztet ....

ARANY SZOBRÁNÁL.

(Mikor leleplezték.)

Fen ül magános talapzaton
S alatta mélyen a tömeg,
A nyüzsgő-mozgó embervadon,
A boldog ismeretlenek.

Szerény s szégyellős volt éltiben
És szerepelni nem tudott,
Most is — úgy érzem, szivesen
Ott hagyná a talapzatot.

Nyugodj meg sorsodban, jó öreg
Hogy pózolnod kell most odafenn
Megszoknak lassan az emberek
És ügyet nem vet rád senkisem.

JÓKAI JUBILEUMA.

A te világodban
Minden oly szertelen:
Hőseid, meséid
Gyülölet, szerelem.

S világodhoz talál
Ó mester, ez a nap,
Minőt kobzos nem ért
Még magyar ég alatt.

Oly Firduzi-mesés,
Oly szines, oly meleg!
Egy álom-regényből
Egy álom-fejezet!

MEGHOLT KÖLTŐNEK . . . .

Megholt költőnek lenni szép dolog,
A jó szerencse neki mosolyog,
Van hűvös, árnyas, csöndes otthona,
Hol nyugtát meg nem bolygatják soha,
Van bűvös vánkos a feje alatt,
Mely szétrebbenti mind a gondokat
És elringatja mind a szenvedélyt,
Mely zaklatá míg élt, küzdött, remélt.

Megholt költőnek . . . boldog állapot! . . .
Fejére tűznek napot, csillagot,
A hír szivárvány-hidján visz nyoma,
S el nem nyövi a czipőit soha.
A pályatárs a versenyről lemond,
Holtakkal versenyezni nem bolond!
S a kritikus epéjét lenyeli —
Divatnak hódol s udvarol neki.

Ó holt költő! ki alszol odalent,
Salaktól tiszta és hibától ment,
Könyörögj érettünk szegényekért,
Kik itt rágcsáljuk a száraz babért,
Küzdünk, vesződünk áldatlan tusán,
Futunk elképzelt fantomok után:
Lenézett népség, láncravert Titánok,
Egyébként pedig — született czigányok.

CZOBOR ERZSIKE.

Galamb a galambhoz, fecske a fecskéhez,
Levelek szállongnak Czobor Erzsikéhez.
Árvavár urától —
Jönnek a levelek édes mátkájától.

Mindegyik így kezdi: „Istenemtől kérem,
Találjon levelem friss jó egészségben.“
Mindenik így végzi:
„Lelkemet utánad sóvárgás emészti.

Csapd el édes, csapd el az íródeákod,
Hadd látom már egyszer saját kézvonásod.
Kéri ezer csókkal:
Magad írd a választ gömbölyű kacsóddal.“

Ujra jön a levél: „Gróf Czobor Erzsébet!
Tábortüzek mellett gyötörnek kétségek:
Nem fogod megvetni,
Ki első szerelmét el tudta feledni?

Még ki sem sarjadzott holt hitvesem hantja,
Még alig kondult el a lélekharangja,
S maholnap uj nászra,
Már a hegedűs a vonóját gyantázza.

Csapd el édes, csapd el, az íródeákod,
Hadd látom már egyszer saját kézvonásod.
Nyugtass meg egy szóddal,
De azt magad írd le gömbölyü kacsóddal."

. . . „Fogsz-e úgy szeretni, mint ahogy én téged?
Tartogatsz-e nekem igazi hűséget,
Ha a haza gondja
Kis fészkünk nyugalmát váratlan megbontja?

Fogod-e szeretni két kicsi árvámat,
Ha gügyögő ajkkal szólítnak anyának?
Hírt kezedtől várok —
Csapd el édes, csapd el, az íródeákod!"

Egyszer csak elmarad levele, postája,
Egyszer csak betoppan szerelmes mátkája,
Deli szép lovagja
S mint a pelyhet, könnyen az ölébe kapja.

Füződik nyakába Czobor Erzsi, mint a
Tölgyfa sudarára kuszó szederinda.
Csókolja, öleli,
Töredelmes szóval imígyen kérleli:

„Irtam volna neked, drága jó urammak,
Jaj, de mikor irni sohse tanitottak!
Irni — betüt vetni:
Nem tudok én, rózsám — egyedül szeretni!"

Ringatja Thurzó György térdin feleségét,
Ketten fogják meg a makranczos toll végét.
Kedvét csókkal szitja —
Édes első betű, a mire tanitja!

LEGENDA.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA HALÁLÁRA.

Babérfa árnya, tenger kékje
Volt legutolsó menedéke.
De sós hullám, tűze a napnak
Új ifjuságot nem adhatnak.
És ifjuság nélkül az élet
Nem kellett az agg leventének!
Aludni ment, de éjnek árnya
Nem borul rá a daliára.
Legendák hőse lesz belőle,
Kisugárzó örök időkre.

Sötét foszlányt tűz árboczára
A Quarnero edzett halásza
S elrévedez az uj regén,
Mely feltünt képzelme egén.
Elmondja éjnek, el a habnak
Hirét, nevét a nagy magyarnak,
És hab locsogja, szél elkapja,
Oczeán oczeánnak adja,
Regéből dal lesz, dalból álom,
És álmodják egész világon!

ACCIPE FERRUM! . . .

A jelt! A jelt! Rómának népe!
Tied a látvány és tiéd a jog.
. . . Előttem a legyőzött képe
Véresen, csonkán imbolyog.
Felzug a Circus, mint egy tábor:
Akad elég még gladiator,
— Accipe ferrum!

Vergődöm én is. Piros vérem
Szintén ömöl a Circus fövenyén,
S a végcsapást enmagam kérem,
A dicsőség bolondja én!
Lesem a szót, mely végre véget
Vessen nyomornak, vergődésnek:
— Accipe ferrum!

Hatalmas vágy szólított síkra
S szilaj erő mérkőzni ösztökélt,
De széthullt, mint a rózsa szirma,
Mi bennem nagyratörve élt.
Minek folytatni meddő harczot?
Adós — fizess! Fizesd a sarczot:
Accipe ferrum!

Karom tán bírná — lelkem fáradt.
S szines-szinültig undorral tele.
Tömegnek, tapsnak, arénának
Örülni nem tudnék vele.
Olcsó a taps: egy élet — ára.
Lakolj, ha föltevéd koczkára:
— Accipe ferrum!

Ó nézd, a csőcseléket, nézzed!
Reád szegződik s várva vár csodát:
Valami nagyot és merészet,
Mi csattanós finálét ád.
De majd csalódva hátat fordít,
Hallod a zajt? . . . A tömeg ordít:
Accipe ferrum!

AZ ANYASZÍV.

(Ó-franczia dal.)

Egyszer egy legény az eszét vesztette,
— Hallga csak, hallga! —
Egyszer egy legény az eszét vesztette,
Szeretett egy asszonyt, de az nem szerette.

Küldte az asszony: Menj, öld meg anyádat:
— Hallga csak, hallga! —
Küldte az asszony: Menj, öld meg anyádat!
És hozd el a szívét ölbéli kutyámnak.

Ráállt a legény, hazament . . . megtette . . .
— Hallga csak, hallga! —
Ráállt a legény, hazament . . . megtette . . .
Megölte az anyját s a szívét kivette.

Hát a mint vinné futva, iramodva,
— Hallga csak, hallga! —
Hát a mint vinné futva, iramodva
Felbukik és a szív elgurul a porba.

És a mint gurul . . . egyszer csak fennszóval
— Hallga csak, hallga! —
És a mint gurul . . . egyszer csak fennszóval
Im hallja a legény, hogy a szív megszólal.

Megszólal a szív, sírva panaszosan
— Hallga csak, hallga! —
Megszólal a szív, sírva panaszosan:
„Jaj! — Nem ütötted meg magadat, fiam!"

MEGHALT A CZÁR!

És száll a hír: Betölt a végzet,
A fehér czár lett még fehérebb,
Agyagból volt a kolossz lába,
Beléomlott az éjszakába.

„Atyuskának meghalni tetszett!“
Mond a kozák, a viharedzett,
És sarkantyut ad a lovának —
„Ki parancsolhat atyuskának?“

Hol lókötő a lasszót veti,
A déli kör is emlegeti,
Kivert zsidók . . . térdük megrendül,
Ott is, távol — a félelemtül.

S a hír a föld kérgét áthatja,
Hol ólmot fejt a czárok rabja.
„Sorsunkon — szól a rab — nem másit:
Egyik czár megy és jő a másik.“

STROFÁK.

Dalolva mentem fel a hegynek.
De lefelé mogorván ballagok.
Mi haszna, hogy az út egyengetettebb.
Ha nem oly szépek már a csillagok!
Még nyílik rózsa az utam mentében.
De színe már nem oly káprázlató.
Mint volt az ifju mámor idejében . . .
Ó rózsakor, te gyorsan szárnyaló!

Köröttem nyüzsg a vadhullámos élet
És szilaj sodra engem is ragad.
De amit zúg, nem diadalmi ének.
Melyből új harczra új ösztön fakad.
Kifáradt harczos! nézz a semmiségbe
És alkudjál meg — megalkudni jó!
Az okos mindent elfogad cserébe.
Mert minden, minden csak illúzió! . . .

EPITAPHIUM.

Ki anyja keblén porlad itt,
Ne higyjétek, hogy álmodik;
Oly sulyosan nem büntet ég,
Hogy lenn is legyen álma még.

Mélázó ábránd embere:
Költő volt s lant a hangszere
Álmak honán korlátlan úr —
Most aluszik a troubadour.

Mikor egy árva szál babér
A szívnek kincsekkel felér,
Tavasz van — dal s vágy oly meleg:
Virágért hiába epedt.

S mikorra felkapta nevét
A hír s termett babér elég:
Szivét dér lepte – őszre járt.
Tapsban üdvöt már nem talált.

Sőt jobban fájt a taps talán
Mint a mellőzés hajdanán!...
Most egy neki — ó czélhoz ért —
Akár bogáncs, akár babér!

TŰZEK.

Ismeritek a vidám rőzselángot
S ropogását a vályog-tűzhelyen?
A nyílt arczokat, a nyájas világot,
Hol tréfa és dal önként megterem?
Recsegő gallytól, pattogó szilánktól
Lestem el egykor a dal ütemét.
Hol az a tűz? Mi lett a rőzselángból?
Nekem elhamvadt — talán másnak ég.

S hova lett, a ki játszva élesztette
Kis tarka köténynyel, a gyermekleány?
És hova tűnt a fiu méla kedve,
Ki ott lebzselt a leány oldalán?
Együtt dobáltuk a háncsot a tűzre,
A redveset úgy, mint a nyirkosat,
És találgattuk, boldog álmot fűzve,
Hogy a siró fa vajjon kit sirat?

Szálló időnek suhogó fövénye —
Minek bolygatni, amit betemet?
A rőzselángra más tüzek jövének,
Emésztőbb láng ragadta lelkemet.

Hirért lobogni — istenem, mi dőre!
Az igazságért — ó mily elfogult!
S míg örök lázban törtettem előre,
Hajam megszürkült, lelkem elborult.

Az én mezőmön nem értek kalászok,
Az én aratásom egy marék virág,
Az én gyönyörőm az álomlátások,
Az én világom egy álomvilág. —
Kialvó lángok pernyéje szitálva,
Szürkén szomorun, csak csik, csik —
Félek, hogy álmaim összezilálja,
S elhagynak, mire beesteledik.

Hideg van . . . fázom . . . Friss szenet a tűzre!
Gyilkos melegét hadd fújja reám,
Mint macska teszi, a madarat űzve,
A kit felvert gyanutlan éjszakán.
Ó milyen tűz ez! Mi más mint a régi!
Nem erdőn termett, a mélység dobta ki:
Világforrongás volt az anyja néki
És forradalmak az ő fiai.

Hogy zúg, hogy dohog, hogy kattog, hogy lármáz
Hogy mormol, veszekszik a kürtő alatt!
Mintha rab daemonok az ajtót ráznák,
Hogy börtönükből szabaduljanak.

Haragvó isten! Mi lesz a világból,
Ha egyszer a kőszén öntudatra jut,
S a buta rög megindul magától,
S a sistergő katlan majd egyszer kifut.

Ha összeomlik mindaz, ami korhadt,
Mi évezredek véres bálványa volt,
És oduikból elővánszorognak
A rászedett, a megcsalt milliók . . .
Látom mozdulni — látom keveredni —
Egy új Marseillaise gyujtó hanginál,
Az ócska tetőkbe üszköket vetni,
Mig az utolsó is véres lángban áll!

— S amig lelkemmel káprázatok játsznak,
S jövendő tüzek délibábja von,
A melyek távol ég alján czikáznak —
Valamikor — beomlott síromon:
Itt ülök némán, magamba rogyva,
Míg száll az óra mint egy pillanat,
És félig ébren és félig álomba'
Piszkálgatom a hünyó parazsat.

A SPHYNX.

Feje fölött az izzó sárga ég,
Köröskörül magány és messzeség,
Lábainál a rőt, sivár homok,
Sehol se élet-, se halálnyomok.
— Im, ez a sphynx.

Kőarczán közöny a néma lepel.
Kőszeme nem kérdez és nem felel.
Kőkeblét hiába kendőzgeti
A hajnal, az alkony — mindegy neki.
— Mert ő a sphynx.

Évezredek mentek fölötte el.
Ő lomhán gunnyaszt. Szót se érdemel.
Mindössze annyi történt azalatt,
Hogy nőtt a föveny egy pár vonalat.
— Nem méri a sphynx.

S jőnek utána uj évezredek,
Mi lesz? Mi lenne? A homok pereg,
Ma még csak köldökéig ér neki,
Egykor majd egészen betemeti.
— Mint bánja a sphynx!

TARTALOM.

Ajánlás ... 5
Előhang ... 9
Tragédiák ... 15
Egy sír ... 16
Rab asszony ... 18
Ábránd ... 21
Egy képpel ... 23
Egy ref. lelkész emlékezete ... 24
De profundis ... 29
Dalaim ... 46
Krisztus ... 48
Betegen ... 50
Persa ... 53
A csók ... 54
Képzelt utazás ... 57
A Beduin ... 60
Szerelemvágy ... 65
Egy pillanat ... 66
A nászbokréta ... 67
Téli estén ... 67

Magány ... 69
Nehéz órában ... 70
Dal a szegény Árjeról ... 71
Hajón ... 74
Itt járok újra ... 77
A magasból ... 78
Daphnis és Chloe ... 78
Egekbe néző ... 80
Varróleány dala ... 82
Izsó halálára ... 83
Tengeren ... 86
A hónapos szoba ... 87
Simon Judit ... 89
Tóth Ede temetésén ... 93
Szép Batóné ... 95
Egy képes lap halálára ... 99
Hortobágyra ... 102
Hanzi ... 103
A kis Ilmáról ... 110
Ágota kisasszony ... 112
Drága nyomok ... 116
Egy szó miatt ... 117
Sohaj ... 118
Uj Ahasvér ... 119
Az ár ellen ... 122
Kerekes Katicza ... 125
Régi dalt ver ... 128
Szomor Dani ... 130
Roboz Ágnes ... 135
Dedicatio ... 139

Az én imádságom ... 140
Mese a varrógépről ... 145
Te halvány szőke asszony ... 185
Vallomás ... 186
Megállnék ablakod alatt ... 187
Este van ... 188
Ó mért oly későn ... 189
Egy selyem kasszettel ... 190
Fogytán a rím ... 191
Az erdő parancsol ... 192
Nápolyi emlék ... 199
Sulyom Peti hegedüje ... 203
Dózsa György ... 205
Mese a nagy csizmáról és a kis czipőről ... 209
Hová? ... 215
A czigányvajda elégiája ... 216
Erdőn ... 220
Utravaló ... 221
Kincses Lázár lyánya ... 222
Város végén ... 226
Lepereg az óra ... 229
Panaszos virág ... 231
Gedővár asszonya ... 233
Lenkének ... 237
Alkonyat ... 239
Estétől estélig ... 241
Temetési kar ... 242
Gyilkos harang ... 244
Svéd gimnasztika ... 247
Jehova ... 249

Az Andrássy-uton ... 266
Influenza ... 267
Madonna ... 269
Arany szobránál ... 271
Jókai jubileuma ... 272
Megholt költőnek ... 273
Czobor Erzsike ... 275
Legenda. Gróf Andrássy Gyula halálára ... 278
Accipe ferrum! ... 279
Az anyaszív ... 281
Meghalt a czár ... 283
Strofák ... 284
Epitaphium ... 285
Tüzek ... 287
A Sphynx ... 290